

Форвард

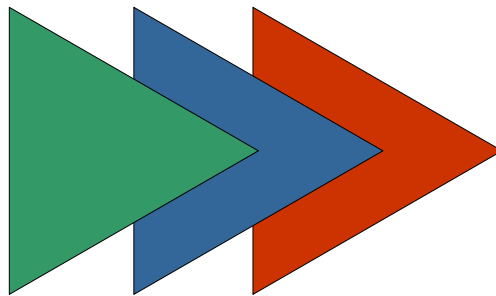
27 грудня 2018 року

ТРУДИ

*IX - ої Міжнародної науково–
практичної Internet - конференції
студентів та молодих вчених
«Стратегії інноваційного розвитку
економіки України: проблеми,
перспективи, ефективність
«Форвард-2018»*

Харків
2018

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Білоруський національний технічний університет
Петрошанський університет, Румунія
Магдебурзький університет імені Отто-фон-Геріке, Німеччина
Мішкольцький університет, Угорщина
Вища школа менеджменту охорони праці в Катовіцах, Польща

Форвард

ТРУДИ

IX - ої Міжнародної науково–практичної Internet - конференції студентів та молодих вчених

*«Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність
«Форвард-2018»*

27 грудня 2018 р.

Труди IX-ої Міжнародної науково-практичної Internet-конференції студентів та молодих вчених «Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2018» 27 грудня 2018 р. – Х.: НТУ «ХП», 2018 р. - 125 с.

Труди відтворюються безпосередньо з авторських оригіналів.

СЕКЦІЯ 1 - ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ПЕРСОНАЛОМ

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., НТУ «ХПІ»

ХАУСТОВА І.Є., ст. викл., НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

Готельний бізнес на сьогодні є одним з найпривабливіших видів підприємницької діяльності. При кваліфікованому підході, грамотному співвідношенні «ціна-якість», правильній рекламній подачі та ін., готельна справа приносить стабільний дохід, матиме високий рівень рентабельності.

Готельний бізнес, який швидко розвивається та приносить не один мільйон прибутку по всьому світу, є найбільш перспективним бізнесом у сфері послуг. На ряду з цим, готельний бізнес у світовій економіці вважається специфічним видом підприємницької діяльності, яка є базою для зростання національного туризму і несе в собі значний резерв для постійного доходу до державного бюджету та сприяє розширенню зовнішньоекономічної діяльності держави через систему інтеграційних зв'язків і специфіку побудови систем управління готельним господарством.

Готелі – це особливий бізнес зі своїми правилами, технологіями, методами організації багатьох процесів і системами управління, вивчаючи які можливо виявити перспективи зростання для суспільства і для держави.

Актуальність обраної теми визначається недостатнім опрацюванням існуючих вітчизняних наукових досліджень багатьох конкретних проблем функціонування ринку готельних послуг, урахування специфіки формування концепції і стратегії розвитку готельної індустрії в Україні як способу пошуку умов для підвищення ефективності управління нею не тільки на внутрішньому, але і на зовнішньому ринках.

Значна кількість зарубіжних і вітчизняних досліджень присвячена теоретичним і методичним питанням управління готельним бізнесом. Серед найбільш значущих публікацій слід зазначити роботи зарубіжних

авторів: Дж. Уокера, Б. Марвина, К. Егертона-Томаса, Ф Котлера, Ф. Котлера. Вагомий внесок в дослідження зробили такі вітчизняні науковці, як: Барановський В. А., Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М., Забуранна Л. В., Єфімова О.П., Єфімова Н. А.

Проте, ряд важливих проблем готельного бізнесу вимагає глибшого дослідження. В існуючих наукових працях недостатньо вивчені та обґрунтовані теоретичні підходи до способів формування концепції підвищення ефективності управління на ринку послуг і вплив системи управління послугами на перспективи їх розвитку в умовах товарно-грошових відносин.

Будучи одним з видів економічної діяльності, готельний бізнес створює робочі місця і істотно поповнює державну казну іноземною валютою. Відбувається безперервний процес освоєння нових концепцій готельного бізнесу і модернізації старих. Про благополуччя держави говорить рівень готельного і ресторанного сервісу, а так само є візитною карткою країни.

Отже, основними напрямками для вирішення проблеми є вдосконалення методико-практичних аспектів розвитку управління і підвищення конкурентоспроможності готельних послуг, аналізу і узагальнення наукового і практичного зарубіжного досвіду, виявлення тенденцій розвитку даного ринку і специфіки управління ними.

АРТЕМЕНКО М.Б., студент, НТУ «ХПІ»

ЛИМАРЕНКО О.А., студент, НТУ «ХПІ»

МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У залежності від виду стратегічного аналізу виділяють методики стратегічного аналізу зовнішнього, проміжного і внутрішнього середовища підприємства.

Методики стратегічного аналізу зовнішнього середовища спрямовані на: встановлення та оцінку чинників середовища, які становлять загрозу або сприяють розвитку підприємства; на вивчення змін, що впливають на поточну діяльність підприємства, і встановлення їх тенденцій; розробку можливих реакцій на розвиток чинників середовища; відкриття нових способів створення деякої корисності, які мають цінність для споживачів.

До методик стратегічного аналізу зовнішнього середовища

підприємства відносяться: SWOT-аналіз зовнішнього середовища; PEST-аналіз; економіко-статистичні методи; методи економіко-математичного моделювання; методи оптимізації. На вибір методики аналізу зовнішнього середовища впливають наступні характеристики зовнішнього середовища: складність; рухливість; невизначеність. [1]

Перевагами всіх методик стратегічного аналізу зовнішнього середовища є зображення зовнішніх чинників; сумісне вивчення зовнішніх і внутрішніх чинників; оцінка вірогідності настання декількох подій. Серед недоліків практично всіх методів стратегічного аналізу зовнішнього середовища можна відмітити: статичність методів; неможливість врахування раптових подій; суб'єктивізм. [2]

Методики стратегічного аналізу проміжного середовища підприємства застосовуються для аналізу комерційної пропозиції, який ґрунтується на аналізі кількісних і якісних чинників виробництва.

До основних методик стратегічного аналізу проміжного середовища підприємства належать: модель п'яти конкурентних сил Портера; матриця фірми "Єврокіп"; експертні методики. [3]

Застосування методик стратегічного аналізу внутрішнього середовища підприємства спрямоване на виявлення чинників, які формують довгострокову прибутковість підприємства та знаходяться під безпосереднім контролем власників, керівників і персоналу підприємства.

Виділяють наступні методики стратегічного аналізу внутрішнього середовища: SWOT-аналіз внутрішнього середовища; SNW-аналіз; BCG-аналіз; матриця McKinsey.

Методикам аналізу внутрішнього середовища властиві такі переваги: визначення конкурентних переваг; врахування обслуговуючих виробничих чинників; наявність послідовності дослідження; комплексний розгляд певного набору продуктів; простота та наглядність представлення можливих стратегій; визначені варіанти стратегій; акцент на якісні сторони аналізу. [4]

До недоліків практично всіх методик аналізу внутрішнього середовища належать: недоступність даних про витрати та інших показників конкурентів; статичний характер моделей; обмежена кількість позицій і показників; обмежене число стратегій; суб'єктивізм. [5]

Список літератури:

1. *Крамської Д.Ю.* Формування стратегій інноваційного розвитку підприємства / *Д.Ю. Крамської* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2011. – № 8. – С. 161-172;
2. *Крамської Д.Ю.* Формирование множества стратегий инновационного развития

машиностроительных предприятий / П.Г. Перерва, Д.Ю. Крамской // Бизнес Информ. – 2010. – № 10. – С. 23-25;

3. Крамської Д.Ю. Стратегічне планування інноваційного розвитку підприємства / Д.Ю. Крамської, А.В. Рачинська // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2013. – № 67(2). – С. 69-73;

4. Нотовський П.В. Механізм стратегічного управління ризиками інвестиційної діяльності підприємств енергетичної галузі / П.В. Нотовський // Вісник Дніпропетровського національного університету. Економіка : проблеми теорії та практика. – Дніпропетровськ : ДНУ. – 2009. – № 251(II). – С. 306–314;

5. Нотовський П.В. Формування стратегій управління ризиками інвестицій підприємств передачі та розподілу електричної енергії / В.А. Садовський, П.В. Нотовський // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2011. – № 25. – С. 73-79.

NOVIK I.O., к.е.н, доц., НТУ «ХПІ»

KOLOTIUK O.I., асистент, НТУ «ХПІ»

LEADERSHIP AS AN EFFECTIVE MANAGEMENT TOOL

In modern society traditional management principles lose their efficiency. Sometimes the most valuable workers leave the organization because they do not want somebody to manage them [1]. Along with this they demand some special attitude. In this case some questions appear like: how to manage successfully? How to motivate the team to work efficiently? How to reach the set goals without diving deep into the conflicts?

The founders of the first leadership concepts are L. Bernard, V. Binham, O. Theed, S. Kilbourne, G. Jucle, E. Giselli, R. Stogdill, U. Bennis, K. Levin, M. Woodcock, D. Francis, Z. Freud and others.

The essence of the leadership concept in the studies of management laid in the managerial interaction between a leader and his/her followers, based on the effective combination of different sources of power, which directed on the motivation of people to achieve the set common goals [2].

From now on leadership will be viewed on the basis of generalized opinions on this concept and will be considered as the process of making a person as a center of all the processes, happening in the organization, authority, that can influence on the efficiency of the organization activity, “fugleman of the firm” [3]. Thus, leadership is an ability to make an influence on separate individuals or groups, directing their strengths and efforts to achieve the goals of organization.

The concept of leadership is tightly connected with the term of leader of organization. N.A.Petrov formulated this term as an person, which effectively conduct formal and informal management and leadership. In

this case, leader of organization is understood as a special type of social leader, for whom the definite social and psychological characters are inherent [4]. Along with this leader of organization fulfills the range of function as goal setting to the other workers and finding the sources for their fulfillment, motivation of the followers to the certain type of behavior, orientation and direction to the common goals, formation of the single reality perception and norms of the organizational culture [5].

We need to stress that the phenomenon of a leader of organization is presented by three mechanisms: formal structure of organization, in which leadership is viewed as a right on authority defined by the norms, which determines the position of a leader in the strictly outlined scope of activity; informal structure – factual recognition of this right in the business sphere from the sight of subordinated, which is related to the characteristic of the leader, who occupies formal as well as informal position [6].

In some definitions leader is viewed as a member of a group, who has authority or prestige. Authority (from Latin-influence) is an influence of individual on the basis of an occupied position, status etc [7]. The concept of authority in psychology usually coincides with the image of the leader and boss [5]. That is why, the term “leader” and “manager” must be separated in mind.

The main qualities of the leader comes from his soul: ability to dream, creativity, innovation, determination, imagination, tendency to experiment, self-power possession, etc [8].

On the contrast, the main qualities of the manager comes from his mind: perseverance, ability to inspire people, problem solve ability, analytical type of brain, ability to stabilize the situation, official power possession, etc.

Ideal combination for the leader is a mix of two kinds of power – personal and organizational, and the most representative features of an effective leader are prospective vision and strategic goal setting, creativity and sensitivity to changes, purposefulness and ability to learn “whole life long”, resoluteness and organizational discernment, initiative and social proactivity, charisma and tendency to cooperate [9].

Список літератури:

1. *Бурганова Л.А.* Теорія управління: навч. посібник. М.: ІНФРА-М, 2005. 139 с.
2. *Беляцкий Н.П.* Менеджмент. Основы лидерства. Минск : Новое знание., 2002. 235 с.
3. *Бендас Т.В.* Психология лидерства. Учебное пособие. СПб. :Питер, 2009, 516 с.
4. *Петров Н.А.* Основы менеджменту: навч. посібник. М.: Видавництво АСВ, 2000. 146 с.
5. *Гусарева Н.Б.* Сборник тренингов, деловых игр и диагностических материалов по управлению персоналом : учебное пособие. М. : Издательство МосГУ, 2006. 156 с.
6. *Друкер П.* Менеджмент. Вызовы XXI века. М. : Манн, Иванов и Фербер, 2012. 156 с.

7. Друкер П. О профессии менеджера. М. : Вильямс, 2008, 250 с.
8. Колношенко В.И., Колношенко О.В. Лидерство : учебное пособие / отв. ред. Ю.Н. Царегородцев. М. : МосГУ, 2014. 446 с.
9. Максвелл Д. 21 неопровержимый закон лидерства. Минск : Попурри, 2001. 246 с.

ГРАБОВЕНКО О.В., аспірант, КНЕУ ім. В. Гетьмана

РІВНІ УПРАВЛІННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМАТИКА ВЗАЄМОУЗГОДЖЕНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Практика господарювання більшості вітчизняних підприємств, що обрали диверсифікацію як основоположну стратегію розвитку, показує наявність ускладнень управління в процесі її реалізації. Проведені дослідження свідчать, що подібні ускладнення призводять до негативних наслідків, пов'язаних із запровадженням диверсифікації: скорочення напрямків діяльності, втрата конкурентних позицій, спад продажів, збитковість тощо. Часто управлінці називають причиною невдачі диверсифікацію, або взагалі невідповідність даної стратегії умовам ведення їхнього бізнесу, забуваючи про те, що диверсифікація являє собою сукупність господарських процесів, що потребують належної управлінської підтримки. Досліджуючи диверсифікацію як системне явище, яке проникає у кожний елемент господарської системи, роль управлінської підтримки набуває дедалі важливішого значення.

Зазвичай, диверсифікація за своєю суттю розуміється управлінцями як проект розвитку, що реалізується підприємством. Тому, слідуючи принципам проектного управління, впровадження диверсифікації в цілому проходить успішно. Невдачі спіткають диверсифіковані компанії у «післядиверсифікаційному» періоді. Це пов'язано із тим, що диверсифікація перетікає із стратегічного рівня до оперативної діяльності підприємства, просочується у існуючі бізнес-процеси, зачіпає звичні елементи господарської системи і т.і. Більшість підприємств стикаються з проблемами реконфігурації бізнес-процесів і моделей, перерозподілом ресурсів, заміною рутинних процедур, адаптації змінам тощо у зв'язку з диверсифікацією саме через проблему взаємоузгодженості стратегічного та оперативного рівня управління в межах компаній. Це пов'язано з прийняттям диверсифікації як стратегії загальнокорпоративного управління, тоді як оперативна діяльність підприємства практично відокремлена від її процесів. Таким

чином, розглядаючи стратегічний та оперативний рівні управління диверсифікацією підприємств (рис. 1), варто вирішувати одночасно проблеми їх взаємоузгодженості, взаємодоповнюваності і спільності кінцевої мети.

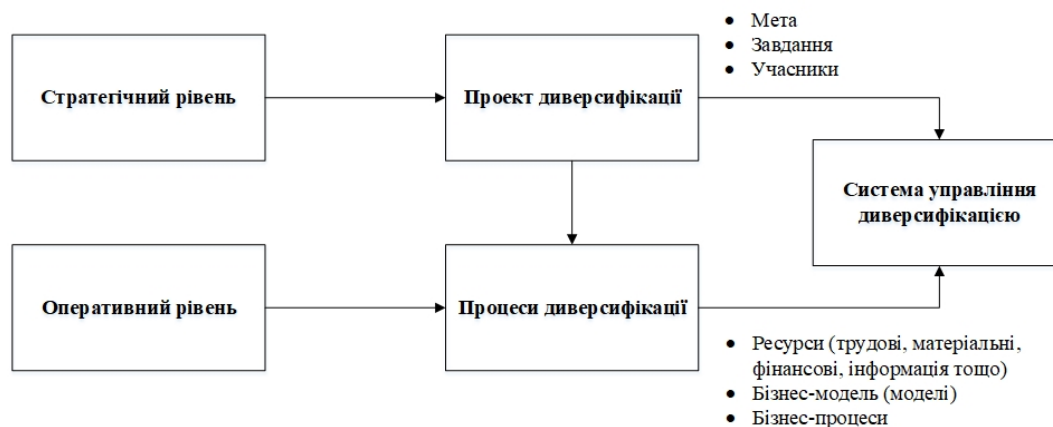

Рис. 1 Взаємозв'язок рівнів управління диверсифікацією на підприємстві

Проблеми взаємоузгодженості рівнів управління пояснюються тим, що на стратегічному рівні диверсифікацію розглядають як проект, тоді як на оперативному вона набуває форми сукупності господарських процесів, що змінюють кожен елемент господарської системи підприємства.

Вирішити це питання дозволить запровадження системи управління диверсифікацією на засадах економічного управління, оскільки саме економічне управління дозволяє забезпечити одночасно: взаємоузгодженість усіх видів спеціального менеджменту (виробничий, маркетинговий, інвестиційний, фінансовий, соціальний тощо) та відповідно рівнів корпоративного управління, досягнення забезпечення цінності для усіх стейкхолдерів, досягнення ефекту синергії в межах економічної діяльності за рахунок розвитку компетенцій та динамічних здатностей підприємства.

ДОМНІНА І.І., здобувач, НТУ «ХПІ»

МІЩЕНКО В.А., д.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВАРТІСНИХ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНКИ АНТИКРИЗОВОГО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Оцінка та прогнозування результатів діяльності компанії повинні

забезпечити розуміння бізнесу, яке менеджмент компанії використовує для підвищення її ефективності. Оцінка стану бізнесу відбувається частіше всього по двох напрямках: фінансовому та операційному. Блок теперішнього фінансового напрямку включає показники: вартість компанії (Value); економічна додана вартість (EVA); акціонерна додана вартість (SVA); ринкова додана вартість (MVA).

Дані показники поєднують в різній мірі простоту розрахунку та можливість визначення теперішньої вартості компанії, а також дозволяють оцінювати ефективність як підприємства в цілому, так і його підрозділів у кожному окремому періоді як індикатора ефективності діяльності підприємства в цілому

Центральним інструментом системи управління, орієнтованої на максимізацію вартості, є концепція «вартості для засновників». Саме вони думають довгостроковими категоріями і повинні ефективно управляти всіма грошовими потоками компанії. З таким підходом солідарні і державні інституції (місцеві, регіональні і національні органи влади, які слідкують за ефективністю використання державного капіталу). За допомогою цієї концепції здійснюється перехід від розрахунку прибутку, орієнтованого в минуле, до розрахунку прибутку, орієнтованого в довгострокове майбутнє. Ця концепція направлена також на оцінку прибутковості окремих стратегій, бізнес-сфер та компанії в цілому, з погляду інвестора.

Ці індикатори віддзеркалюють також якість стратегічних і оперативних управлінських рішень, тобто ефективність менеджменту компанії в цілому і антикризового управління, зокрема: постійна позитивна величина цього показника свідчить про збільшення вартості компанії, тоді як негативна – про її зниження. Вартість компанії росте в тому випадку, якщо заробленого прибутку після віднімання всіх витрат з лишком вистачає на покриття витрат на використовування власного (дивіденди) і позикового (відсотки) капіталу. Цей показник характеризує фінансову «результативність» компанії та використовується у системі вартісно-орієнтованого управління.

Концепція оцінки діяльності компанії за ринковими показниками може бути застосована на підприємствах з державним капіталом, які будуть функціонувати в макроекономічному середовищі з низьким відсотком інфляції і характеризуватися своєю стабільністю, відносно постійним рівнем капітальних витрат і добре передбачуваними доходами в майбутньому.

Математичні моделі цих ринкових показників наряду з засобом визначення вартості підприємства можуть розглядатися також як

інструмент управління вартістю, оскільки в них віддзеркалюються ефективність операційної (NORPLAT), інвестиційної (ROIC) і фінансової (WACC) діяльності, які, в свою чергу, залежать від інших внутрішніх факторів діяльності компанії. Ця обставина свідчить також про можливість використання їх в оперативному управлінні підприємством з метою контролю за ефективністю заходів щодо антикризового управління.

Особливість розвитку сучасних підприємств полягає в тому, що значну роль в збільшенні вартості компанії починають грати нематеріальні активи (компетенції співробітників, корпоративна культура, IT-системи, система менеджменту якості, система CRM, бренд). Якість цих активів дуже складно оцінити у вартісній формі. До того ж, вартість того або іншого нематеріального активу не можна розглядати у відриві від інших. Але сьогодні традиційні бухгалтерські баланси не віддзеркалюють цей процес.

Для часткового вирішення цієї проблеми доцільно запропонувати наступні рекомендації стосовно інструментів стратегічного аналізу: використання принципу Парето „20/80” (концентрація на 20% найбільш значущих факторах дозволяє врахувати 80% від всього об'єму стратегічно значимої інформації); використання в максимальній мірі можливостей впровадження контролінгових заходів при наявності такого департаменту або залучення до проведення таких заходів персоналу з різних структурних підрозділів і різних рівнів в організаційній ієрархії з метою зменшення опору змінам, що дозволить також врахувати фактори, на які антикризове управління може не звернути уваги; залучати до проведення стратегічного аналізу сторонніх спеціалістів (колег з других компаній, консультантів, фахівців консалтингових фірм) з метою доповнення зовнішнього і внутрішнього моніторингу та погляду на одні й ті ж фактори; постійний перегляд одержаних результатів тому, що в турбулентному зовнішньому середовищі реалізація антикризової стратегії потребує щоденного моніторингу.

Враховуючи той факт, що до 90% суми витрат того чи іншого продукту визначається ще на етапах його розробки, фірма зможе застосовувати наступні інструменти управління витратами: аналіз ланцюга створення цінності для клієнта; концепцію розрахунку витрат по етапах життєвого циклу продукту; концепцію розрахунку цільових витрат (Target Costing), інвестиційні розрахунки.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний темп розвитку економіки обумовлює пошук новітніх підходів та форм розвитку підприємств. Головним рушійним елементом такого розвитку, у відповідності до сучасних поглядів, є людські ресурси. Саме людина керуючі різними механізмами та системами створює кінцевий продукт підприємства. Якісно вироблений продукт чи послуга дозволяють утримувати та розширювати відповідний сегмент ринку підприємства, задовольняти потреби споживачів та отримувати прибуток [1].

Слід зазначити, що будь-яке підприємство, і в першу чергу, орієнтоване на успіх, прагне найбільш ефективно використовувати потенціал своїх працівників. Ті організації, що мислять та діють на перспективу, створюють необхідні умови для повної віддачі співробітників на роботі, а також для розвитку їхнього потенціалу, який є одним з ключових елементів підвищення конкурентоспроможності підприємства [2].

У відповідності з цим, найбільш повне використання знань, вмінь та навиків працівників стає пріоритетним завданням керівництва з метою забезпечення максимально ефективного і якісного виконання трудових функцій, що допоможе досягти цілей підприємства. Тобто виникає необхідність в побудові такої мотиваційної системи роботи з персоналом на основі реалізації компетенцій, яка дозволить ефективно й швидко досягати поставлених перед підприємством цілей і динамічно вирішувати проблеми, що виникають в його діяльності [3].

Ефективна виробнича поведінка сучасного працівника обумовлюється впливом на нього сукупності чинників. Сприйнятливість і чутливість до впливу чинників і розгляд мотиваційно-цінних впливів призводить до ефективної реалізації потенціалу працівника й досягнення цілей підприємства [4]. Одним із найбільш важливих аспектів підвищення рівня мотивації персоналу є використання чутливості працівника до мотиваційних заходів і чинників. Необхідно відмітити, що для характеристики міри чутливості до впливу використовують поняття еластичність. Еластичність мотивації працівника – це міра чутливості індивіда до впливу чинників мотивації, що проявляється в зміні ефективності діяльності працівника [5].

Ефективність управління і результативність організаційної діяльності в складних умовах, які висувають підвищені вимоги до персоналу, багато в чому визначаються застосуванням соціально-психологічних методів в управлінні персоналом. До основного соціально-психологічного методу, який використовуються в управлінні персоналом для підвищення ефективності трудових процесів, відносять управлінський вплив. У слідстві впливу відбуваються усвідомлені і неусвідомлені зміни в мотиваційній сфері [6].

Для підвищення ефективності функціонування і забезпечення конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах необхідно активно впроваджувати інноваційні технології в управлінні персоналом. Впровадження інноваційних технологій в управління персоналом сприятиме формуванню конкурентоспроможного персоналу та підвищенню продуктивності праці на підприємствах України [7].

Список літератури:

1. *Гуцан О.М.* Дослідження сутності мотиваційних теорій: сучасні, теорії атрибуції та поля. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). Збірник наукових праць. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2017. – №24 (1246). – 160 с., С. 26-30;
2. *Кучинський В.А.* Складові ефективного управління підприємством і його персоналом в умовах інноваційного розвитку / *В.А. Кучинський* // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 20 (1296). – С. 121-124;
3. *Гуцан О.М.* Мотиваційний механізм формування компетенцій працівника / *О.М. Гуцан* // Бізнес Інформ. – Харків : ХНЕУ, 2013. – № 11. – С. 240–245;
4. *Гуцан О.М.* Експертно-аналітичний метод виділення ключових факторів мотивації / *О.М. Гуцан* // Наука й економіка. – Хмельницький : Хмельницький економічний університет, 2013. – Випуск № 3 (31). – С. 149–157;
5. *Гуцан А.Н.* Оценка эластичности мотивационных мероприятий на промышленном предприятии [Електронний ресурс] / *П.Г. Перерва, А.Н. Гуцан* // Економіка : реалії часу. – Одеса : ОНПУ, 2013. – № 4 (9). – С. 37–48. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/2013/n4.html>;
6. *Кучинський В.А.* Сучасні підходи до ефективного управління поведінкою персоналу для підвищення продуктивності праці / *В.А. Кучинський* // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 166-169;
7. *Кучинський В.А.* Інноваційні технології в менеджменті персоналу і управлінні виробничими системами / *В.А. Кучинський* // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 19 (1295). – С. 127-130;
8. *Экономика и организация труда : учеб. пособие* / *П.Г. Перерва [и др.] ; ред.: П.Г. Перерва, Н.И. Погорелов, В.Г. Дюжев* ; Нац. техн. ун-т "Харьков. политехн. ин-т". – Харьков : НТУ "ХПИ", 2006. – 592 с.
9. *Економіка та управління інноваційною діяльністю : навч. посібник* / *П.Г. Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г. Перерва, М.І. Погорелов, С.А. Мехович* ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : НТУ "ХПІ", 2011. – 630 с.
10. *Перерва П.Г.* Управління інноваційною діяльністю: магістерський курс. Підручник. Ч.1 / *За ред. проф. Перерви П.Г., проф. Погорелова М.І., проф. Меховича С.А., проф. Ларки М.І.* – Харків: НТУ „ХПІ”, 2010. – 614 с.

УГРИМОВА І.В., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ЛАПТА Д.І., студент, НТУ «ХПІ»

ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

На сьогодні харчова промисловість входить до першої п'ятірки галузей за наповненням державного бюджету, посідає друге місце (після металургійної та оброблення металу) за обсягом виробництва продукції у структурі промислового виробництва України. В умовах глобалізації та постійної конкурентної боротьби, важливим питанням для кожного підприємства є забезпечення його ефективної діяльності. Це є досить складно, оскільки підприємство як відкрита система, постійно перебуває під впливом чинників як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Отже, на практиці важливо знайти дійові напрямки управління ефективністю діяльності підприємства харчової промисловості.

Харчова промисловість є гарантом продовольчої безпеки країни. Враховуючи соціальну значущість кінцевої продукції визначати ефективність підприємств харчової промисловості необхідно у трьох блоках: економічна, соціальна, екологічна ефективність.

Враховуючи особливості харчової промисловості та вимоги до методики розрахунку, визначаємо, що оцінка ефективності діяльності підприємства виходить за межі його показників, оскільки функціонування підприємства впливає на поведінку інших суб'єктів ринку. Отже, в умовах ринкових перетворень цілісна модель оцінки ефективності діяльності підприємства повинна бути побудована з урахуванням багатокритеріального підходу і включати такі критерії: задоволення потреб зацікавлених осіб (хто є основними учасниками програми або проекту, на що вони сподіваються і які потреби мають); внесок зацікавлених осіб (чого саме підприємство бажає і потребує від зацікавлених сторін на взаємовигідній основі); інноваційні стратегії (які інноваційні стратегії необхідно розробити для того, щоб задовільнити побажання й потреби зацікавлених сторін, враховуючи при цьому власні інтереси); процеси (які бізнес-процеси необхідно налагодити, аби реалізувати стратегії); можливості (які саме можливості необхідні для управління бізнес-інтересами).

Попередньо довівши, що ефективність підприємств харчової промисловості доцільно визначати за трьома напрямками: економічним, соціальним, екологічним, пропонуємо сформулювати структуровану

систему показників, виділених у відповідні групи.

За допомогою запропонованої системи можна розглянути структуру зв'язків між основними учасниками ринку та досліджуваним підприємством.

Проаналізувавши найбільш поширені методи визначення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості, надаємо перевагу системному методу. Визначено основні вимоги до системного методу, запропоновано багатокритеріальний підхід до визначення ефективності підприємства та структуровану систему показників. Виділено структуру зв'язків між досліджуваним підприємством та іншими основними учасниками ринку. Встановлено переваги та недоліки системного методу.

МИРОШНИК Т.О., студентка, НТУ «ХПІ»

КАРМІНСЬКА-БЄЛОБРОВА М.В., к.н. держ.упр., доц., НТУ «ХПІ»

ЛІДЕРСТВО В ОРГАНІЗАЦІЇ

На сьогоднішній день одним із головних критеріїв успішного процвітання в бізнесі являється керівник. Насамперед, він повинен бути лідером у своїй сфері діяльності. Лідерство є тим видом діяльності, який пронизує всю систему управління. Неможливо ефективно виконувати функції планування, організації, мотивації та контролю, якщо немає ефективного керівництва та лідерів, здатних заохочувати інших працівників, позитивно впливати на них і вести за собою, тим самим досягаючи сприятливого кінцевого результату. Це дасть можливість згуртованій та ефективній праці, а також процвітанню організації. Так що таке лідерство? Яким воно повинно буди, його структура та особливості? І яким повинен бути лідер?

Лідерство - сукупність необхідних різноманітних властивостей (знань, умінь, здібностей, інших якостей, включаючи розумовий і емоційний інтелекти, мотивації, моральні якості, здібності до керівництва та ін.), що дозволяють захоплювати і вести за собою людей в конкретній ситуації в конкретній організації .

Аналіз природи лідерства показує, що воно виникає з певних потреб людей та їх об'єднань, які й покликані задовольняти лідери. Більш детально природу лідерства розкривають його різні теорії. Теорія рис пояснює феномен лідерства видатними якостями людини, такими як розум, воля, цілеспрямованість, організаторські здібності,

компетентність та ін. Згідно концепціям харизматичного лідерства послідовники відчувають натхнення від лідера і прагнуть у всьому йому наслідувати. Як написано в книзі автора концепції організації П. Сенге, в організаціях, орієнтованих на співпрацю, "... лідерство діє на всіх рівнях, починаючи від локальних керівників, які забезпечують вирішення поточних проблем, до провідних, які займаються загальними проблемами і організують навчальний процес в рамках всієї організації".[1, 123]

Концепції лідерства можуть бути розділені в залежності від їх теоретичних підстав на три групи:

1. Вихідні з того, що лідерство - універсальний феномен людської діяльності, що і закономірності його функціонування єдині в усіх сферах суспільства.

2. Ототожнюють лідерство з керівництвом і управлінням, при цьому формальне володіння владою розглядається як необхідна і достатня умова лідерства.

3. Розглядають лідерство як специфічне явище суспільного життя, що не зводиться до психологічних, економічних або правових принципів. [2,59]

Так а хто ж такий лідер? Якими якостями він повинен володіти? Лідер - це людина, що відіграє у групі ключову роль відносно напряму, контролю і зміни діяльності інших членів групи після досягнення групових цілей. Бути лідером означає бути здатним зробити найбільший внесок для досягнення спільної мети, допомогти іншим повірити в її досяжність і допомогти їм отримати задоволення від досягнутого.

Для того щоб працівники віддавались роботі на повну силу, їм потрібно мати справжнього лідера. Справжнім лідером, здатним вести за собою, стає той, хто знаходить у людей загальне визнання. Довколишні сприймають такого лідера за чотирма моделями:

1. «Один із нас». Передбачається, що спосіб життя лідера ідентичний способу життя будь-якого члена соціальної групи. Лідер, як і всі, радується, переживає, обурюється і страждає: життя приносить йому і приємне, і неприємне.

2. «Кращий із нас». Йдеться про те, що лідер — це приклад для всієї групи як людини і професіонала. У зв'язку з цим поведінка лідера стає предметом наслідування.

3. «Утілення чеснот». Вважається, що лідер є носієм загальнолюдських норм моралі. Лідер розділяє з групою її соціальні цінності і готовий їх відстоювати.

4. «Виправдання наших очікувань». Люди сподіваються на

сталість поведінкових дій лідера незалежно від мінливої обстановки. Вони хочуть, щоб лідер завжди був вірний слову, не допускав відхилень від схваленого групою курсу поведінки. [3,467]

Отже, лідерство та сам лідер, це не тільки успіх та досягнення висот компанії та його керівника, це повага працівників та цілісність, згуртованість усього колективу до праці і керівництва організації в якій вони працюють. На сьогодні, більшість організацій потребує яскравого лідерського мислення готового до розширення, зміни, розвитку. У такі періоди для організації найголовнішим є бачення яскравої картини майбутнього, саме в ньому міститься головна доцентрова сила, що дає енергію для переживання змін і проходження будь-яких складних шляхів розвитку.

Список літератури:

1. Сенге, П. П'ята дисципліна. Мистецтво і практика самонавчання організацій. - Харків: Макс Васильєв, 2016. - С. 355-356;
2. Лобанов В. США: «моделі компетентності керівників державних установ. Проблеми теорії та практики управління», N1, 2013. с. 73-77;
3. Русіянов Ф., Нікулін Л., Фаткин Л. «Менеджмент та самоменджмента в системі ринкових відносин.», М., 2011.

ОНЬШКО К.В., студент, НТУ «ХПИ»

КАДРОВЫЙ ДЕФИЦИТ В УКРАИНЕ

В современных условиях зарождения экономики особое значение приобретают знания, творческие способности людей[2].

Проблема дефицита квалифицированных рабочих кадров является очень актуальной для современной украинской экономики. Недостаток квалифицированного персонала и неэффективная организация труда препятствуют развитию кадрового потенциала. И эта проблема беспокоит большинство руководителей промышленных предприятий. К тому же ситуация осложняется процессами эмиграции квалифицированных украинских кадров[3].

Кадровый дефицит в Украине занимает не маловажную роль. Каждый гражданин хочет работать за достойную заработную плату, соответственно при выборе специальности при поступлении в ВУЗ выбирает, которая в будущем будет приносить высокий доход и даст возможность быть конкурентоспособным на рынке труда.

Основными принципами формирования кадровой политики являются следующие: 1) подчиненность кадровой политики состоянию

и задачам стратегического развития предприятия и обоснование фонда заработной платы исходя из экономической эффективности управленческих решений; 2) баланс экономических и социальных аспектов кадровой политики; 3) обеспеченность работников максимально возможными социальными гарантиями с учетом развития задач предприятия; 4) соответствие кадровой политики региональному рынку труда по квалификации работников, уровню оплаты труда работников различных категорий, условиям труда, темпам развития предприятия, наличию трудовых ресурсов.

Выделен основной путь формирования эффективной кадровой политики: повышение уровня осознанности тех правил и норм, которые лежат в основе кадровых мероприятий, непосредственное влияние управленческого персонала на кадровую ситуацию предприятия.

Необходимым является комплексное решение проблемы дефицита рабочих кадров путём формирования эффективной кадровой политики, направленной на повышение эффективности труда, качества трудовой жизни. Для этого целесообразным является принятие комплексных мер по всем направлениям трудовой деятельности, способствующих повышению социальной и творческой активности сотрудников, привлечению их к решению постоянно возникающих производственных проблем в области организации производства и труда.

Список литературы:

1. *Аверин А.Н.* Управление персоналом, кадровая и социальная политика в организации: Учеб. пособ. / *А.Н. Аверин.* - М: Флинта, 2005. - 224 с.
2. *Дяченко Т.А.* Конкурентоспособность экономики Украины в контексте современных тенденций развития мирового хозяйства / *Т.А. Дяченко, В.А. Гырова* // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ". - Харьков : НТУ "ХПИ", 2009. - № 36-1. - С. 146-153;
3. *Максименко Я.А.* Глобализация как общемировой процесс и место в нем Украины / *Я.А. Максименко, Н.О. Сорокина* // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. - Харьков : НТУ "ХПИ". - 2012. - № 25 (931), т. 2. - С. 98-106.

САХАЦЬКА Е.І., студентка, НТУ «ХПІ»

КАРМІНСЬКА-БЕЛОБРОВА М.В., к.н. держ.упр., доц., НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

В умовах становлення ринкової економіки в нашій країні особливого значення набувають питання практичного застосування

сучасних форм управління персоналом, які дозволяють підвищити соціально-економічну ефективність будь-якого виробництва. В даний час персонал вважається одним з тих факторів, які приносять організації вирішальний успіх. Саме тому сучасна концепція управління підприємством передбачає виділення з більшого числа функціональних сфер управлінської діяльності тієї, яка пов'язана з управлінням кадровою складовою виробництва - персоналом підприємства.

Вкладення в людські ресурси і кадрову роботу стають довгостроковим фактором конкурентоспроможності і виживання фірми. Управління людьми має важливе значення для всіх організацій. Без людей немає організації. Без потрібних людей жодна організація не зможе досягти своїх цілей і вижити. Людина є найважливішим елементом виробничого процесу на підприємстві. Управління персоналом застосовується не тільки до сфер матеріального виробництва, але і до всіх видів зайнятості.

Оцінка ефективності системи управління персоналом дозволяє виявити слабкі ланки як в системі в цілому, так і в її підсистемах. Оцінка ефективності системи управління персоналом на підприємстві повинна йти за двома напрямками: оцінка економічної ефективності та оцінка соціальної ефективності.

В оцінці економічної ефективності необхідно з'ясувати:

1. Досягнення певного результату за допомогою спеціально підібраного і навченого колективу.
2. Досягнення цілей, поставлених перед управлінням персоналом, з мінімальними витратами коштів.
3. Вибір найбільш ефективних методів управління, що забезпечують результативність самого процесу управління.

Для вирішення проблем підвищення ефективності управління можна так само запропонувати наступне:

1. через тривалу і монотонну роботу на комп'ютері співробітники відчувають психологічний і фізичний дискомфорт, тому, щоб знизити навантаження, можливе введення додаткової 10-15 хвилинної перерви, а також надання будь-якого простору, де вони могли б відпочивати під час обідньої перерви;
2. що стосується кваліфікації персоналу, то в першу чергу, потрібно змінити загальний підхід до організації процесу додаткового навчання персоналу.

Цей процес потрібно перевести на строго системну і формалізовану основу. Так само необхідно визначити потребу

співробітника в додатковому навчанні, підібрати для кожної конкретної категорії персоналу найбільш раціональну форму навчання.

Таким чином, аналіз існуючої системи управління персоналом вимагає вдосконалення існуючої системи оплати праці, підвищення ефективності нематеріального стимулювання, раціонального і ефективного планування витрат на підвищення кваліфікації.

Список літератури:

1. *Виноградський М.Д.* Менеджмент організацій / М.Д. Виноградський, А.М. Виноградська, О.М. Шканова. – К.: КОНДОР, 2004;
2. *Немцов В.Д.* Менеджмент організацій / В.Д. Немцов, Л.Є. Довгань, Г.Ф. Сініок. – К.:ТОВ «УВПК», 2000.

ТКАЧЕНКО М.О., к.е.н., ст. викл., НТУ «ХПІ»

ДУБИНА Є.О., студент, НТУ «ХПІ»

РОЗРОБКА ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА МАЛОГО БІЗНЕСУ

Головною передумовою підвищення ефективності діяльності підприємства малого бізнесу є пошук шляхів забезпечення сталого розвитку суб`єктів господарювання. Комплексний аналіз фінансової звітності є одним з головних інструментів управління господарської діяльністю.

Сучасним підприємствам надана можливість самостійної розробки власних виробничих програм, визначення цінової політики, розширення асортименту продукції, що впливає на зростання відповідальності керівників за прийняття економічно обґрунтованих рішень. Особливо важливим є прийняття ефективних рішень керівником малого підприємства, який в ринкових умовах господарювання під впливом зовнішніх і внутрішніх економічних факторів повинен ефективно конкурувати з великими і середніми підприємствами[1].

Інформацію про виробничу діяльність та фінансове становище підприємства керівник малого підприємства отримує з даних бухгалтерської звітності, яка є звітом про минулі події.

Інформація для планування та прогнозування діяльності підприємства на найближчу перспективу існує у підсистемі управлінської звітності, яка є основою для формування інформаційного забезпечення всієї системи управління підприємством[1].

Отже, фінансовий та управлінський облік є невід'ємною складовою обліково-аналітичного забезпечення всіх рівнів системи управління підприємств малого бізнесу в сучасних ринкових умовах господарювання.

В умовах поділу обліку на фінансовий та управлінський виникає необхідність використання підприємством методики комплексного аналізу фінансової звітності. Саме він надає повну характеристику фінансового стану підприємства, визначає ступень його фінансової стійкості, дає оцінку ділової активності і інвестиційної привабливості. Комплексний аналіз фінансової звітності підприємства дає змогу забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі, створює необхідну інформаційну базу для прийняття різноманітних управлінських та фінансових рішень[2].

Методика комплексного аналізу фінансової звітності малих підприємств на сьогодні не є достатньо розробленою, тому пропонується наступне вдосконалення його послідовності: горизонтальний та вертикальний аналіз балансу, аналіз якісних змін у майновому стані, аналіз результатів господарської діяльності, визначення негативних статей звітності, аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства. В процесі проведення аналізу коефіцієнтів застосовуються їх нормативні значення або загальногалузеві значення показників діяльності. Заключним етапом є комплексна оцінка діяльності та розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, на підставі яких формуються сценарії майбутнього розвитку фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Запропоновані пропозиції з вдосконалення методики комплексного аналізу фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва надають можливість прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємств-суб'єктів малого підприємництва та сприяють підвищенню її ефективності.

Список літератури:

1. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2014. – 302 с.
2. Шеховцова В.В. Аналіз господарської діяльності малого підприємства як наукова база прийняття управлінських рішень [Електронний ресурс] / Шеховцова В.В. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/index.php/16-2016>.

ФАЛЬЧЕНКО О.О., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ЮР'ЄВА І.А., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Результат діяльності закладів готельно-ресторанного господарства значною мірою залежить від формування системи мотивації персоналу, яка полягає у здійсненні об'єктивної кількісної та якісної оцінки трудової активності працівника і визначенні відповідної винагороди. Якість роботи визначається не тільки здібностями персоналу, але й мотивацією працівника застосовувати свої здібності і розкривати свій потенціал.

Мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, визначають її поведінку, форми діяльності, надають цій діяльності спрямованості, орієнтованої на досягнення особистих цілей і цілей організації.

У кожного працівника закладів готельно-ресторанного господарства мотиваційна основа є індивідуальною й зумовлюється рядом факторів: рівнем добробуту, соціальним статусом, кваліфікацією, посадою, ціннісною орієнтацією тощо.

Поточне стимулювання застосовується для стабілізації чи корегування поточної роботи. Розмір поточного стимулювання повинен бути мінімальним для постійного підтримання зацікавленості щодо продовження необхідної діяльності. При цьому перевагу слід надавати не стільки розміру, скільки формі, способу й режиму поточного стимулювання.

Винагорода за результат діяльності пов'язана з досягнутими показниками, тому вона повинна відповідати дійсному внеску кожного управлінця, спонукати працівника до досягнення в майбутньому вищих показників.

Застосування щодо працівника стимулів, з метою активізації його зусиль, підвищення старанності, наполегливості, добросовісності у вирішенні завдань, що стоять перед підприємством, називається стимулюванням. Розрізняють три види стимулювання: моральне, соціальне й матеріальне.

До морального стимулювання відносяться: трудове або організаційне стимулювання – поведінка працівника на основі виміру почуття його задоволеності роботою, припущання наявності творчих елементів у праці; стимулюванням, що регулює поведінку працівника

на основі вираження суспільно визнання – вручення грамот, розміщення фотографії на дошці пошани.

Соціальне стимулювання представляє собою різновид стимулювання, яке виражається у зміні соціального (як адміністративного, так і загального) статусу працівника.

Матеріальне стимулювання реалізується насамперед через зміцнення та розвиток особистісних матеріальних стимулів, основною формою яких є оплата праці.

Наведені складові відіграють значну роль у підвищенні ефективності мотивації управлінської праці, а їх широке застосування є запорукою успішної роботи менеджерів, спеціалістів і службовців підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Таким чином, використання засобів морального та матеріального стимулювання підприємств харчування в готельно-ресторанному бізнесі значно підвищить продуктивність працівників, зробить робітників більш зацікавленими у результат власної роботи та підприємства загалом.

Список літератури:

1. Козак К.Б. Мотиваційна політика підприємства як фактор його конкурентоспроможності / К.Б. Козак // Економіка харчової промисловості. – 2013. – № 1. – С. 21–24.
2. Волевач Л.М. Використання мотивації у практичному менеджменті / Л.М. Волевач // Наука і економіка. – 2009. – № 3 (15). – С. 177–181.
3. Наукові конференції [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://int-konf.org/> – Назва з екрана.

ЗАМУЛА О.В., к.е.н., доцент, Харків, НТУ «ХПІ»

ЦИБА В.І., магістрант, Харків, НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Економіка України поступово трансформується в ринкову, визначальними рисами якої є функціонування різних форм власності, вільне підприємництво, конкуренція в усіх її формах, ринкове ціноутворення, прибуток та інші явища, притаманні товарно-ринковому господарюванню. В системі категорій ринкової економіки визначне місце займає прибуток, який має складну структуру і є ще не достатньо вивченим економічним поняттям. Еволюція поглядів на економічну природу прибутку розкрита в роботах відомих вчених в сфері політекономії, економіки промисловості, бухгалтерського обліку,

фінансів і т. д. Разом з цим динаміка економічних умов вимагає систематичного розширення і поглиблення теоретичних поглядів і удосконалення механізму управління прибутком підприємства.

Існує багато внутрішніх та зовнішніх факторів, які прямо чи опосередковано впливають на ефективність управління прибутком підприємства. До внутрішніх факторів належать: зміни обсягів виробництва і реалізації продукції; залишків нереалізованої продукції; рівня собівартості, продуктивності праці; структури продукції, що випускається, та її якості.

Одночасно на величину прибутку, його структуру і динаміку розвитку впливають фактори зовнішнього характеру. Практично поза сферою дії підприємства знаходяться кон'юнктура ринку, рівень цін на необхідні матеріально-сировинні і паливно-енергетичні ресурси, норми амортизаційних відрахувань, а також природно-географічні, транспортні та інші умови. Перераховані фактори впливають на значення прибутку не прямо, а через собівартість і обсяг реалізованої продукції.

Для ефективного управління прибутком підприємства необхідно сформувати відповідну систему, яка включає шість основних блоків: мета, принципи і завдання управління, механізм управління, організаційне забезпечення, методи аналізу прибутку, контроль за виконанням плану з прибутку. В процесі управління прибутком підприємства важливе місце займають методи управління, які є способами і прийомами впливу суб'єкта на об'єкт управління. Методи управління прибутком пов'язані з функціями управління: плануванням, мотивацією, організацією і контролем.

Вони дозволяють реалізувати стратегічні й тактичні рішення щодо процесів формування, збільшення і розподілу прибутку, що тісно пов'язано з розвитком підприємства. Зростанню прибутку підприємства сприяє вдале маніпулювання трьома змінними, які визначають фінансовий результат підприємницької діяльності: 1) прискорення товарообороту; 2) зменшення витрат; 3) збільшення норми прибутку за рахунок підвищення цін.

Переважно серед методів управління комерційними підприємствами України найбільш вживаним в процесі управління прибутком підприємства є контролінг. Втім така риса контролінгу як розсіювання управлінських дій і зусиль щодо багатьох аспектів діяльності підприємства не дозволяє визнати його цілком придатним інструментом управління прибутком підприємства, а основним його покликанням є оновлення стимулюючої функції прибутку і фінансове

забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Тому в якості комплексного методу кращим визнано організаційно-економічний механізм, який полягає у визначенні центрів прибутку, які мають формуватися у відповідності до факторів впливу на фінансові результати діяльності підприємства.

Управління прибутком з використанням податкового планування дає можливість підприємствам не зменшувати податкові зобов'язання, а більш ефективно планувати фінансові потоки, результативність інвестиційної діяльності, збільшити вплив підприємства у своєму ринковому сегменті, створити максимально ефективну систему управління виробництвом, що, в свою чергу, впливатиме на максимальне збільшення реальних фінансових результатів і позицій підприємства на внутрішньому та міжнародному рівнях.

Нестабільне політичне становище нашої країни суттєво впливає на фінансовий стан підприємства. Тому необхідно подальше вивчення наукових результатів провідних економістів світу з метою розробки таких методів, які сприятимуть ізоляції доходів підприємств від негативного впливу політичних сил держави. Формуючи стратегію підприємств щодо досягнення певних розмірів прибутку, необхідно розглядати його не як пасивно отримані доходи, а як результат завоювання, оскільки прибуток, отриманий завдяки підприємницьким ініціативам, є результатом творчого пошуку ідей, здійснення інновацій, відсутності страху перед ризиком, раціонального використання коштів, далекоглядної політики щодо заборгованості.

Підсумовуючи відзначимо, що в умовах сучасного економічного розвитку країни і формування реальної самостійності підприємств прибуток набув нового змісту, оскільки в ринкових умовах він виступає не тільки основним джерелом розвитку господарської діяльності будь-якого підприємства, але і стимулом його діяльності. Для ефективного управління прибутком необхідно удосконалювати існуючі й розробляти нові інструменти управління, а також механізми і стратегії управління прибутком, які відповідатимуть сучасним економічним умовам функціонування українських суб'єктів господарювання. Водночас у кожного окремого підприємства існують свої проблеми управління прибутком, які вимагають детального розгляду з боку управлінців. Для того, щоб план зростання прибутку підприємства став реальністю, вони повинні постійно дбати про те, щоб не лише зберегти наявні грошові ресурси, а й примножити їх.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЙ МОТИВАЦІЇ

Існування підприємства, у сучасних умовах, тісно пов'язано зі складною та динамічно змінюючується навколишнім середовищем. А отже, однією з головних рушійних сил сталого процесу функціонування підприємства становиться працівник підприємства, який розглядається більшістю підприємств як головний ресурс, що перетворює вхідні матеріали на закінчений продукт. Виходячи з вище наведеного дослідження теоричних аспектів мотивації, зокрема і теорій, є важливим науковим та практичним завданням.

Дослідженням теорій мотивації займалися такі вітчизняні науковці як Колот А.М., Сладкевич В.П. [1-3] та інші.

На сьогоднішній день існує досить широкий спектр підходів до визначення та класифікації теорій мотивації. Така різноманітність викликана тим, що існує багато поглядів вчених та економістів на це питання (таблиця 1).

Таблиця 1 – Деякі підходи до класифікації теорій мотивації

Автор	Пропонована класифікація теорій
Завдский Й.	1) ранні; 2) сучасні.
Шольц Х.	1) теорії в основі яких лежить специфічна картина працівника; 2) особистісні теорії; 3) процесуальні теорії.
Колот А.М.	1) школа наукового управління; 2) доктрина людських відносин; 3) змістовні теорії 4) процесуальні теорії; 5) людських ресурсів

З огляду на зазначену класифікацію, найбільш вживаними у вітчизняній навчальній літературі є процесуальні та змістовні теорії мотивації. Загальноприйнята класифікація зазначених теорій мотивації представлено на рисунку 1.

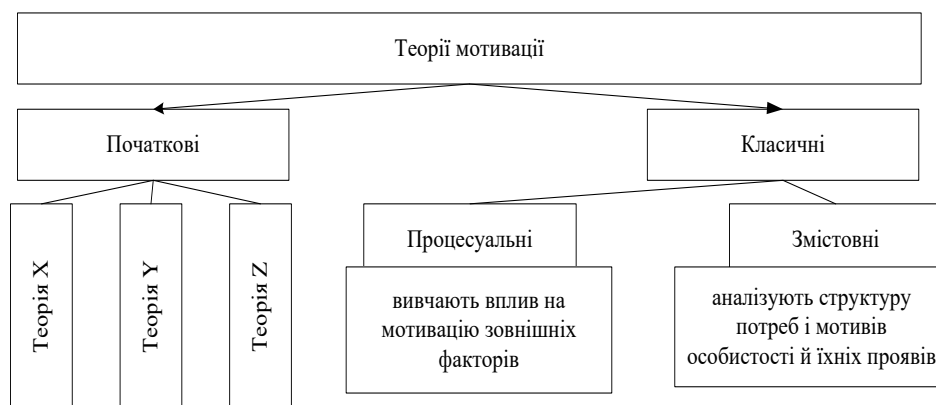

Рисунок 1 – Класифікація теорій мотивації з загально прийнятим підходом

Кожна з класифікаційних ознак має певні відмінності і набір певних теорій, які формують загальну та відмінну сутність кожної з них. Стисло розглянемо сутність зазначених теорій.

Початкові теорії мотивації базуючись на аналізі історичного досвіду поведінки і використання простих стимулів, а саме: примусу, матеріального й морального заохочення.

Теорія Х. Основними в цій теорії є такі положення: 1) у мотивах переважають, здебільшого, біологічні потреби; 2) для працівника характерна нелюбов до роботи, працю необхідно нормувати; 3) більшість людей можна змусити затрачати зусилля. Таким чином, теорія "Х" розглядає людину як поганого несумлінного й безініціативного працівника.

Теорія Y. Теорія "Y" є антиподом теорії "Х". До основних положень теорії "Y" відносяться наступні: 1) базою для мотивів є соціальні потреби та бажання якісно виконувати свої функціональні обов'язки; 2) докладання зусиль на роботі є природними; 3) небажання працювати не є спадкоємною рисою; 4) людина охоче бере на себе відповідальність і прагне до цього. Ієрархічність стимулів у цій теорії розташовують у такому порядку: 1) самоствердження; 2) моральне заохочення; 3) матеріальне заохочення; 4) примус.

Теорія Z. Основна особливість цієї теорії - обґрунтування колективістських принципів мотивації. Відповідно до теорії - мотивація працівників повинна виходити із цінностей підприємства як однієї великої родини. Вони розвиваються за допомогою й стимулювання відносин довіри, солідарності, відданості колективу й загальним цілям. Основні постулати зазначеної теорії полягають в наступному: 1) у мотивах поєднуються соціальні й біологічні потреби; 2) люди намагаються працювати в групі; 3) необхідно існування персональної відповідальності за результати праці; 4) більш доцільним є неформальний контроль; 5) менеджмент здійснює піклування про працівника й забезпечує йому довгострокове/довічне наймання

В рамках теорій мотивації, класично, прийнято виокремлювати два напрямки класифікації:

- 1) змістовні,
- 2) процесуальні.

У загальному вигляді змістові теорії аналізують фактори, що впливають на поведінку людини, її трудову активність. Основна увага акцентується на аналізі потреб та на їхньому впливі на мотивацію поведінку. Зазначені теорії надають комплексний опис структури потреб, їх змісту, ієрархії, пріоритетності.

На відміну від змістових теорій мотивації процесуальні теорії розглядають мотивацію в дещо іншому плані. Вони не заперечують впливу потреб на поведінку людей. Процесуальні теорії констатують, що поведінка людини є також функцією її сприйняття та очікувань. Як наслідок, ці теорії аналізують як людина розподіляє зусилля для досягнення цілей і як вибирає вид поведінки.

Найбільш поширеними в навчально-науковій літературі є такі змістовні теорії мотивації: 1) теорія потреб Маслоу; 2) теорія існування, зв'язку й росту Альдерфера (теорія ERG); 3) теорія потреб Мак-Клелланда; 4) теорія двох факторів Герцберга.

У процесуальних теоріях акцентується увага на тому, як людина розподіляє зусилля та як вибирає конкретний вид поведінки.

Виділяють три основні процесуальні теорії мотивації: 1) теорія очікувань В. Врума; 2) теорія справедливості Адамса; 3) теорія Портера-Лоулера.

Отже, подальше дослідження та системне використання здобутків мотиваційних теорій, у повсякденній діяльності підприємства, стає ефективним інструментом розвитку як працівника так і підприємства.

Список літератури:

1. Колот А.М. Мотиваційний менеджмент : підручник / А.М. Колот, С.О. Цимбалюк. — К. : КНЕУ, 2014. — 479с.,
2. Сладкевич В.П. Мотивационный менеджмент: курс лекций / В. П. Сладкевич. — К.: МАУП, 2001. — 165 с.,
3. Колот А.М. Мотивація персоналу: підруч. / А.М. Колот — К.: КНЕУ, 2002. — 337с.

ДЮЖЕВ В.Г., д.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

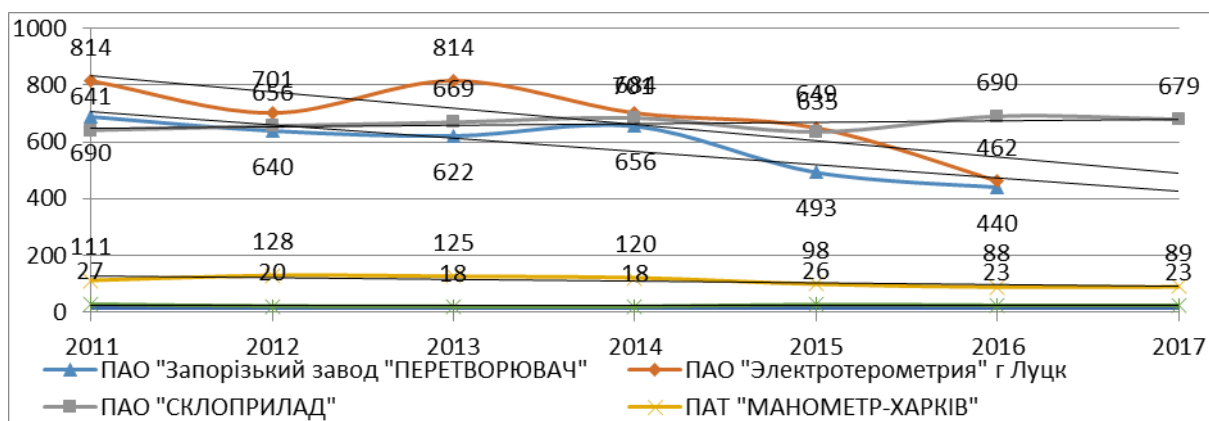
БОЙЧЕНКО О.І., аспірант, НТУ «ХПІ»

ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ ПЕРСОНАЛУ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У Українських підприємствах бракує інноваційно орієнтованого кваліфікованого персоналу, який покликаний забезпечити розвиток і підвищення ефективності діяльності підприємств. При розробці нормативно технічної документації по управлінню і розвитку персоналу слабо використовується досвід передових світових компаній який слід адаптовано враховувати з урахуванням українських реалій. Необхідності розвитку систем управління персоналом з метою доведення їх до стандартів передових світових компаній [1-4].

На малюнку 1 проілюстроване середня кількість працівників (осіб) на підприємствах промислової автоматики (ПА) за період 2011-2017рр. Як видно з малюнка 1 чисельність співробітників майже в усіх підприємствах знижується, що говорить про те, що треба підвищувати інноваційну сприйнятливість кожного співробітника для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Узагальнивши ці тенденції можна зробити висновок, що промислові підприємства не лише галузі ПА, а в цілому все, не мають стійкої тенденції зростання відповідно немає стабільного прибутку.

*Розроблено автором

Рисунок 1. Середня кількість працівників (осіб) на підприємствах ПА за період 2011-2017рр.*

Якщо порівнювати з даними об відповідності номенклатури продукції рівню світових зразків і долі охоплення вітчизняного ринку цих підприємств можна зробити висновок, що в галузі гостро стоїть проблема розвитку інноваційної діяльності (ІД) з метою різкого підняття охоплення ринку і підвищення якості продукції.

Дослідивши різні аспекти ІД підприємств ПА в Україні, можна зробити висновок, що стосовно цієї галузі ІД має наступне напрями підвищення ефективності діяльності підприємств.

Список літератури:

1. Дюжев В.Г., Сусліков С.В., Бойченко О.І. Вплив на інноваційну сприйнятливості характеристик системи управління персоналом. Науково-виробничий журнал «БІЗНЕС-НАВІГАТОР». – Х.: ПВНЗ «МУБП». – 2017. – № 4 (43). – 170с. С. 142-146.
2. В.Г. Дюжев, О.І. Бойченко. Підвищення інноваційної сприйнятливості персоналу комерційної служби підприємств промислової автоматики. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Збірник наукових праць. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2017. - № 45(1266). - 125с. С. 42-46;
3. Бойченко О.І. Інновації на прикладі Української промислової компанії. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна ХНУ ім Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм» Випуск 7, 2018. 156 стр. С. 80-86;

4. В.Г. Дюжев, О.І. Бойченко *Иновационная восприимчивость рынка для отрасли электроэнергетики [Электронный ресурс] Электронный фаховий журнал «Східна Європа: економіка, бізнес та управління»- Д.: ДВНЗ «ПДАБТА». - 2018. - №1 (12). 411стр. С. 107-111.*

МЕХОВИЧ С.А., д.е.н., проф., «НТУ «ХПІ»

СИРОМ'ЯТНИКОВА О.В., ст. викл., «НТУ «ХПІ»

ГРИЦЕНКО Н.А., студент, «НТУ «ХПІ»

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Для стійкого функціонування та розвитку будівельних підприємств все більшого значення набувають питання підвищення ефективності використання ресурсів і управління витратами. Будівництво об'єктів передбачає його багаторічне подальше функціонування. В сучасних умовах життєвий цикл будівництва характеризується своєю тривалістю, що значно ускладнює оцінку доцільності та ефективності витрат ресурсів.

Персонал будівельного підприємства є одним із основних для діяльності підприємства видом ресурсу, від якого залежить ефективність використання інших ресурсів і фінансові результати діяльності підприємства загалом. Особливість трудових ресурсів будівельного підприємства полягає в тому, що за рахунок удосконалення системи оплати праці, зміни обсягу і структури витрат на оплату праці можна суттєво підвищити продуктивність діяльності працівників.

На більшості будівельних підприємств застосовуються різні види відрядної форми оплати праці, таким чином головною мотивацією до підвищення ефективності діяльності працівника є залежність рівня оплати праці від результатів діяльності підприємства. Необхідність залежності рівня оплати праці від результатів діяльності підприємства є однією з умов виконання оплатою праці своєї стимулюючої функції [1].

Витрати на оплату праці – це сукупність витрат підприємства, які спрямовані на матеріальну винагороду персоналу за роботу, забезпечують можливість відтворення їх фізичних та інтелектуальних здібностей та заохочують працівників до підвищення ефективності своєї діяльності. Слід відзначити, що витрати на оплату праці належать до витрат, які мають певну гнучкість, що надає можливість регулювати їх розмір в залежності від стадії життєвого циклу та фінансового стану підприємства. При цьому варто підкреслити, що витрати на оплату

праці персоналу включають не лише фонд оплати праці, а й нарахування на нього, які сплачуються до соціальних фондів, компенсаційні виплати, тощо [2].

Головна проблема управління витратами на оплату праці полягає в тому, що мінімізація будь-яких витрат, перш за все, дає змогу збільшити прибутковість суб'єкта господарювання. В той же час, надмірне скорочення витрат на оплату праці може призвести до негативних наслідків – послаблення мотивації працівників, зниження трудової дисципліни, продуктивності праці та, як наслідок, призводить до плинності кадрів. Таким чином, основна задача управління витратами на оплату праці полягає у тому, що необхідно знайти їх оптимальний рівень, який буде забезпечувати і прибутковість суб'єкта господарювання, і достатню мотивацію його працівників.

Управління витратами на оплату праці – це діяльність, яка спрямована як на досягнення мети діяльності підприємства, так і на підвищення ефективності витрат на оплату праці. Метою діяльності будівельних підприємств є зростання фінансових результатів, рентабельності, ринкової вартості компанії, конкурентоспроможність та стабільність займаних ним позицій на ринку.

В процесі оптимізації структури та обсягу витрат на оплату праці доречно змінити для деяких структурних підрозділів підприємства тарифну систему оплати праці на безтарифну, що стане запорукою підвищення мотивації як робітників, так і адміністративного персоналу.

Список літератури:

1. Сукач О.О. Управління витратами на оплату праці підприємств машинобудування : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 . Одеса, 2016. 235 с.

2. Складанна К.І. Методи удосконалення організації оплати праці на підприємствах [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. екон. наук : [спец.] 08.00.04 "Економіка та упр. п-вами (за видами екон. діяльн.)" / Складанна Катерина Ігорівна ; Класичний приватний ун-т. - Запоріжжя, 2017. - 21 с.

ГУЦАН О.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В МОТИВАЦІЙНОМУ АСПЕКТІ

Існування сучасного підприємства, в сьогоденних ринкових умовах в Україні, не можливо уявити без якісного та досвідченого персоналу. Це обумовлюється тим, що саме кадри є одним з найбільш

цінних ресурсів організації, який виробляє продукцію та надає відповідні послуги. А, отже, формування і використання довгострокової ефективної системи розвитку персоналу дозволить підвищити, як рівень ефективності використання персоналу, прибутковості компанії, так і прямим чином відобразитись на вмотивованості та прихильності персоналу.

Отже, згідно до визначення наданого в [1] розвиток персоналу — це сукупність організаційно-економічних, соціальних та педагогічних методів, форм і заходів служби управління персоналом організації в сфері професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників для підготовки їх до виконання нових виробничих функцій, професійно-кваліфікаційного просування, формування резерву керівників та вдосконалення соціальної структури персоналу. Як ми бачимо, таке визначення сутності розвитку персоналу дає можливість оцінити зазначений процес як комплексну, системну та перспективно-орієнтовану діяльність підприємства головною метою якого є гармонійна підготовка працівника з синергетичним досягненням як його цілей (наприклад: у просуванні, отриманні нових знань та інформації та ін.) так і цілей підприємства через більш ефективне використання поставлених завдань.

Основою будь-якого виробничого підприємства є робітник, а отже, базою його розвитку, у сучасних умовах, є професійно-технічна освіта. На сьогоднішній день існує широкий спектр як вітчизняних так закордонних, як класичних так і сучасних концепцій/моделей професійної підготовки. Саме закордонний досвід, є доцільним для подальшого розгляду, оскільки розвиток європейської економіки є більш стабільним, а економік держав Азії більш інтенсивним. З огляду на це виділяють декілька моделей професійної підготовки кадрів, що представлені в табл. 1.

Таблиця 1 - Моделі професійної підготовки країн Європи та Азії [2-3]

№ моделі	Зміст	Держава
1	поєднання загального навчання і професійної підготовки в заключний період середнього навчання тривалістю 3-4 роки	Швеція
2	професійне навчання здійснюється в спеціальних закладах з малою кількістю загальноосвітніх предметів	Переважає більшість європейських країн
3	модель «дуального учнівства» (20-25 % часу витрачається на навчання в державній профшколі для вивчення загальних та спеціальних предметів), а в основний час - вивчають особливості спеціальності на фірмі під керівництвом коучера	Німеччина, Данія
4	«класичне навчання» - здійснюється на робочому місці освоєння особливостей професії і необхідних для роботи знань	Японія
5	коротка професійна підготовка (на фірмах за рахунок держави) після закінчення середньої школи	Великобританія

Також необхідно відзначити, що розвиток моделей/підходів/концепцій за кордоном триває. На сьогоднішній день у країнах ЄС розвиваються і певні альтернативні форми професійного навчання. Сутність їх полягає в тому, що теоретичне навчання чергується (через день, тиждень, місяць) з трудовою діяльністю з майбутньої спеціальності. При цьому процеси поступового ускладнення навчання і роботи йдуть паралельно і вважається найбільш ефективною формою підготовки кваліфікованих кадрів і якому держава надає максимальну підтримку у тому числі і законодавчу ([2], табл. 2).

Таблиця 2 - Регулювання альтернативного професійного навчання в деяких державах ЄС

Країна	Форма регулювання
Франція	Закон про розвиток альтернативної форми професійної освіти. Розроблені типові угоди за галузями про поєднання системи освіти з практичною підготовкою на робочих місцях.
Італія	здійснюється 18 проектів альтернативної форми професійної освіти, які частково фінансуються відповідними органами Спільного ринку. Проекти реалізуються у формі навчання на курсах професійної підготовки в поєднанні з частковою зайнятістю (20-годинний робочий тиждень).
Великобританія	Державна програма «Надання допомоги молоді»(навчання + теоретичні семінари на спеціальних курсах). «Сандвіч-курси», що передбачають чергування навчання з роботою.

Зазначені методи навчання мають певну і мотиваційно-орієнтовану складову як для працівника так і для підприємства. Окремі дослідження щодо мотивації персоналу, можливостей підвищення ефективності роботи робились в [4-10].

Виокремлення зазначеної складової пов'язано з тим, що пряма або опосередкована участь, вітчизняних підприємств, у застосуванні наведених вище закордонних форм розвитку персоналу через його освіту (або окремо або у органічному поєднанні декількох форм) дозволить працівнику (або існуючому або майбутньому) задовольнити потребу у отриманні нової професійної інформації, самореалізації, побачити зацікавленість підприємства в розвитку особистості та, як наслідок, підвищити рівень вмотивованості до ефективного навчання та використання знань на практиці, рівень зацікавленості в отриманні більш високих матеріальних наслідків

Отже, виходячи з вище зазначеного, заходи щодо розвитку персоналу можливо розглядати і як елементи політики підприємства щодо довгострокової мотивації працівників, які, в певній мірі взаємозалежні. Тобто, спочатку підприємство витрачає ресурси

(фінансові, людські, часові та ін.) та розвиток персоналу, на його заохочення щодо сталого навчання, а тільки через певний проміжок часу працівник, у відповідь, на зусилля підприємства проявляє підвищений рівень: продуктивності праці та віддачі, зацікавленості до результатів діяльності (не тільки своїх, а і підприємства), лояльності. Керівництву підприємства, щоб спостерігати такий зв'язок, потрібно врахувати та на практиці виконувати в своїй соціально-економічній політиці і деякі наступні моменти: прозорість підходів до розвитку персоналу, зрозумілість для персоналу, очікуваність та невідворотність наслідків навчання для робітника та його оплати/кар'єри.

Зазначені вище підходи добре зарекомендували себе та свою ефективність в закордонних країнах, Однак, зазначені підходи до розвитку персоналу мають свої певні, як позитивні, так і негативні аспекти. Тобто, для ефективного застосування будь-якої з п'яти моделей (табл. 1) на практиці, менеджменту вітчизняних компаній, необхідно: 1) проаналізувати які з них є більш ефективним саме для зазначеної компанії, підрозділу, групи персоналу (один з методів чи їх комбінація); 2) проаналізувати власні можливості щодо ефективного застосування заходів відповідно моделі; 3) здійснювати заходи щодо розвитку персоналу, мотивації працівника щодо розвитку з власної ініціативи на системній основі у продовж тривалого періоду часу.

Як бачимо, ефективна та прибуткова діяльність сучасного підприємства є досить різноплановою та складною. І розвиток персоналу, як ефективний засіб процвітання підприємства через активізацію мотиваційно-орієнтованої складової – не є виключенням. Отже, знання моделей професійної підготовки провідних країн, необхідні кроки щодо регулювання цієї діяльності допоможе сучасному керівництву підприємства розробити комплексну та ефективну соціально-економічну політику.

Список літератури:

1. Савченко В.А. Управління розвитком персоналу: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 351 с.
2. Управління розвитком персоналу: Навчальний посібник/ Т.П. Збрицька, Г.О. Савченко, М.С. Татаревська. За заг. ред. М.С. Татаревської. – Одеса: Атлант, 2013. — 427 с.
3. Колпаков В.М. Управление развитием персонала : Учеб. пособие для студентов вузов. — К. : МАУП, 2006. — 712 с. : ил. — Библиогр. в конце глав;
4. Гуцан О.М. Формування системи мотивації виробничого персоналу на машинобудівному підприємстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 — економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / О.М. Гуцан; НТУ «Харків. політехнічний ін-т». — Харків, 2015. — 19 с.
5. Гуцан А.Н. Оценка эластичности мотивационных мероприятий на промышленном предприятии [Електронний ресурс] / П.Г. Перерва, А.Н. Гуцан // Економіка : реалії часу. – Одеса : ОНПУ, 2013. – № 4 (9). – С. 37–48. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/2013/n4.html>.
6. Гуцан О.М. Дослідження сутності мотиваційних теорій: сучасні, теорії атрибуції та

поля. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). Збірник наукових праць. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2017. – №24 (1246). – 160 с., С. 26-30;

6. *Гуцан О.М.* Мотиваційний механізм формування компетенцій працівника / *О.М. Гуцан* // Бізнес Інформ. – Харків : ХНЕУ, 2013. – № 11. – С. 240–245;

7. *Гуцан О. М.* Дослідження сутності мотиваційних теорій: сучасні, теорії атрибуції та поля / *О. М. Гуцан* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 24 (1246). – С. 26-30.

8. *Кучинський В.А., Лисенко С.О.* Сучасні підходи до мотивації персоналу на підприємстві С. 196. – Режим доступу до журн.: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/27885/1/MicroCAD_2016_Kuchynskiy_Suchasnipidkhody.pdf;

9. *Кучинський В.А.* Сучасні підходи до ефективного управління поведінкою персоналу для підвищення продуктивності праці / *В.А. Кучинський* // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 166-169.

10. *Крамської Д.Ю.* Сучасні методики інвестиційного проектування та застосування програмних продуктів з позиції методики фінансово-економічної оцінки проекту / *Д.Ю. Крамської* // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 45 (1266). – С. 112-117.

ГУЦАН О.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

АУДИТ ОПЛАТИ ПРАЦІ - МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Ефективна взаємодія працівника та підприємства, їх синергетична взаємодія, у сучасних ринкових умовах, певним чином залежить від рівня вмотивованості індивідуума, зацікавленості у кінцевих результатах. Саме тому, основою ринкових відносин між працівником та роботодавцем виступає матеріальне стимулювання у формі заробітної плати, надбавок, доплат, бонусів та ін. Отже, аудит оплати праці, у всій його багатогранності – досить важливо науково-практичне завдання.

Отже, згідно до визначення наданого в [1] аудит оплати праці (винагородження) — це сукупність заходів підприємства щодо здійснення перевірки дотримання інтересів працівників та відповідної кадрової політики в питаннях винагородження персоналу.

Актуальність проведення аудиту оплати праці обґрунтовується тим, що вона дуже тісно пов'язана зі стратегічним плануванням, проведенням оцінки персоналу та обумовлена змінами в потребах працівників, змінами в навколишньому середовищі компанії. Відповідно, зазначена процедура потребує чіткої регламентації та опису оскільки виконується, або внутрішнім аудитором (працівником з числа співробітників компанії), або зовнішнім аудитором, і, відповідно, дає можливість вирішити ряд важливих задач [1-2]:

- 1) перевірку дотримання національного законодавства про працю;
- 2) облік і контроль правильності винагород (нарахування та виплати);
- 3) оцінка стану внутрішнього контролю.

При цьому вирішення зазначених задач здійснюється за певними напрямками, а саме виконання аудиту [1]:

- 1) відповідності,
- 2) ефективності,
- 3) стратегічного.

Демо визначення цим напрямкам: 1) аудит відповідності винагородження – це комплекс прийомів та засобі аудитора, які виявляють відповідність корпоративним правилам та зовнішнім (у тому числі загальнодержавним) та дозволяють оцінити якість відповідної інформації для аудиту; 2) аудит ефективності винагородження – це оцінка, відповідної, ефективності та продуктивності систем та процедур пов'язаних з оплатою праці та таких, що дозволяють підвищити якість функціонування та управління системою винагородження; 3) стратегічний аудит винагородження – дослідження та аналіз системних елементів стратегічного управління (діагностика, планування та ін.) з метою можливості максимального зближення політики оплати праці з існуючими змінами у середовищі (внутрішніми та зовнішніми).

Застосування системи аудиту оплати праці повинно сприяти розширенню та підвищенню рівня мотивації і персоналу. Окремі дослідження щодо заходів по підвищенню рівня зацікавленості персоналу робились в [3-].

Аналізуючи сутність аудиту оплати праці в мотиваційному аспекті можливо визначити ряд важливих аспектів.

Аспект 1. Формування ефективної систем аудиту оплати праці та застосування її на системній основі є необхідним засобом розвитку як компанії так і персоналу і дозволить виявити відповідні проблемні зони в галузі оплати праці з позицій корпоративних стандартів та законодавчих вимог.

Аспект 2. Застосування системи аудиту винагородження дозволить більш раціонально менеджменту компанії розподіляти ресурси на елементи політики винагородження.

Аспект 3. Прозорість процедури аудиту, доступність інформації щодо результатів аудиту для персоналу дозволить підвищити рівень прихильності та вмотивованості працівників. Це обґрунтовується ти, що працівники розуміють що система оплати праці знаходиться під

постійним контролем та моніторингом з боку вищого керівництва, її максимально наближують до змінних факторів середи (внутрішніх та зовнішніх) та наближають до поліваріантних потреб індивідуума.

Використання аудиту винагородження, у сучасних ринкових умовах, дозволить підприємству більш якісно підійти до формування, розвитку підприємства з позицій мотиваційно орієнтованої соціально-економічної діяльності та побудувати прозору, довірливу, соціально значиму обстановку на підприємстві з метою підвищення рівня зацікавленості та прибутковості.

Список літератури:

1. *Одегов Ю.Г.* Аудит и контроллинг персонала : учебн. пособ. / *Ю.Г. Одегов, Т.В. Никонова.* – М. : Экзамен, 2002. – 447 с.
2. *Шлендера П.Э.* Аудит и контроллинг персонала организации [текст] : учеб. пособие / под ред. *П.Э. Шлендера.* – М. : Вузовский учебник, 2009. – 224 с.
3. *Гуцан А.Н.* Оценка эластичности мотивационных мероприятий на промышленном предприятии [Электронный ресурс] / *П.Г. Перерва, А.Н. Гуцан* // *Економіка : реалії часу.* – Одеса : ОНПУ, 2013. – № 4 (9). – С. 37–48. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/2013/n4.html>;
4. *Гуцан О.М.* Формування системи мотивації виробничого персоналу на машинобудівному підприємстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 — економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / *О.М. Гуцан*; НТУ «Харків. політехнічний ін-т». — Харків, 2015. — 19 с.
5. *Гуцан О.М.* Мотиваційний механізм формування компетенцій працівника / *О.М. Гуцан* // *Бізнес Інформ.* - 2013. - № 11. - С. 240-245. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_11_40;
6. *Гуцан О.М.* Мотиваційний потенціал працівника як резерв розвитку підприємства / *П.Г. Перерва, О.М. Гуцан* // *Економічні науки. Серія : «Економіка та менеджмент».* – Луцьк : Луцький національний технічний університет, 2014. – Випуск № 11 (42). – С. 233–243;
7. *Кучинський В.А.* Сучасні підходи до ефективного управління поведінкою персоналу для підвищення продуктивності праці / *В.А. Кучинський* // *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр.* – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 166-169;
8. *Кучинський В.А.* Підвищення ефективності процесу управління продуктивністю праці на підприємстві / *В.А. Кучинський* // *Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва.* – Харків : НТУ "ХПІ". – 2012. – № 15. – С. 162-168;
9. *Крамської Д.Ю.* Формування стратегій інноваційного розвитку підприємства / *Д.Ю. Крамської* // *Вестник Национального технического университета «ХПИ» : сб. науч. тр. Вып. 8 : Технический прогресс и эффективность производства.* – Х. : НТУ «ХПИ», 2011. – С. 161-172.

Sikorska Małgorzata, kanclerz Higher School of Labour Safety Management (WSZOP), Katowice, Poland

Romanchyk T.V., candidate of economic sciences, as. prof. of NTU «KhPI»

DETERMINATION OF THE INDEPENDENCE AND OBJECTIVITY OF INTERNAL AUDIT IN THE COMPLIANCE SYSTEM

Given that the principles of independence and objectivity are rarely

observed in the strict sense, it is expedient to analyze the international practice of determining the independence and objectivity of the audit, to determine the main directions of observance of the independence of domestic internal audit when implementing the main provisions of the compliance program.

Internal audit is one of the types of internal control of subjects of entrepreneurial activity. Ensuring the effectiveness of business entities is largely facilitated by the implementation and proper organization of the internal audit system.

The effectiveness of internal control in the compliance system is determined by the coherence of the implementation of all functions of the enterprise within the overall management system. The lack of legal regulations governing the internal audit, as well as the central body that would develop the recommendations for its organization, led to the fact that in practice it began to be identified with the internal control and reorganized the system of internal control in the system of internal audit. Internal control in the compliance system is a process aimed at achieving the objectives of the enterprise, which is the result of the activities of the management of the planning, organization, monitoring of the enterprise and its individual units. Control provides information on the processes taking place at the enterprise, which allows us to make the most appropriate decisions on general and special issues of enterprise development.

The objective of the internal audit in the compliance system is to help the employees of the firm or company perform their duties in the most qualified and efficient manner. The purpose of internal audit in the system is compliance - improving the organization and management of production, detection and mobilization of reserves for its growth.

It is advisable in all branches of the economy, at each enterprise to introduce a system of internal audit in the system of compliance, so that this job was the responsibility of a specific person or a special department. Assignment for the maintenance of such an audit service should be carried out at the expense of the internal audit's findings of increasing the efficiency of the enterprise, reducing the cost and increase profits.

When creating an internal audit department, the management of an enterprise should from the outset determine the degree of its independence. It should be borne in mind that this decision is not simple, and it depends largely on the effectiveness of the internal auditors. First, the absolute independence of internal audit in the compliance system is hardly achievable, since internal auditors are employees of the enterprise

and their professional and career growth depends on management.

In an ideal situation, the internal audit service in the system complies with the board of directors of the company elected by the shareholders. In world practice, internal audit services are subordinated to the audit committee (audit committee) under the board of directors. The audit committee (which consists of independent directors) is, apparently, the only body that is able to establish internal procedures that may prevent executive management from falsifying reporting and violating internal controls. In practice, internal audit services are usually subordinate to either the board of directors, or that, which is much more common, senior management of the company (CEO, board, executive directorate) or functional director (finance or economics). Naturally, the subordination to executive management questions the independence of internal auditors.

Both in Ukrainian enterprises and in Western companies, the issue of independence of internal audit in the system of compliance is solved in different ways. Western companies have two main approaches:

1. Internal audit in the compliance system is aimed at creating and maintaining a reliable and effective system of internal control in the enterprise, identifying and reducing all kinds of risks for the company. In this case, the internal audit service is headed by, as a rule, the director reporting to the President or the Company's Management Board and the Audit Committee. In some cases, the director of internal audit may be the vice president's position, and internal audit would be the same corporate function, such as finance or marketing. With this approach, internal audit is organizationally independent of the company's functional management.

2. Internal audit in the compliance system is aimed at checking financial statements, accounting procedures and preserving the company's assets. In this case, the internal audit department is a subdivision of the financial department, and the internal audit manager is subordinated to the financial director of the company or division.

Accordingly, in the first case, internal audit in the system complies with the "eyes and ears" of senior management of the company, and in the second - "eyes and ears" financial management of the company.

The management of an enterprise should from the outset determine the degree of independence of the internal audit department, but to determine the independence of the internal audit department at the time of its creation can only theoretically. The essence of my independent work is to determine the degree of independence and objectivity of internal audit on the basis of the effectiveness of the internal audit department itself. Since the main objective of the Internal Audit Department at the enterprise is to

identify all possible reserves for improving the company's economic performance, we will determine the coefficient of independence of the internal audit based on the effectiveness of the internal audit department's activities. Compliance with the principles of the internal audit department will allow achieving its most effective functioning. The relationship between compliance with the principles of internal audit and the effectiveness of internal audit activity will be considered as reverse, that is, with the maximum adherence to the audit principles, the effectiveness of the internal audit activity is also at the maximum level and vice versa.

Consequently, despite the fact that many internal auditors believe that objectivity is an important prerequisite for ultimate success, they perceive the degree of significance differently. While some auditors consider objectivity to be of absolute value, others consider it possible to use a moving scale in each particular situation. Regardless of the approach, internal auditors should always evaluate how their actions can affect independence and objectivity, and, as a result, the effectiveness of internal audit in the compliance system.

From a practical point of view, the analyst-director should assess the degree of independence and objectivity of the audit department, since on the basis of the advisory services of this department the manager takes the appropriate management decision, which will further affect the work of the company as a whole. Consulting services are provided not only in the field of accounting and taxes, but also in the field of computer systems, production technologies and even the recruitment of candidates for management positions.

References:

1. *Kocziszky György, Veres Somosi M., Kobieliava T.O.* Reputational compliance // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум-2017" : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: *О. В. Маноїленко, С. М. Строчков*. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 140-143.
2. *Sikorska M., Kocziszky György, Pererva P.G.* Compliance service at guest services enterprises / *M. Sikorska* // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 19 жовтня 2017 р. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391.
3. *Kocziszky György, Veres Somosi M., Pererva P.G.* Anti-corruption compliance in the enterprise's program // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167.
4. *Перерва П.Г., Романчик Т.В.* Інноваційна діяльність як фактор економічної безпеки промислового підприємства // Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія / за ред. д.е.н., проф. *Ілляшенка С.М., к.е.н., доц. Біловодської О.А.* – Суми : Триторія, 2018. – С.56-74.
5. *Перерва П.Г., Нагі С., Nagy Szabolcs, Кобелева Т.О.* Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 89-94.
6. *Nagy Szabolcs, Sikorska M., Pererva P.* Estimation of economic efficiency of power engineering // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 3-6.
7. *Pererva P.G. Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M.* Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc:

NTU «KhPI», 2012. – 668 p.

8. *Kociszky György Veres Somosi M., Kobieliava T.O.* Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017" : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: П.Г.Перерва, Є.М.Строков, О.М.Гуцан. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 54-57.

9. *Романчик Т.В.* Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / *Т.В. Романчик* // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, 30-31 березня 2017 р. : [в 2 т.]. Т. 2 / ред. В. М. Зайцева. – Запоріжжя : "Просвіта", 2017. – С. 372-374.

10. *Романчик Т.В.* Наукові засади дефініції "економічна безпека" / *Т.В. Романчик* // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : зб. тез наук. робіт 1-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 21-23 березня 2017 р. – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 206-209.

11. *Перерва П.Г.* Комплексний підхід до управління конкурентоспроможністю промислової продукції / *П.Г.Перерва, Т.В.Романчик* // Перспективи і пріоритети розвитку економіки України та її регіонів : зб. наук. праць. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Вип. 9 (34). – Ч. 2. – С. 19–29.

12. *Nagy S.* (2017) The Impact Of Country Of Origin In Mobile Phone Choice Of Generation Y And Z // JOURNAL OF MANAGEMENT AND TRAINING FOR INDUSTRIES.- №4.- pp.16-29.

13. *Piskoti I., Nagy S.* (2009) A new customer satisfaction management model (methodology and practice). Economics and managements, No. 14, pp. 483-490.

14. *Романчик Т.В.* Оцінка сучасного стану інноваційної діяльності підприємств України / *Т.В. Романчик* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2008. – № 55 (1). – С. 52-61.

15. *Pererva P., Nagy S., Maslak M.* (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- №5.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf

16. *Перерва П.Г., Романчик Т.В.* Механізм управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємства. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 4. С. 230–235.

17. *Nagy Szabolcs Sikorska M., Pererva P.* Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22.

18. *Nagy Szabolcs, Pererva P.* Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89.

19. *Nagy Szabolcs* Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179.

20. *Романчик Т.В.* Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / *Т.В. Романчик* // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 138-142.

21. *Potrashkova L., Raiko D., Tseitlin L., Savchenko O., Nagy S.* (2018) Methodological provisions for conducting empirical research of the availability and implementation of the consumers' socially responsible intentions // Маркетинг і менеджмент інновацій / Marketing and management of innovations.- № 3.- pp.133-141.

22. *Nagy S., Piskóti I., Molnár L., Marien, A.* (2012). The relationship between values and general environmental behaviour. Economics and Management, No.17(1), pp.272-278.

СЕКЦІЯ 2 - МАРКЕТИНГ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ

БУЛАХ І.І., викл., ВСП АТК Уманського НУС

СУБОТА Т.А., викл., ВСП АТК Уманського НУС

ШИМАНСЬКА О.В., викл., ВСП АТК Уманського НУС

ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Раціонально відібрані стратегічні напрями використання інтернет-маркетингу в діяльності підприємства здатні забезпечити конкурентоспроможність на ринку в умовах економічного спаду систем [1]. Фактично інтернет-маркетинг – це комплекс спеціальних методів, які містять не тільки банерну рекламу та public relations, але й методики проведення маркетингових досліджень в інтернеті, зокрема, вивчення попиту і споживчої аудиторії, освоєння алгоритмів формування та забезпечення високої ефективності рекламних кампаній, способів правильного позиціонування торгівельної марки на ринку, які дозволяють власникам корпоративних web-ресурсів просувати свій сайт в інтернет і, розкручуючи таким чином торгівельну марку свого підприємства, отримувати завдяки цьому додатковий прибуток. Найпершим інструментом інтернет-маркетингу є корпоративний сайт. Це свого роду майданчик у всесвітній мережі, віртуальний офіс і лице фірми. Розташована на сайті інформація носить, як правило, маркетинговий характер. Обов'язковим базовим інструментом інтернет-маркетингу є пошукова оптимізація свого сайту, що дозволить підняти рейтинги сайту у пошукових машинах (Google, Yandex) і допоможуть залучити більше клієнтів. Ціль оптимізації – зробити так, щоб зміст вашого сайту індексувався пошуковими системами. Ще один інструмент - використання контекстної реклами, її перевага - можливість націлення на конкретну країну, регіон чи навіть місто. Ваше рекламне оголошення побачать тільки ті, хто може стати Вашим клієнтом. Новим модним трендом у інтернет-маркетингу є маркетинг у соціальних медіа. І, хоча використання соціальних медіа для маркетингу на повну потужність вимагає наявності попереднього досвіду, проте його основні елементи доступні кожному. Додавайте інформацію про діяльність Вашої компанії на сторінку Facebook та

групу, це дозволить потенційним клієнтам більше дізнатися про повсякденну діяльність Вашої компанії і сприятиме створенню позитивного іміджу компанії у всесвітній мережі. Дуже важливим інструментом інтернет-маркетингу є також управління он-лайн репутацією компанії, тобто швидка реакція на записи, створені незадоволеними клієнтами. Дуже зручно використати послугу Google Alerts, налаштувавши її на ім'я своєї компанії, Google буде присилати Вам електронні листи кожного разу, коли знайде нове згадування з назвою вашої компанії). Можна також налаштувати цю послугу на назви компаній Ваших конкурентів: це допоможе бути постійно в курсі їхньої он-лайн активності [2].

Отже, інтернет-маркетинг дає можливість доступу до динамічної і багатогранної маркетингової інформації, зменшує внутрішньофірмові маркетингові витрати, розширює потенціал просування товарів, послуг, бренду, дозволяє сформувати цільову аудиторію за віком, статтю, професійною приналежністю, інтересами та забезпечує розвиток додаткових специфічних каналів розподілу [3].

Список літератури:

1. Литовченко І.Л. Інтернет-маркетинг як інструмент антикризових програм підприємства// Маркетинг в Україні. – 2009. – №5. – С. 49;
2. Котлер Ф. Основы маркетинга/ Ф. Котлер; Пер. с англ.. – А.Назаренко: Издательство «Вильямс», 2016. – С. 734.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://emarketingblog.com.ua/internet-marketing-dla-pochatkivciv/>.

ГУДЗЬ П.В., д.е.н., проф., директор, Економіко-гуманітарний інститут Запорізького національного технічного університету

БОЖКО К.К., студент, Запорізький національний технічний університет

МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК

В Україні існує проблема виходу українських підприємств на європейський ринок. З 1 січня 2016 року набула чинності Угода про зону вільної торгівлі, яка створила можливості для лібералізації торгівлі товарами і послугами, лібералізації руху капіталів та частково руху робочої сили [1].

Але важливим завданням залишається підвищення конкурентоздатності продукції українського виробництва для

європейського ринку.

Об'єктом дослідження виступають зовнішньоекономічні відносини українських виробників.

Предметом дослідження є маркетингові технології виходу українських підприємств на європейський ринок.

Метою даної роботи є узагальнення практики використання маркетингових технологій, які забезпечать підвищення конкурентоздатності української продукції на європейському ринку.

За даними Державної служби статистики України наприкінці 2017 року відбулося зростання українського експорту до ЄС на 130% у порівнянні з попереднім періодом [2]. Передумовами можна вважати затвердження безвізового режим між Україною та ЄС 11 червня 2017 р., а також підписання Угоди про асоціацію України з ЄС у 2014 р.

Однак, невирішеним питанням залишається приведення законодавства та продукції, що створюється українськими підприємствами, до європейських стандартів. Це є значною перешкодою для виробників, оскільки виникає необхідність додаткових витрат на адаптування виробництва. Ці витрати можуть бути досить значним для підприємств, які виробляють сільськогосподарські і харчові продукти, оскільки вимоги до безпеки харчових продуктів ЄС є жорсткими [3].

Для отримання відповідної інформації щодо імпорту товарів на ринок ЄС можна скористатися безкоштовним онлайн ресурсом Європейської Комісії «Trade Helpdesk», який містить дані про ставки ввізних мит, податки, вимоги до продукції (вимоги до упаковки, маркування, вимоги щодо безпечності продукції та ін.), правила походження, статистичні дані [4].

Для кожного типу товару загальний алгоритм постачання складається з таких елементів:

1. подання заявок та отримання імпортних ліцензій;
2. стягування страхових внесків при отриманні ліцензії (у ряді випадків, додатково – при отриманні права на здобуття ліцензії) [5].

Така система поширюється на такі товари: м'ясо птиці, свинина, сухе молоко, молоко, вершки, згущене молоко, йогурти, пшеничне борошно ячмінне борошно, яловичина, вершкове масло та молочні пасти, кукурудза, кукурудзяне борошно та ін. Узагальнений перелік тарифних квот викладено у Доповненні до Додатку I-A до Угоди про асоціацію.

При експорті товару до ЄС необхідно отримати дозволи в залежності від товару що експортується:

1. Дозвіл (ліцензія) на ввезення, вивезення, транзит екологічно-небезпечних вантажів або відходів.
2. Екологічна декларація та/або відбиток штампю про здійснення екологічного та/або радіологічного контролю.
3. Фітосанітарний сертифікат.
4. Дозвіл на право ввезення (вивезення) наркотичних засобів, психотропних речовин.
5. Ветеринарний сертифікат або свідоцтво [6].

На основі опрацьованих джерел [7,8] при виході на міжнародний ринок підприємствам потрібно враховувати наступні фактори у країнах, до яких експортується продукція:

1. близькість до споживача, можливість швидко реагувати на зміни потреб;
2. культурні особливості;
3. рівень доходів населення у країні-імпортері;
4. політичний клімат і пов'язані з ним ризики;
5. наявність квот і обмежень для ввозу продукції;
6. конкурентне середовище підприємства у країні-імпортері (визначити основних-конкурентів, переваги та недоліки їх продукції).

Також, актуальним питанням зовнішньої торгівлі України виступає малоперспективна структура експорту, яка полягає у переважанні продукції сировинних галузей. Найбільшу питому вагу експорту у січні-серпні 2018 року складають недорогочінні метали та вироби з них і продукти рослинного походження [2].

Проаналізувавши зарубіжні джерела [9, 10], можна виділити наступні маркетингові технології:

1. Спеціалізовані технології, які безпосередньо впливають на клієнтів – усі види реклами (в т.ч. у соціальних мережах, електронною поштою і т. д.).
2. Маркетингові операції – інструменти та дані для управління маркетингом, такі як аналітика, MRM (спеціалізовані програмні продукти для управління маркетинговими ресурсами та автоматизації маркетингу).
3. Послуги інфраструктури, такі як управління великими даними та інструменти розробки програмного забезпечення.
4. Інтернет-сервіси, такі як Facebook, Google і Twitter – користувачі мають можливість купувати товар, про який говорять їхні друзі.
5. Створення інноваційного продукту, який має унікальні властивості.

Наприклад, молодий український підприємець Ярослав Ажнюк є співзасновником компанії, яка виготовляє Petcube. Petcube – це маленький алюмінієвий куб, вагою в 589 грамів, в який вбудована камера, динамік, мікрофон та лазерна указка. Гаджет підключається до Wi-Fi, що дозволяє власнику, незалежно від місця його розташування, перевірити, що робить тварина вдома. Управляти Petcube можна за допомогою смартфона через мобільний додаток для IOS і Android [11].

Таким чином, маркетингові технології – це сукупність технологій, які використовують для проведення та вдосконалення маркетингової діяльності.

Отже, маркетингові технології тісно пов'язані з інноваційною складовою виробництва, оскільки для просування на європейському ринку українським підприємцям необхідно створювати унікальний продукт, якого немає на європейському ринку. Також, виробникам під час збуту продукції необхідно використовувати інтернет-сервіси (наприклад, створювати інтернет-магазини), що дозволить мінімізувати витрати на маркетинг та швидко розповсюджувати продукцію.

Список літератури:

1. Official Journal of the European Union. – Режим доступу: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:22017X0725\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:22017X0725(01));
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>;
3. Проект Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва (МСП) в Україні» від 17 листопада 2016 року. – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zpwCg9rkrxcJ:brdo.com.ua/wpcontent/uploads/2016/11/UA_clean_revised_corrected_SME_Strategy_16_11_2016.doc+&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua;
4. Офіційний сайт Європейської Комісії «Trade Helpdesk». – Режим доступу: <http://trade.ec.europa.eu/tradehelp/>;
5. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=b142801e-b932-4207-aea9-df3728dad379/>;
6. Офіційний сайт інтернет-клубу для підприємців Райффайзен Банк Аваль «Мій Бізнес». – Режим доступу: <https://msb.aval.ua/euru/export/>;
7. Циганкова Т.М. Міжнародний маркетинг : навч. посібник / Циганкова Т.М. – К. : КНЕУ, 2010. – 120 с.
8. Холенсен С. Глобальный маркетинг / Холенсен С.; пер. с англ. Е. Носовой, К. Юрашкевича. – Минск: Новое знание, 2009;
9. About Smart Insights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.smartinsights.com/managing-digital-marketing/marketing-innovation/marketing-technology-2014/>;
10. 8 Marketing trends you should know about by Matthew Toren [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.business.com/articles/8-marketing-trends-you-should-know-about-and-how-to-use-them/>;
11. Global Ukraine News [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://global-ukraine.com/ru/2018/02/ukraine-tech-goes-global/>;

СЕКЦІЯ 3 - АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ЛЕНКО І.В., студент, НТУ «ХПІ»

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., НТУ «ХПІ»

ВІДПОВІДНІСТЬ ЗВІТНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ УКРАЇНИ МСФЗ

За останні десять років проблема девіації невідповідності національних стандартів державної звітності до МС (ФЗ/БО) все більше корелює з економічним занепадом виробництва в державі. Труднощі виникають через занадто бюрократизовану систему подання звітності та обліку. Це зумовлює економічно нераціональне використання коштів з державного та місцевого бюджетів. З метою поліпшення ситуації треба змінити Бюджетний кодекс України, а саме внести поправки до Закону України « Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ; англ. IFRS — International Financial Reporting Standards) — стандарти, що затверджуються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (англ. International Accounting Standard Board, скорочено IASB), розташована в Лондоні.

Цю систему стандартизації відносять до англо-саксонської традиції фінансового обліку. МСФЗ характеризуються як стандарти, що ґрунтуються на принципах (principles based standards), на відміну, наприклад, від прийнятої у США системи ГААП, яка визначається як стандарти, що ґрунтуються на правилах (rules based standards). Це означає, що стандартизація МСФЗ не ставить на меті деталізувати всі процедури та механізми фінансового обліку, в багатьох випадках віддаючи перевагу довірі до професійної самостійності бухгалтерів, які при вирішенні багатьох питань мають покладатися на службове сумління та особисті професійні судження [1].

Головними протиріччями є обов'язкове узгодження усереднених показників діяльності з відповідними показниками, затвердженими кошторисами та штатними розписами; подання недостовірних даних до органів статистики; некоректне та неповне подання інформації про діяльність організації потенційним інвесторам, урядовим організаціям,

працівникам.

Корекція цих заходів має бути орієнтована на впровадження економічних відносин ринкового спрямування. Реформування державної звітності полягає у наближенні її до МСФЗ, цей процес здійснюватиметься за такими напрямками як:

- зміна Податкового кодексу у частині фінансової звітності державних установ;
- долучення міжнародних співробітників задля напрацювання методичного та кадрового забезпечення в країні;
- аргументований, юридично закріплений поділ сфер державного (узагальнення інформації та складання звітності, потрібної зовнішнім користувачам) і внутрішньо-організаційного (порядок, форми, строки і структура інформації та звітності для внутрішніх користувачів) впливу;
- створити умови для поглиблення аналітичності облікової інформації та забезпечення доступності (публічності) фінансової звітності; звітність має містити тільки корисну інформацію, без зайвої деталізації.

Отже, дані, які накопичилися в облікових реєстрах, завершують свій вплив на бухгалтерську діяльність наданням звітності до державних установ.

Звітність державних установ України має низку недоліків, але водночас, вона вже орієнтована на МСФЗ, що в найближчі роки сприятиме повному переходу фінансової звітності на міжнародні стандарти, що в свою чергу сприятиме закріпленню і розвитку в Україні ринкових умов ведення прибуткової діяльності.

Список літератури:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (International Financial Reporting Standards) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buchuchet.uabs.sumdu.edu.ua/ua/component/zoo/item/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti-international-financial-reporting-standards>.

ТКАЧЕНКО М.О., к.е.н., НТУ «ХПІ»

БОРЕЙКО Л.Я., студент, НТУ «ХПІ»

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Питання формування та оцінки ефективності фінансової стратегії є дуже важливим, адже фінансова стратегія – це генеральний план дій по забезпеченню підприємства грошовими засобами, який охоплює

питання такого планування фінансів, яке забезпечить фінансову стабільність підприємства в ринкових умовах господарювання. Формування фінансової стратегії на підприємстві здійснюється на основі аналізу форм фінансової звітності, оцінки основних фінансово-економічних показників, що характеризують основні аспекти господарської діяльності, визначення резервів підвищення ефективності діяльності підприємства та прогнозування позитивних змін в його фінансово-економічному стані із визначенням шляхів та заходів досягнення цих змін, які потрібно запровадити на оперативному рівні.

За сучасних умов господарювання, здебільше підприємства мають так звану «легку» структуру активів, коли вартість оборотних коштів значно перевищує вартість необоротних, але разом з тим досить розповсюдженим є явище, коли зі зростанням вартості оборотних активів, зменшується швидкість їх оборотності. Це потребує запровадження заходів з підвищення ефективності використання активів, які визначають в процесі оцінки фінансово-економічного стану підприємства, і головним чином, підвищення ефективності діяльності підприємства безпосередньо залежить від ефективності його фінансової стратегії.

Для отримання додаткового прибутку та підвищення рентабельності підприємства, структура капіталу якого складається на 80 і більше процентів із власного капіталу, одним з найбільш вірогідних шляхів підвищення ефективності використання його активів є залучення позикового капіталу і його спрямування у збільшення вартості оборотних активів і обсягів реалізованої продукції. Таким чином, з одного боку – підвищиться швидкість обороту, що дозволить вивільнити частину оборотних засобів для власних потреб, а з іншого – підвищиться рентабельність власного капіталу внаслідок використання кредитів, відсоткова ставка за які менша, ніж норма прибутковості підприємства див. в [1].

Ще одним напрямом оптимізації фінансово-економічного стану підприємства стає підвищення прибутковості підприємства шляхом зниження собівартості шляхом оптимізації операційних витрат. Подібна оптимізація стає можливою за рахунок заміни деяких постачальників виробничих ресурсів, удосконалення асортименту та якості продукції, що випускається, удосконалення організації та підвищення продуктивності праці. Запровадження таких змін гарантовано призведе до зростання рентабельності продаж та відповідне підвищення віддачі від активів.

Підводячи підсумок, варто сказати, що вдосконалення фінансової стратегії шляхом залучення до використання у господарській діяльності позикових коштів, здатне призвести до збільшення ефективності використання власного капіталу, збільшення ділової активності та рентабельності підприємства зі збереженням його фінансової стійкості та платоспроможності див. в [2].

Список літератури:

1. Жадан Т.А. Фінансово-економічні показники оцінювання фінансових результатів діяльності підприємства / Т.А. Жадан, О.С. Белозор // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптimum-2016" : тр. 12-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2016 р. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – С. 19-20;

2. Стригуль Л.С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм в умовах мінливого середовища / Л.С. Стригуль // Наук. вісник Ужгородського ун-ту : зб. наук. пр. Сер. : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Ужгород : УжНУ, 2016. – Вип. 6. – Ч. 3. – С. 64-67.

МАКСИМЕНКО Н.С., студент, НТУ «ХПІ»

ЛОЖЕЧНИК С.М., студент, НТУ «ХПІ»

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Згідно із стратегією сталого розвитку «Україна-2020», що була схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 р №5/2015, рух України вперед визначають чотири вектори, а саме: вектор розвитку; вектор безпеки; вектор відповідальності та вектор гордості. Кожний з них напряму пов'язан з розвитком та формуванням високих стандартів життя населення, у тому числі і трудових ресурсів країни, а відповідно й трудових ресурсів (персоналу) кожного підприємства. При цьому глобалізація та інноваційні технології відкривають нові можливості для розвитку підприємництва, а прийняті нормативно-правові та законодавчі акти з питань бухгалтерського обліку та контролю трудових ресурсів та оплати праці забезпечують законодавчу та інформаційну підтримку (табл.1).

Першим законодавчим документом, який регулює право людини на працю, відпочинок та соціальний захист є Конституція України [1]. Саме в ст. 43 визначено, що:

- кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується;

- держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб

- кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом [1, ст. 43].

Таблиця 1 – Оцінка діючого законодавства з питань бухгалтерського обліку та контролю трудових ресурсів підприємства

Назва документу	Остання редакція	Зміст документу
Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 № 3356-ХІІ	01.01.2015	Визначає правові засади розробки, укладення та виконання колективних договорів і угод з метою сприяння регулюванню трудових відносин та соціально-економічних інтересів працівників і роботодавців.
Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР	01.01.2017	Визначає економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та господарювання і спрямований на забезпечення відтворювальної і стимулюючої функції заробітної плати.
Закон України «Про відпустки» №504/96-ВР від 15.11.1996	20.01.2018	Встановлює державні гарантії права на відпустки, визначає умови, тривалість і порядок надання їх працівникам для відновлення працездатності, зміцнення здоров'я, а також для виховання дітей, задоволення власних життєво важливих потреб та інтересів.
Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999, №1105-ХІV	20.01.2018	Визначає правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування, гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 №5067-VI	20.01.2018	Визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття.
Закон України «Про колективні договори та угоди» від 01.07.1993 №3357-ХІІ	01.01.2015	Визначає правові засади розробки, укладення та виконання колективних договорів і угод з метою сприяння регулюванню трудових відносин та соціально-економічних інтересів працівників і роботодавців.

Список літератури:

1. Конституція України [Електронний ресурс] / [Верховна Рада України]. – Київ : Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996. – №30. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>;

2. Кодекс Законів про працю України [Електронний ресурс] в редакції від 11.10.2018 р. / [Верховна Рада України]. – Київ : Відомості Верховної Ради (ВВР), 1971. – №50. – Режим

ЗЕМЛЯНА І.М., студент, НТУ «ХПІ»

АЛЬОШИН С.Ю., к.е.н., ст. викл., НТУ «ХПІ»

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Одним із основних факторів, що впливають на ефективну діяльність та конкурентоспроможність підприємства, є витрати на оплату праці. Для підприємства-роботодавця заробітна плата його працівників є однією з найбільших статей витрат. Організація оплати праці цікавить не тільки бухгалтера, аудитора та роботодавця, але і самого працівника, і державні контролюючі органи. Саме тому питання організації оплати праці є актуальним і потребує постійних удосконалень та нововведень.

Організація оплати праці в Україні здійснюється згідно з чинними нормативно-правовими актами; генеральною угодою на державному рівні; галузевими та регіональними угодами; колективними договорами; трудовими договорами; іншими внутрішніми нормативними документами підприємств (табл. 1) [1, с. 379-380].

Таблиця 1 – Діючі законодавчо-нормативні документи, які регулюють облік оплати праці [2, с. 150]

Назва документа	Остання редакція	Зміст документа
1	2	3
Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР	16.01.2016	Визначає економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та господарювання, а також з окремими громадянами та сфери державного і договірного регулювання оплати праці і спрямований на забезпечення відтворювальної і стимулюючої функцій заробітної плати;
Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 № 3356-XII	01.01.2015	Визначає правові засади розробки, укладення та виконання колективних договорів і угод з метою сприяння регулюванню трудових відносин та соціально-економічних інтересів працівників і роботодавців;

Кінець таблиці 1

1	2	3
Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996	11.06.2016	Встановлює державні гарантії права на відпустки, визначає умови, тривалість і порядок надання їх працівникам для відновлення працездатності, зміцнення здоров'я, а також для виховання дітей, задоволення власних життєвих важливих потреб та інтересів, всебічного розвитку особи;
Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992	05.04.2015	Визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян про охорону їхнього життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює за участю відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи і організації або уповноваженим ним органом і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

Для раціональної організації обліку праці та її оплати на підприємстві необхідно забезпечити певні передумови:

- сучасну оптимальну організацію і технологію виробництва;
- наявність висококваліфікованих бухгалтерів та сучасної комп'ютерної техніки;
- детальне планування праці та заробітної плати [3, с. 95].

Список літератури:

1. Овсюк Н.В. Особливості організації обліку праці та її оплати / Н.В. Овсюк, І.Ю. Вільман // Вісник Мукачівського державного університету. Економіка і суспільство, 20163. – №6. – С. 379-383;
2. Калягіна О.М. Нормативно-правове регулювання та забезпечення обліку розрахунків з оплати праці на сільськогосподарських підприємствах // О.М. Калягіна, М.В. Дубініна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. – 2015. – Вип. 15. – С. 149-152;
3. Брік С.В. Шляхи вдосконалення організації обліку оплати праці на підприємстві / С.В. Брік, Д.В. Дегтяр // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 60 (1169). – С. 94-97.

СИРОМ'ЯТНИКОВА О.В., ст. викл., «НТУ «ХПІ»

ГОЛІКОВА О.О., студент, «НТУ «ХПІ»

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Якість прийняття управлінських рішень щодо формування фінансових результатів діяльності залежить від інформації, яка формується в системі бухгалтерського обліку, що потребує визначення фінансового результату за видами діяльності та в кінцевому підсумку формує якісний результат діяльності підприємства. Для суб'єктів малого

бізнесу цей процес виявляється досить складним, зважаючи на відсутність розподілу показників доходів, витрат і результатів діяльності в формі № 2, тому нормативна база потребує вдосконалення. З аналітичної точки зору форма № 2-м не розкриває інформацію про доходи та витрати по елементах, тому неможливо проаналізувати їх вплив на результати діяльності підприємства.

За спрощеним Планом рахунків рахунок 74 «Інші доходи» використовують для обліку доходів, що формують дві статті фінансового звіту «Інші операційні доходи» і «Інші доходи», тому можна констатувати, що законодавча система синтетичних рахунків не надає можливості для нагромадження облікової інформації для заповнення фінансового звіту без організації відповідного аналітичного обліку по видах інших доходів [1].

У зв'язку з вищевикладеним, можна рекомендувати суб'єктам малого підприємництва відкривати субрахунки до рахунку 74 «Інші доходи»: 741 «Інший операційний дохід», на якому будуть відображатися доходи від операційних курсових різниць, операційної оренди активів, реалізації оборотних активів, необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття; відшкодування раніше списаних активів і 742 «Інші доходи» для обліку дивідендів, відсотків, доходу від участі в капіталі та інших доходів, отриманих від фінансових інвестицій; доходу від неопераційних курсових різниць; інших доходів, що виникають у процесі інших видів діяльності, крім операційної. Для обліку витрат суб'єктами малого підприємництва передбачені рахунки: 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 96 «Інші витрати». Сума витрат, відображена в дебеті рахунку 90 «Собівартість реалізації», призначена для формування даних по статті «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)». Для накопичення ж облікової інформації за статтями «Інші операційні витрати», «Інші витрати» і «Податок на прибуток» призначено рахунок 96 «Інші витрати», що знижує аналітичність форми №2 та вимагає ведення аналітичного обліку для розкриття інформації про витрати [1].

Зважаючи на вищезначене, при організації аналітичного обліку шляхом деталізації рахунків можна рекомендувати відкрити до рахунку 96 субрахунки 961 «Інші витрати операційної діяльності», на якому будуть відображені адміністративні витрати, витрати на збут, собівартість необоротних активів, утримуваних для продажу, реалізованих оборотних активів, ; відрахування на створення резерву сумнівних боргів і сума списаних безнадійних боргів; втрати від

операційних курсових різниць, знецінення виробничих запасів; визнані економічні санкції; відрахування для забезпечення відшкодування наступних операційних витрат, 962 «Інші витрати», на якому відображаються витрати на сплату відсотків та інші фінансові витрати; втрати від участі в капіталі, від неопераційних курсових різниць, від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати, що виникають в процесі інших видів діяльності, крім операційної., 963 «Витрати з податку на прибуток». При необхідності в складі витрат операційної діяльності можливо окремо відкривати субрахунок для обліку адміністративних витрат і витрат на збут.

Список літератури:

1. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] : Наказ від 19.04.01 р. № 186 / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0389>

СМОЛОВИК Р.Ф., к.е.н., проф., «НТУ «ХПІ»

СИРОМ'ЯТНИКОВА О.В., ст. викл., «НТУ «ХПІ»

ГОЛОВЧЕНКО І.І., студент, «НТУ «ХПІ»

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ ЯК ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В сучасних умовах господарювання ефективне використання бюджетних коштів стає необхідною умовою функціонування бюджетних установ. Внаслідок незабезпечення органів місцевого самоврядування належної організації системи внутрішнього контролю допускається неефективне використання коштів державного бюджету, що призводить до необґрунтованих втрат бюджету.

Згідно с Постановою [1] бюджетним установам було рекомендовано створити структурні підрозділи внутрішнього аудиту з 1 січня 2012 р. Разом з тим, зважаючи на обмеженість в фінансуванні, у системі органів місцевого самоврядування, не завжди діє система внутрішнього контролю. Також, однією з причин такої ситуації, на нашу думку, є те, що діяльність внутрішнього аудиту в переважній більшості установ спрямована на проведення фінансових аудитів та аудитів відповідності, які забезпечують оцінку виконуваних функцій (достовірність фінансової та бюджетної звітності, ведення бухгалтерського обліку, дотримання планів, контрактів тощо).

Незначна кількість проведених аудитів ефективності не

забезпечує керівництво інформацією щодо причини системних порушень і проблем; не надає оцінку виконанню повноважень структурними підрозділами щодо втілення бюджетних програм; не визначає якість надання адміністративних послуг та ризику, які негативно впливають на виконання функцій і завдань установ.

В умовах реформування системи фінансового контролю України аудит ефективності визначається як пріоритетний. Ефективне використання бюджетних коштів залишається актуальним питанням, зважаючи на наявність проблеми нецільового та неефективного використання державних коштів, правильності та законності їх витрачання. За таких умов потребує обґрунтованості плановий обсяг видатків, необхідно знаходити та використати резерви залучення додаткових грошових ресурсів для поліпшення діяльності, виявляти надлишкові асигнування.

На відміну від традиційного фінансового аудиту аудит ефективності дає змогу отримати незалежну думку за результатами оцінки інформації щодо: рівня ефективності використання бюджетних коштів при виконанні державних програм; виявлення чинників, які перешкоджають досягненню максимального результату; обґрунтування пропозицій підвищення ефективності використання бюджетних коштів. При здійсненні аудиту ефективності повинен здійснюватися комплексний та всеосяжний аналіз причин неефективного використання бюджетних коштів на основі рекомендацій щодо вдосконалення бюджетного процесу, чинного законодавства та економічної політики держави [2].

Зважаючи на вищезначене, рекомендуємо за відсутності в структурі бюджетної установи відділу внутрішнього аудиту призначити посадову особу, на яку будуть покладені повноваження щодо проведення внутрішнього аудиту, та передбачити в планах діяльності збільшення кількості проведення внутрішніх аудитів ефективності, що дозволить запобігти неефективному та нерезультативному використанню бюджетних коштів.

Список літератури:

1. Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади : постанова Кабінету міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011>;

2. Калиневич Г. Аудит ефективності як засіб покращення фінансового контролю в системі освіти / Г. Калиневич // Ефективність державного управління. – 2017. – Вип. 1 (50). Ч. 2. – С. 241-249.

ЄРЬОМІН В.В., студент, НТУ «ХПІ»

МУРАДІШВІЛІ Г., студент, НТУ «ХПІ»

СТРОКОВ Є.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

СУТНІСТЬ ТА ОБЛІКО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглядаючи поняття «фінансові результати», необхідно відзначити, що, незважаючи на широту його дослідження як закордонними, так і вітчизняними вченими, все ще залишається дуже багато протиріч при його трактуванні. Повноцінне дослідження суті фінансових результатів неможливо без аналізу даного поняття в різних економічних школах (таблиця 1).

Таблиця 1 – Підходи до трактування економічної суті фінансових результатів

Школа	Сутність фінансових результатів
Меркантилістська	Фінансові результати – це прибуток, який формується в сфері виробництва і торгівлі, та є джерелом багатства
Фізіократична	Прибуток – це основна форма фінансових результатів, яка виникає за рахунок родючої землі
Класична	Розглядає прибуток як особливу категорію фінансових результатів. Формування фінансових результатів відбувається в сфері виробництва, а прибуток, як заробітна плата і рента, є частиною вартості, яка створюється працею
Неокласична	Фінансові результати формуються за рахунок капіталу, є ціною даного виробничого фактору, крім того, вони формуються за рахунок комплексу задіяних виробничих факторів.
Інституціональна	Фінансові результати формуються під впливом різних суспільних неекономічних інститутів: держава, соціальні групи, профспілки, і т.і.
Теорія трудового доходу	Фінансові результати трактуються як прибуток, який є результатом діяльності і винагородою підприємця
Марксистська	Основним джерелом формування фінансових результатів є додана вартість, що створена працею найманих працівників у процесі виробництва і реалізована через сферу обслуговування

Фінансова звітність - це сукупність форм звітності, складених на основі даних фінансового обліку з метою надання користувачам узагальненої інформації про фінансове становище і діяльність підприємства, а також зміни у його фінансовому стані за звітний період у встановленій формі для прийняття цими користувачами певних ділових рішень.

Крім функції джерела інформації, фінансова звітність виконує контрольну функцію, яка полягає в спостереженні та контролі, як зовнішніх, так і внутрішніх органів управління за правильністю відбиття фінансово-господарської діяльності підприємства.

Фінансова звітність підприємства включає: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал і примітки до звіту. Для суб'єктів малого підприємництва Національними Положеннями (Стандартами) встановлюється скорочена по показниках фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати.

Призначення форм фінансової звітності наведено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Форми фінансової звітності і їх призначення

Форми фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
Баланс	Наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством, на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності підприємства
		Оцінка і прогноз змін економічних ресурсів, які підприємство, імовірно, буде контролювати в майбутньому
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка і прогноз прибутковості діяльності підприємства, структури доходів і витрат
Звіт про власний капітал	Зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Оцінка і прогноз змін у власному капіталі
Звіт про рух грошових коштів	Формування і використання грошових потоків протягом звітного періоду	Оцінка і прогноз операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства
Примітки до звіту	Обрана облікова політика. Інформація, не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але обов'язкова за П(З)БО. Додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	Оцінка та прогноз облікової політики, ризиків або непевності, які впливають на підприємство, його ресурси і зобов'язання; діяльність підрозділів підприємства і т.і.

Форми фінансової звітності підприємств і порядок їх заповнення встановлює Міністерство фінансів України. Методологія та форми складання фінансової звітності регулюються в Україні затвердженими Міністерством фінансів П(С)БО.

СЕКЦІЯ 4 - ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

БЕЛОШКУРЕНКО Н.Г., студент, НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМА ИНОСТРАННОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Инвестиции представляют собой вложение капитала в объекты предпринимательской или иной деятельности с целью получения прибыли.

Прямые инвестиции являются долгосрочным вложением капитала с целью приобретения экономического интереса в стране приложения капитала и ведет к стабилизации экономической системы страны, в которую поступают прямые инвестиции. Это самая популярная форма инвестиций для развивающихся стран, поскольку это позволяет реализовывать крупные проекты; кроме того, государство имеет возможность поступления новых технологий, новых практик корпоративного управления и т. п. Также прямые инвестиции дают возможность контроля инвестора над объектом размещения капитала [3].

Рассмотрим подробнее прямые иностранные инвестиции (ПИИ) в Украине. Наибольшие вложения в Украину ПИИ наблюдались в 2008 году, когда они составили более 10 млрд долл.

Таблица 1 – Прямые иностранные инвестиции в Украине с 2008 по 2018 гг. (млн. долл. США) [6]

Год	ПИИ в Украину		ПИИ из Украины		Сальдо	
	Входящие	Выходящие	Входящие	Выходящие	Сальдо	Изменение, %
2008	10913	+1022	1010	+337	+9903	+7,4%
2009	4816	-6097	162	-848	+4654	-53,0%
2010	6495	+1679	736	+574	+5759	+23,7%
2011	7207	+712	192	-544	+7015	+21,8%
2012	8401	+1194	1206	+1014	+7195	+2,6%
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43,3%
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92,7%
2015	2961	+2551	-51	-162	+3012	+907,4%
2016	3284	+323	16	+67	+3268	+8,5%
2017	2202	-1082	8	-8	+2194	32,9%
2018	1121	-1081	2	-6	+1119	-49,0%

*С 2014 г. – без учёта оккупированных территорий (Крыма, Севастополя, части Донбасса).

Исходя из данных таблицы, мы можем наблюдать, что в период с

2008 по 2018 гг. с 2013 г. инвестиции начали стремительно сокращаться, а в 2014 году был зафиксирован самый минимальный приток капитала в Украину от иностранных инвесторов – 410 млн долл.

По данным Министерства Финансов Украины за первое полугодие 2018 г. наибольшими поступлениями иностранных инвестиций среди стран-инвесторов в экономику Украины были: Россия – 436 млн грн, Кипр – 219 млн грн, Нидерланды – 207,7 млн грн, Австрия – 58,7 млн грн, Польша – 54,1 млн грн, Франция – 46,9 млн грн, Англия – 43,4 млн грн [6].

Украина в 2018 году занимает 131 место в рейтинге инвестиционной привлекательности. Это значит, что за год страна поднялась на целых 3 позиции в рейтинге инвестиционной привлекательности стран мира BDO International Business Compass (IBC).

Для Украины необходимость привлечения иностранных инвестиций обусловлена рядом причин [4]:

- отсутствием пополнения ограниченных внутренних сбережений и содействием финансированию на микроуровне, мезоуровне и макроуровне;
- недостаточным обменом производственным опытом, производственными и управленческими технологиями,
- патентами, лицензиями, ноу-хау;
- стремлением доступа украинских предприятий с участием иностранного капитала к внешним рынкам;
- преимуществом прямых иностранных инвестиций по сравнению с портфельными инвестициями и международными кредитами, в более стабильном и прогнозируемом характере инвестирования.

Большинство стран мира обеспечивают повышение своей конкурентоспособности за счет использования инноваций, разработки высокотехнологичных продуктов [1]. Особенностью ПИИ является то, что они сопряжены с международной передачей технологий. Привлечение ПИИ в национальную экономику будет способствовать увеличению количества технологий и повышению технологического уровня производства, увеличению его эффективности, количества рабочих мест, стабилизации экономики [5].

Однако, результаты анализа статистических данных свидетельствуют о проблеме привлечения иностранных инвестиций в Украину, которая вызвана следующими причинами: изменчивость налогового и таможенного законодательства, нехватка экономически

обоснованных проектов, высокие риски инвестирования, высокий уровень коррупции в стране и нестабильность национальной валюты. Следует учитывать тот факт, что способность страны освоить приток ПИИ зависит от уровня образования рабочей силы, развития инфраструктуры, институционального потенциала [7]. Необходимо создать благоприятные условия на макроуровне, осуществлять льготное налогообложение, кредитование, в первую очередь, в наукоемких высокотехнологических сферах [2]; усовершенствовать процесс приватизации, что благотворно повлияет на приток инвестиций и привлечет больше крупных иностранных инвесторов, приведет к повышению производительности, что даст возможность пополнить бюджет страны. Но, прежде всего, необходимо стабилизировать макроэкономическую среду, снизив уровень инфляции.

Список литературы:

1. Дяченко Т.А. Конкурентоспособность экономики Украины в контексте современных тенденций развития мирового хозяйства / Т.А. Дяченко, В.А. Гырова // Вестник Национального технического университета «ХПИ». Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2009. – № 36-1. – С. 146 – 153;
2. Дяченко Т.А. Проблема іноземного інвестування в Україні / Т.А. Дяченко // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум-2016" : тр. 12-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2016 р. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – С. 135-136;
3. Киреев А. Международная экономика: Учебное пособие в 2-х частях. – М.: Международные отношения, 1997. – 293 с.
4. Козловський С.В. Моделювання інвестиційних процесів в агропромисловому комплексі України: монографія / С.В. Козловський, Ю.В. Герасименко. – Вінниця : ГлобусПрес, 2007. – 136 с.
5. Максименко Я.А. Украина в процессах международного движения капитала: проблемы и пути решения / Я.А. Максименко, Д.О. Побережный / Сб. научных трудов по материалам III междунар. наук.-практ. конф. «Переяславская Рада», 18-19 декабря 2008 г. / НТУ «ХПИ». – Харьков : НТУ «ХПИ», 2009. – С.161 – 165;
6. Прямые иностранные инвестиции (2002-2018) [Электронный ресурс] / Официальный сайт Министерства финансов Украины. – 2018. – Режим доступа: <https://index.minfin.com.ua/economy/fdi/>
7. Шубаева Н.В. Международная экономика : учеб. пособие / Н.В. Шубаева, Я.А. Максименко. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2007. – 176 с.

КРАМСЬКОЙ Д.Ю., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ДОРЖИЄВ О.В., студент, НТУ «ХПІ»

ІВАНОВ А.О., студент, НТУ «ХПІ»

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА УСПІШНУ РЕАЛІЗАЦІЮ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Важливим напрямком вивчення інноваційних процесів є виявлення факторів, які сприяють чи перешкоджають здійсненню інноваційної діяльності на підприємстві. Фактори, які сприяють

інноваційній діяльності, є необхідною передумовою для успішного впровадження інновацій. При дослідженні причин успіхів та невдач науково-технічних нововведень можна виділити ряд факторів, що повторюються. Бувають випадки, коли нововведення виявляється успішним навіть при поганому управлінні, оскільки сам характер нововведення передбачає його високу ефективність. Однак досить часто відсутність хоча б одного із факторів успіху може призвести до невдачі впровадження інновацій. [1]

Серед найважливіших можна виділити такі фактори, що впливають на успіх науково-технічного нововведення: орієнтація на ринок; відповідність цілям організації; ефективна система відбору та оцінки проектів; ефективне управління проектами і контроль; джерело творчих ідей; чутливість організацій до нововведень; індивідуальна та колективна відповідальність. [2]

Слід відзначити, що є фактори які можуть призвести до відмови від впровадження нововведення: недостатня розробка деяких суміжних технологій, відсутність ринку чи потреби, потенціал не був усвідомлений керівником підприємства, протидія новим ідеям, нестача ресурсів, слабкі комунікації та кооперація. [3]

Результати дослідження інноваційних проектів, проведеного Центром промислових досліджень (США), виявили фактори, що призвели до відмови від проектів на стадії розробок. В результаті були виявлені фактори. Такими факторами є: малий ринок; невизначеність відносно покупців; низький рівень конкуренції; невизначеність відносно постачальників; моральне старіння; недостатність потужностей для проведення маркетингу чи експертизи; недостатність виробничих потужностей чи досвіду; незадовільні зв'язки із суміжними підприємствами; швидке зростання затрат на НДДКР; недостатність ресурсів для здійснення НДДКР. [4-7]

В різних джерелах по-різному оцінюється значення кожного окремого фактору. Однак не тільки кожний фактор окремо є важливим для успіху конкретного нововведення, а саме вся їх сукупність є необхідною для ефективного впровадження інновацій. Необхідне поєднання всіх факторів, і відсутність хоча б одного з них може піддати ризику успішне завершення проекту. Таким чином, ні один фактор не може розглядатись ізольовано від інших, оскільки всі вони взаємодіють і в сукупності визначають успіх науково-технічного нововведення. [1-8]

Список літератури:

1. *Крамської Д.Ю.* Оцінка пріоритетності інноваційних проектів на підприємстві /

Д.Ю. Крамської, П.В. Нотовський, О.А. Дягілева // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 60 (1169). – С. 119-123;

2. Крамської Д.Ю. Модели распределения ресурсов между инновационными проектами / Д.Ю. Крамской, Е.Н. Терещенко, А.Ю. Крамской // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ "ХПИ", 2009. – № 5. – С. 142-150;

3. Нотовський П.В. Методичний підхід до визначення горизонту безпеки інвестицій підприємств в умовах динамічних змін інвестиційного простору / П.В. Нотовський, Д.Ю. Крамської, Т.П. Локтіонова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 59 (1168). – С. 144-147;

4. Нотовський П.В. Методичний підхід до визначення горизонту безпеки інвестицій підприємств в умовах динамічних змін інвестиційного простору / П.В. Нотовський, Д.Ю. Крамської, Т.П. Локтіонова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 59 (1168). – С. 144-147;

5. Крамської Д.Ю. Аналіз інструментарію дослідження інноваційного розвитку підприємства / Д.Ю. Крамської, О.І. Колотюк // Бізнес Інформ. - 2013. - № 5. - С. 253-258;

6. Крамської Д.Ю. Обґрунтування методів оцінки розвитку виробництва і ефективності інвестицій / Д.Ю. Крамської // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 48 (1220). – С. 50-57;

7. Крамської Д.Ю. Модели распределения ресурсов между инновационными проектами / Д.Ю. Крамской, Е.Н. Терещенко, А.Ю. Крамской // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ "ХПИ", 2009. – № 5. – С. 142-150;

8. Крамської Д.Ю. Підвищення якості інвестиційних проектів завдяки введенню додаткових елементів інформаційного масиву / Д.Ю. Крамської, П.В. Нотовський // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 19 (1295). – С. 140-146.

ПЕРЕДРІЙ А.Е.Ю., ас., НТУ «ХПІ»

ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Сучасний менеджмент зіткнувся з проблемами, пов'язаними з істотними змінами зовнішнього середовища. Організаціям необхідно працювати в умовах безперервних змін та зростаючої взаємозалежності, вбудовуватися в потік креативного розвитку та своєчасно змінюватися, щоб утриматися на плаву, шукати шляхи стимулювання співробітників до прояву ініціативи і творчості, намагатися враховувати інтереси все більшого числа зацікавлених осіб. Принципи стандартизації, спеціалізації, ієрархії, контролю і першорядної важливості інтересів власників організації, що характеризують Менеджмент 1.0, недостатні для вирішення зазначених завдань. Тому менеджмент вимагає змін. Для руху вперед менеджерам необхідно перейти до пошуку радикально нових способів мислення і організації, насамперед, людських здібностей. Зміна парадигми управління - це, перш за все, зміна визначеної системи цінностей.

Перехід до економіки знань, до управління змінами та інноваціями - це перехід до іншої системи цінностей (від бюрократії і контролю до незалежності творчості взаємодії, до самовираження і толерантності і т.п.). Якщо умовно розділити розуміння поняття цінності (value) на дві складові - морально-етичну (важливе, значуще, правильне, нормальне і т.п.) і економічну (благо, корисність, споживна вартість), то, в 70-ті роки минулого століття зародилося етичне спрямування в бізнесі і менеджменті, з'явилися нові навчальні курси з етики бізнесу, професійні організації, що займаються цими питаннями. У 80-90-ті роки були розроблені перші етичні програми в великих компаніях-лідерах, значно розширився потік публікацій з цієї проблематики, а на початку 2000-х були розроблені спочатку принципи, а потім національні етичні кодекси компаній з етики та корпоративного управління. Крім чисто професійних рекомендацій, вони фактично задавали нові ціннісні орієнтири, згодом які трансформувалися в реальні бізнес-практики, нові освітні програми тощо. Паралельно з цим активно розвивалися теоретичні концепції корпоративної соціальної відповідальності та спонсорства до сучасних концепцій «корпоративного громадянства» і «стійкої конкурентоспроможності». В їх основі також переоцінка цінностей - від особистих до суто прагматичних (суто ринкових) і далі до об'єднання останніх з соціальними і екологічними цінностями.

Друга складова розуміння цінності (вартості) – економічна пройшла шлях розвитку. Термінологія, яку в своїх публікаціях в сучасному бізнесі та менеджменті використовують багато видатних авторів: «талант», «компетентність», «креативність», «толерантність», «емоційний інтелект», «потік уваги споживачів», «силове поле привабливості», «економічний ефект душевності», «мудрість», «духовний менеджмент». Акцент уваги все більше зміщується з чисто матеріального до нематеріального, від чисто раціонального до багато в чому ірраціонального.

В середині 80-х років виникла концепція ціннісно-орієнтованого управління (Value-Based Management), суть якого в стратегічному управлінні, орієнтованому на створення матеріальної і нематеріальної цінності / блага (продукту, послуги, знання, організації і т.п.) і виведення їх на ринок, в використанні методів розрахунку доданої вартості і подальше підвищення ринкової вартості компанії-творця цієї цінності.

Наука управління розвивається і ставить перед науковцями нове завдання. Спроби застосувати відомі інструменти, ефективні в

минулому, далеко не завжди закінчуються успіхом, тому потрібен перехід до нового вигляду, новим принципам, новому Менеджменту 2.0., який пов'язаний з ціннісно-орієнтованим управлінням (психологією, та духовністю людини, з творчістю тощо).

NAGY SZABOLCS, candidate of economic sciences, associate prof, University of Miskolc, Hungary

PERERVA P.G., doctor of economics, prof., Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy (WSZOP), Katowice, Poland

INNOVATIVE PERSPECTIVES FOR DEVELOPMENT OF UKRAINIAN MACHINE BUILDING

Industries of Ukraine have different innovative potential for development after the crisis. Competitive advantages and the growth of automotive production depend on the renewal of banks' lending, which accounts for the bulk of demand. Promising is the production of electrical equipment, the demand for which in the world markets has remained and will continue to grow. The critical situation has developed in such a huge sector as the production of machinery and equipment, where production remains uncompetitive, and production requires large-scale technical upgrades. Such promising sectors as rocket space and aviation, as well as agricultural machinery without reform, have no innovative prospects, as the preservation of state ownership is blocking the involvement of private investment in them [5, 7].

In 2017, the positive dynamics of the development of the real sector of the economy, which was formed during the last year, was really affected: the index of production of basic industries amounted to 11,1% in the analyzed period to the corresponding period of last year (in November - 6.9%, in October - 9,3%) As before, the highest growth rates were recorded in 2010 in such basic types of economic activity as manufacturing and retail trade (13,5% and 7,6% respectively in 2016, respectively).

Machine building (due to the preservation of high external investment demand for products of domestic transport machine building) and metallurgy contributed significantly to the increase in production volumes of the manufacturing industry. In 2010, the machine-building complex of Ukraine showed a growth of 35% and remained the traditional leader in the growth of the industrial complex. The positive dynamics is

largely attributable to the low base of comparison (in 2016, compared to 2015, the decline in industrial production was -44.6%.) Among the branches of mechanical engineering, the largest increase was observed in the production of buses (+ 32.7%), passenger cars cars (+ 39%), cars (+ 37%), which is explained by the external demand for this product (from the side of the Russian Federation, which carries out modernization of the railroad railroad car) and domestic ones.

The main risks for the industry in 2019-2020 may be the increase in the cost of raw materials and energy, changes related to the growth of tariffs for rail freight, as well as the possible increase in fiscal pressure.

In the Ukrainian market of mechanical engineering, the growth rates are determined more dependent on demand in the CIS markets. The products of the Ukrainian machine-building complex (vehicles, wagon production, equipment for the gas and chemical industry, rolling, metallurgical, forging and pressing, hydrotechnical, mining, lifting and transport equipment and specialized equipment) occupy a respectable place in the individual positions. The potential of the company is concentrated on 365 enterprises and 57 research organizations. Among the largest manufacturers of machine-building products are CJSC Novokramatorsky Machine-Building Plant, Azovshash Concern, Ukrvuglemash TPK, OJSC Kryukov Wagon-Building Plant, Zaporizhtransformator and others.

For a more complete analysis of the existing competitive advantages and problems of the machine-building industry, one should consider the dynamics of export-import and their main structure with the indication of the main articles (Table 1).

The data in Table 1 show a certain advantage of the import component (approximately one and a half times), which in some way characterizes the negative trade balance in relation to the production of machine building, as well as the insufficient level of its competitor undergoes only slight fluctuations (Table 1) [5, 7, 11]. Among the export nomenclature is the advantages in the foreign market. The share in the total exports of mechanical engineering products during 2010-2017 is about 17% and is dominated by: mechanical equipment, machinery and mechanisms, vehicles, appliances, etc. The production of machine building in Ukraine is characterized by a high degree of product differentiation. This is evidenced by the volume of intra-industry trade in vertically differentiated goods, which is 76.2% [5].

As for the import of machine-engineering products, in recent years its share has a steady growth trend and in 2014 reached a level of 30,4%. In

recent years (2019-2020) this share has slightly decreased.

Table 1 - Dynamics of export-import indices of the Ukrainian machine-building industry

Indexes	Years						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Indices of export of machine-building products, %%							
The share of machine building exports in the total export of goods, (%)	14,1	14,65	17,32	14,5	17,2	17,3	18,1
In the volume of:							
- mechanical equipment; machinery and mechanisms; electrical equipment and parts thereof, %	10,4	9,79	9,28	8,7	10,1	12,6	11,8
- vehicles and road equipment, %	3,28	3,84	6,24	5,40	6,70	4,00	5,20
Optical and medical-surgical instruments and apparatus, %	0,42	1,02	1,80	0,40	0,40	0,70	1,10
Indices of import of machine-building products, %%							
The share of machine-building imports in the total import of goods, (%)	21,0	22,34	26,88	30,4	32,6	20,1	25,8
In the volume of:							
- mechanical equipment; machinery and mechanisms; electrical equipment and parts thereof, %	14,8	14,74	16,35	17,50	17,40	13,80	16,48
- vehicles and road equipment, %	4,70	6,02	8,60	11,40	13,50	4,80	8,12
Optical and medical-surgical instruments and apparatus, %	1,50	1,58	1,93	1,50	1,70	1,50	1,20

Attention should also be paid to the low level of capacity utilization, which in 2005 was at most 62% at individual industries [5, 7]. This led to a number of problems, in particular the write-down of depreciation of fixed assets accounted for less production, which leads to higher prices for products. And this, accordingly, leads to the loss of enterprises in price competition.

The index of intra-industry trade in machine building products is 24%, but within the three commodity groups the values of these indicators are higher. Thus, the index of intra-industry trade in machinery and equipment is 39,7%, electric machines - 34.4%, aircraft, spacecraft and their parts – 31,8% [4, 5, 7, 11, 16, 21]. Long-term bilateral deliveries of product data for product groups provide stable foreign exchange earnings and stimulate growth of Ukraine's competitiveness. Significant volumes of simultaneous export and import within these groups will increase the level of competitiveness of international trade by reducing trade barriers.

The regional structure of intra-industry trade in Ukraine is represented by the following indicators: 10% is the index of intra-industry trade with the EU countries, 30% - with the CIS countries. Of particular importance in trade with the countries of the last group is the trade in electric machines, devices, the index of intra-industry trade for which

reached 38,6% and 55,6% respectively [7, 11].

On this basis, we can state that one of the main areas of machine building in Ukraine is energy and oil and gas engineering, which did not suffer from the crisis, and a number of leading enterprises in the sub-sector even showed a slight increase. Power engineering includes the production of equipment for power plants and substations: turbines, boilers, transformers. Oil and gas engineering products include pumps, turbines, gas and compressor units.

References:

1. Романчик Т.В. Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / Т.В.Романчик // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 138-142;
2. Potrashkova L., Raiko D., Tseitlin L., Savchenko O., Nagy S. (2018) Methodological provisions for conducting empirical research of the availability and implementation of the consumers' socially responsible intentions // Маркетинг і менеджмент інновацій / Marketing and management of innovations.- № 3.- pp.133-141;
3. Nagy S., Piskóti I., Molnár L., Marien, A. (2012). The relationship between values and general environmental behaviour. Economics and Management, No.17(1), pp.272-278;
4. Перерва П.Г., Романчик Т.В. Інноваційна діяльність як фактор економічної безпеки промислового підприємства // Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія / за ред. д.е.н., проф. Ілляшенка С.М., к.е.н., доц. Біловодської О.А. – Суми : Триторія, 2018. – С.56-74;
5. Перерва П.Г., Нагі С., Nagy Szabolcs, Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 89-94;
6. Nagy Szabolcs, Sikorska M., Pererva P. Estimation of economic efficiency of power engineering // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 3-6;
7. Pererva P.G. Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
8. Kocziszky György Veres Somosi M., Kobielieva T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017" : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: П.Г.Перерва, Є.М.Строков, О.М.Гуцан.– Харків : НТУ "ХПІ", 2017.– С. 54-57;
9. Романчик Т.В. Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / Т.В. Романчик // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, 30-31 березня 2017 р. : [в 2 т.]. Т. 2 / ред. В. М. Зайцева. – Запоріжжя : "Просвіта", 2017. – С. 372-374;
10. Романчик Т.В. Наукові засади дефініції "економічна безпека" / Т.В. Романчик // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : зб. тез наук. робіт 1-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 21-23 березня 2017 р. – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 206-209;
11. Перерва П.Г. Комплексний підхід до управління конкурентоспроможністю промислової продукції / П.Г. Перерва, Т.В. Романчик // Перспективи і пріоритети розвитку економіки України та її регіонів : зб. наук. праць. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Вип. 9 (34). – Ч. 2.– С. 19-29;
12. Nagy S. (2017) The Impact Of Country Of Origin In Mobile Phone Choice Of Generation Y And Z // JOURNAL OF MANAGEMENT AND TRAINING FOR INDUSTRIES.- №4.- pp.16-29;
13. Piskoti I., Nagy S. (2009) A new customer satisfaction management model (methodology and practice). Economics and managements, No. 14, pp. 483-490;
14. Романчик Т.В. Оцінка сучасного стану інноваційної діяльності підприємств України / Т.В. Романчик // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. :

Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2008. – № 55 (1). – С. 52-61;

15. *Pererva P., Nagy S., Maslak M.* (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- №5.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf

16. *Перерва П.Г., Романчик Т.В.* Механізм управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємства. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 4. С. 230–235;

17. *Nagy Szabolcs Sikorska M., Pererva P.* Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22;

18. *Nagy Szabolcs, Pererva P.* Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89;

19. *Nagy Szabolcs* Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179;

20. *Kocziszky György, Veres Somosi M., Kobieliava T.O.* Reputational compliance // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум-2017" : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О. В. Маноїленко, Є. М. Строчков. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 140-143;

21. *Sikorska M., Kocziszky György, Pererva P.G.* Compliance service at guest services enterprises / *M. Sikorska* // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 19 жовтня 2017 р. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391;

22. *Kocziszky György, Veres Somosi M., Pererva P.G.* Anti-corruption compliance in the enterprise's program // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167.

REICHLING PETER, doctor of economics, prof., Otto-von-Guericke-Universität Magdeburg, Germany

PERERVA P.G., doctor of economics, prof., Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy (WSZOP), Katowice, Poland

CHOICE OF THE CRITERIA OF EFFICIENCY OF INNOVATIVE SOLUTIONS

At present, in the scientific literature, there is a lack of methodological information on the evaluation of the efficiency of innovative processes and projects. At the same time, in the literature there is extensive material on the evaluation of the efficiency of investment projects and investment activity of the enterprise.

Any production, entrepreneurial, innovative and other activities for the purpose of obtaining profit or other end results (raising the standard of living, nature conservation, etc.) needs investment. However, investments are limited, and their needs are immensely, so entrepreneurs, traders,

economists, financiers, engineers, and researchers are faced with the tasks of profitable distribution and their more efficient use. These tasks are solved both at the local level of individual enterprises, banks, shops, etc., and at the level of large-scale investment programs.

Today in a new economy the problem of integration of innovative processes is the problem of integration of science and production, innovations and investments, as well as the development of science and technology. Thus, the relevance of this topic is due to the objective necessity of carrying out an assessment and economic analysis for the planning and implementation of investment activities.

Analysis of the effectiveness of innovation activities includes the following aspects: environmental, financial-economic, commercial, scientific and technical [8] (see Fig. 1).

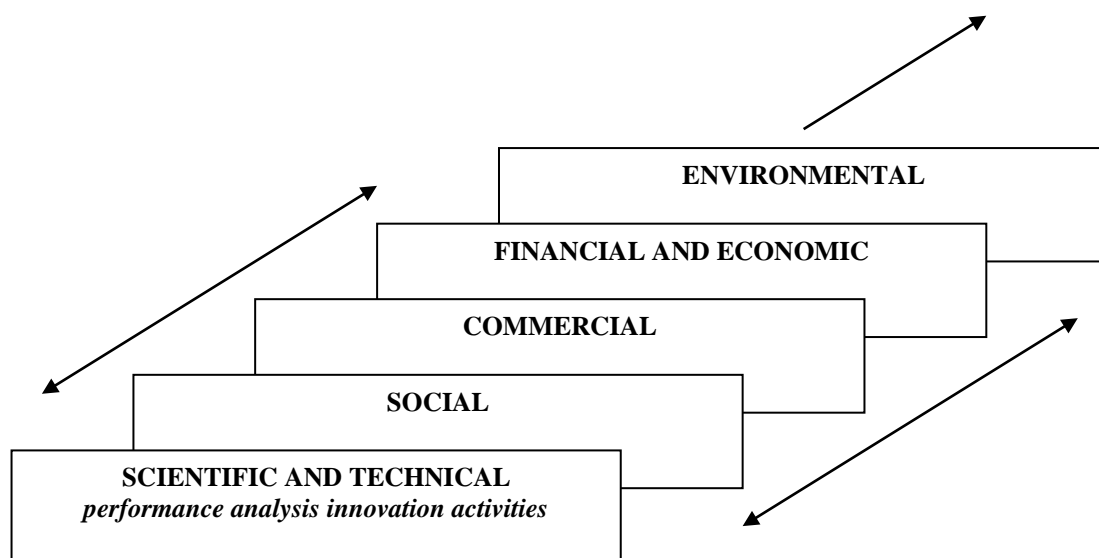

Figure 1- Basic aspects of the analysis of the effectiveness of innovation activities

Commercial analysis of project effectiveness plays a very important role. There are two main aspects in commercial analysis:

1. Estimation of the market prospects of new products, services, technologies offered by the innovative project.
2. Evaluation of project delivery activities with the resources necessary for its implementation.

The scientific and technical analysis of the project's effectiveness involves carrying out a scientific and technical examination, which is intended to answer the following questions: whether the scientific and technical solutions of the innovative project correspond to the modern

technological requirements in the developed countries and how promising these solutions are.

The social analysis of project effectiveness addresses issues and proposes measures to ensure that the project results are matched to the interests of different social groups.

Environmental analysis of project effectiveness. In the legislation of almost all developed countries there is a mandatory requirement to carry out an environmental impact assessment in the framework of investment projects, which helps to prevent local, regional and global ecological disasters.

The financial and economic analysis of the project's effectiveness is usually carried out at the final stage of a comprehensive examination of its development, but in fact it is a central element of the entire system analysis of the effectiveness of the innovation project.

It is advisable to apply dynamic methods based primarily on the discounting of cash flows generated during the implementation of the project. According to Kocziszky György, "...the application of discounting allows us to reflect the fundamental principle of" tomorrow's money cheaper than today "and take into account the possibility of alternative investments at the discount rate" [1, 4, 8].

In the real situation, the problem of choice can be quite difficult. It is no coincidence that numerous studies and generalizations of investment policy decision-making practice have shown that the overwhelming majority of companies count several evaluation criteria. Research shows that, depending on which criteria of effectiveness will be chosen as the basis for the enterprise, opposite conclusions can be drawn. The most commonly used criteria are *NPV*, *IRR*, *PI*. There are certain interconnections between the criteria:

If $NPV > 0$, then $IRR > R$ and $PI > 1$ at a time;

If $NPV < 0$, then both $IRR < R$ and $PI < 1$;

If $NPV = 0$, then $IRR = R$ and $PI = 1$ at the same time.

Despite the marked relationship between these criteria, when evaluating alternative innovative projects, a multicriteria task is to be solved with the help of economic and mathematical modeling.

On the basis of the considered criteria of evaluation, an economical-mathematical model is developed that allows for a rational distribution of their investments at a given investment volume, i.e. priority for investment objects.

With the economic evaluation of innovative projects, one should keep in mind that the more complex the creative task, the higher the uncertainty

in the estimation of the effects produced in the process of its implementation, the greater the range of these effects need to be evaluated.

In conclusion, we note that investment and innovation processes and projects have their own peculiarities. The investment process (investment process) can be represented as a sequence of costs carried out at different periods of time, which results in the receipt of disposable income. Such an interpretation can not accommodate the entire essence of innovation processes, which was described earlier.

References:

1. *Kocziszky György, Veres Somosi M., Pererva P.G.* Anti-corruption compliance in the enterprise's program // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167;
2. *Перерва П.Г., Романчик Т.В.* Інноваційна діяльність як фактор економічної безпеки промислового підприємства // Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія / за ред. д.е.н., проф. Ілляшенка С.М., к.е.н., доц. Біловодської О.А. – Суми : Триторія, 2018. – С.56-74;
3. *Sikorska M., Kocziszky György, Pererva P.G.* Compliance service at guest services enterprises / *M. Sikorska* // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 19 жовтня 2017 р. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391;
4. *Kocziszky György, Veres Somosi M., Kobielieva T.O.* Reputational compliance // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум-2017" : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: *О. В. Маноїленко, Є. М. Строков.* – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 140-143;
5. *Перерва П.Г., Hazi C., Nagy Szabolcs, Кобелева Т.О.* Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 89-94;
6. *Nagy Szabolcs, Sikorska M., Pererva P.* Estimation of economic efficiency of power engineering // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 3-6;
7. *Pererva P.G. Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M.* Technology transfer.-*Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.*
8. *Kocziszky György Veres Somosi M., Kobielieva T.O.* Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017" : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: *П.Г.Перерва, Є.М.Строков, О.М.Гуцан.* – Харків : НТУ "ХПІ", 2017.– С. 54-57;
9. *Перерва П.Г., Романчик Т.В.* Механізм управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємства. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 4. С. 230–235;
10. *Nagy Szabolcs Sikorska M., Pererva P.* Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22;
11. *Nagy Szabolcs, Pererva P.* Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89;
12. *Nagy Szabolcs* Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179;
13. *Романчик Т.В.* Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / *Т.В. Романчик* // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 138-142;
14. *Potrashkova L., Raiko D., Tseitlin L., Savchenko O., Nagy S.* (2018) Methodological provisions for conducting empirical research of the availability and implementation of the consumers' socially responsible intentions // Маркетинг і менеджмент інновацій / Marketing

and management of innovations.- № 3.- pp.133-141;

15. Nagy S., Piskóti I., Molnár L., Marien, A. (2012). The relationship between values and general environmental behaviour. *Economics and Management*, No.17(1), pp.272-278;

16. Романчик Т.В. Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / Т.В. Романчик // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, 30-31 березня 2017 р. : [в 2 т.]. Т. 2 / ред. В. М. Зайцева. – Запоріжжя : "Просвіта", 2017. – С. 372-374;

17. Романчик Т.В. Наукові засади дефініції "економічна безпека" / Т.В. Романчик // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : зб. тез наук. робіт 1-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 21-23 березня 2017 р. – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 206-209;

18. Перерва П.Г. Комплексний підхід до управління конкурентоспроможністю промислової продукції / П.Г.Перерва, Т.В.Романчик // Перспективи і пріоритети розвитку економіки України та її регіонів : зб. наук. праць. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Вип. 9 (34). – Ч. 2.– С. 19-29;

19. Nagy S. (2017) The Impact Of Country Of Origin In Mobile Phone Choice Of Generation Y And Z // *JOURNAL OF MANAGEMENT AND TRAINING FOR INDUSTRIES*.- №4.- pp.16-29;

20. Piskoti I., Nagy S. (2009) A new customer satisfaction management model (methodology and practice). *Economics and managements*, No. 14, pp. 483-490;

21. Романчик Т.В. Оцінка сучасного стану інноваційної діяльності підприємств України / Т.В. Романчик // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2008. – № 55 (1). – С. 52-61;

22. Pererva P., Nagy S., Maslak M. (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // *MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna*.- №5.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf

KOCZISZKY GYORGY, prof., University of Miskolc, Miskolc, Hungary

VERES SOMOSI MARIANN, prof., Dean University of Miskolc, Miskolc, Hungary

KOBIELIEVA T.O., candidate of economic sciences, associate prof., NTU «KhPI»

METHODICAL APPROACHES TO ASSESS INNOVATION PROJECTS

Innovative activity as one of the forms of investment activity is carried out in order to implement scientific and technological progress in production and social sphere, which includes: the issue and distribution of fundamentally new types of technology and technology; progressive intersectoral structural shifts; realization of long-term scientific and technical programs with high pay-back periods; financing of basic research for the implementation of qualitative changes in the state of productive forces; development and implementation of new resource-saving technology, designed to improve the social and environmental status.

The problem of evaluating the effectiveness of innovative solutions has always been and is at the center of attention of economists and practitioners of different levels and ranks. Recently, a large number of

scientific works devoted to this problem have been published, a wide variety of variants of methodical guidelines and recommendations in the field of economic substantiation of capital investments in various investment objects designed for different levels of application - national, sectoral and territorial - have been developed.

A number of scholars point out that "... the problem of evaluating the effectiveness of capital investments (investments) arises before a potential investor, i.e. the economic entity at the disposal of which is the capital resources, the investment of which may bring some promise to their owner. The benefit can be defined as the degree to which the goals of the investor are determined by his needs".

The implementation of any innovative project in a market economy must precede the solution of two interrelated methodological tasks:

- a) evaluating the profitability of each of the possible options for the project;
- b) comparison of variants and selection of the best of them.

An assessment of the effectiveness of any innovative project is based on the following methodological principles:

1. The combination of scientific and technological analysis with social, commercial, financial and economic.
2. Comparison of costs and results of innovation activity, taking into account changes in the value of money in time.
3. Accounting for the risks associated with the implementation of the project.

The effectiveness of an innovation project is characterized by a system of economic indicators that reflect the ratio of project-related costs and outputs, and allow us to judge the economic attractiveness of the project for its participants, about the economic benefits of some projects over others.

Classification of indicators of efficiency of innovative projects is given in the Table 1.

Table 1 - Criteria and methods for assessing the financial and economic efficiency of investments

Methods and criteria	Statistical	Dynamic
Absolute	Total income (profit) Average annual income (profit)	Net present value (NPV)
Relative	Return on investment (ROI)	Annual equivalent (annuity)
Temporary	Return period (payback period) of the project (PP)	

Statistical methods for assessing economic efficiency, according to, are mainly used for application at the early stages of the examination of

innovative projects, as well as for projects with a relatively short investment period. Total profit is defined as the difference between the cumulative cost results and costs caused by the implementation of the project. And the average annual profit is a calculated indicator that determines the average value of the annual net profit of the project. In general, when studying the economic viability of a project using their profitability indicators, a break-even point analysis analysis method is used, which consists in determining such a critical sales volume at which revenue from product sales becomes equal to gross costs.

Return on investment (*ROI* - Return on Investments) makes it possible to establish not only the fact of the project's profitability, but also to assess the degree of this profitability, and is defined as the ratio of the annual profit to the investments made in the project.

The investment payback period (*PP* - Payback Period) defines the period from the moment the project starts to be invested until the moment when the net income from its implementation, calculated on a cumulative total, fully pays for (compensates) the initial investments in the project.

In assessing the financial and economic efficiency of innovative projects, discounting methods are applied using dynamic indicators, taking into account that the value of any monetary unit at the current time is always higher than its value in the future. This is Net Present Value (*NPV* - Net Present Value) - the method is based on determining net present value acting as an indicator of the integral economic effect - calculated as the difference between the discounted cash flows of receipts and payments made in the course of the project for the entire investment period. The present value method can also be used to estimate the value of certain types of licenses and securities, which are characterized by annuity payments, i.e. constant in value and regularly made cash payments.

Profitability Index (*PI* - Profitability Index) is a relative indicator characterizing the ratio of discounted cash flows and the value of the initial investment in the project. The method of profitability is used to determine the indicator of the internal profitability of the project (*IRR* - Internal Rate of Return), i.e. such a discount rate at which the discounted value of cash receipts for the project is equal to the discounted value of payments.

And finally, the discounted payback period (*DPP* - Discounted Payback Period) - in this case, cash flows discounted by *WACC* (weighted average cost of capital) are taken into account. Thus, the moment is determined when the discounted cash flow of income equals the discounted cash flow of costs.

References:

1. *Перерва П.Г., Романчик Т.В.* Інноваційна діяльність як фактор економічної безпеки промислового підприємства // Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія / за ред. д.е.н., проф. Ілляшенка С.М., к.е.н., доц. Біловодської О.А. – Суми : Тритонія, 2018. – С.56-74;
2. *Kocziszky György, Veres Somosi M., Pererva P.G.* Anti-corruption compliance in the enterprise's program // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167;
3. *Sikorska M., Kocziszky György, Pererva P.G.* Compliance service at guest services enterprises / *M. Sikorska* // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 19 жовтня 2017 р. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391;
4. *Kocziszky György, Veres Somosi M., Kobieliava T.O.* Reputational compliance // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум-2017" : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред: *О.В.Маноїленко, Є.М.Строков.*– Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 140-143;
5. *Перерва П.Г., Hagi C., Nagy Szabolcs, Кобелева Т.О.* Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 89-94;
6. *Nagy Szabolcs, Sikorska M., Pererva P.* Estimation of economic efficiency of power engineering // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 3-6;
7. *Pererva P.G. Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M.* Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
8. *Kocziszky György Veres Somosi M., Kobieliava T.O.* Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017" : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017р./ ред.: *П.Г.Перерва, Є.М.Строков, О.М.Гуцан.*– Харків : НТУ "ХПІ", 2017.– С. 54-57;
9. *Перерва П.Г., Романчик Т.В.* Механізм управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємства. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 4. С. 230–235;
10. *Nagy Szabolcs Sikorska M., Pererva P.* Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22;
11. *Nagy Szabolcs, Pererva P.* Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89;
12. *Nagy Szabolcs* Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179;
13. *Романчик Т.В.* Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / *Т.В.Романчик* // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 138-142;
14. *Potrashkova L., Raiko D., Tseitlin L., Savchenko O., Nagy S.* (2018) Methodological provisions for conducting empirical research of the availability and implementation of the consumers' socially responsible intentions // Маркетинг і менеджмент інновацій / Marketing and management of innovations.- № 3.- pp.133-141;
15. *Nagy S., Piskóti I., Molnár L., Marien, A.* (2012). The relationship between values and general environmental behaviour. Economics and Management, No.17(1), pp.272-278;
16. *Романчик Т.В.* Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / *Т.В. Романчик* // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, 30-31 березня 2017 р. : [в 2 т.]. Т. 2 / ред. *В. М. Зайцева.* – Запоріжжя : "Просвіта", 2017. – С. 372-374;
17. *Piskoti I., Nagy S.* (2009) A new customer satisfaction management model (methodology and practice). Economics and managements, No. 14, pp. 483-490;

- 18.** Романчик Т.В. Оцінка сучасного стану інноваційної діяльності підприємств України / Т.В. Романчик // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2008. – № 55 (1). – С. 52-61;
- 19.** Pererva P., Nagy S., Maslak M. (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- №5.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf
- 20.** Романчик Т.В. Наукові засади дефініції "економічна безпека" / Т.В. Романчик // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : зб. тез наук. робіт 1-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 21-23 березня 2017 р. – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 206-209;
- 21.** Перерва П.Г. Комплексний підхід до управління конкурентоспроможністю промислової продукції / П.Г. Перерва, Т.В. Романчик // Перспективи і пріоритети розвитку економіки України та її регіонів : зб. наук. праць. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Вип. 9 (34). – Ч. 2.– С. 19–29;
- 22.** Nagy S. (2017) The Impact Of Country Of Origin In Mobile Phone Choice Of Generation Y And Z // JOURNAL OF MANAGEMENT AND TRAINING FOR INDUSTRIES.- №4.- pp.16-29.

СЕКЦІЯ 5 - УПРАВЛІНСЬКІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: ПРОДУКЦІЯ, ПІДПРИЄМСТВО, ДЕРЖАВА

ГОНЧАРУК А.Р., студент, КНТЕУ

БАНКІВСЬКІ КРЕДИТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Один з головних пріоритетів України на сьогодні - пришвидшення економічного зростання, що неможливо без ефективної банківської сфери, яка є важливим джерелом фінансування учасників корпоративного сектору. Саме тому 21.02.2018 прийнято «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору» на 5 років, де визначено роль державних банків у фінансуванні економіки, передбачено збільшення конкуренції серед банків та підвищення доступності банківських послуг. Проте, внесок у фінансування підприємств здійснюють і приватні банки. Станом на жовтень 2018 р. обсяги кредитів становили: суб'єктам великого підприємництва – 318775 млн грн, середнього підприємництва – 223113 млн грн, малого підприємництва – 103136 млн грн [1] Як бачимо, великі підприємства залишаються пріоритетними для банків, і цьому є пояснення – вони мають кращу кредитоспроможність та наявність застави.

Сьогодні банківський сектор має достатньо вигідних кредитних пропозицій для підприємств. Особливо це стосується сільського господарства. Так, наприклад, АБ «Укргазбанк» співпрацює із підприємствами Республіки Білорусь (як відомо, значна частина вітчизняних сільськогосподарських підприємств придбує техніку саме там), і надає досить вигідні кредити на придбання техніки із Білорусі. Банк пропонує три програми кредитування: «Нове обладнання від Республіки Білорусь», «Сільськогосподарська техніка від Республіки Білорусь», «Транспортні засоби від Республіки Білорусь». Переваги програм полягають у наступному: низький рівень процентної ставки, що діє протягом всього терміну кредитування; широкий перелік обладнання, сільськогосподарської техніки та транспортних засобів; широкий перелік офіційних продавців в Україні. Строк кредитування до 5 років. Процентна ставка, з урахуванням компенсації від уряду Білорусії, сягає 10,1% річних.

Кредитують сільськогосподарські підприємства і такі банки, як: АТ «ОТП Банк», який надає АГРО кредит «Миттєвий» (на поповнення обігових коштів), сума кредиту - до 2 млн. грн., під 15% річних, застава може бути у формі майбутнього врожаю або техніки, яка є у власності фермера; «БАНК ЛЬВІВ» надає кредити, якщо у аграрія є як мінімум 100 га землі, на таких умовах - 19% річних, сума від 100 000 до 500 000 грн. (важливо те, що це короткострокові кредити і використовуються протягом одного аграрного періоду); ПАТ «ПУМБ» кредитує під 17-20%, обсяг до 1 млн. грн., та найцікавіше те, що фермер має можливість формування графіку погашення відповідно до свого виробничого циклу, а дострокове погашення не передбачає штрафних санкцій.

Кредитування в рамках партнерства надає державний АТ «Укресімбанк». Банк пропонує вигідні умови кредитування клієнтам, якщо вони є партнерами банку, або збираються купувати у партнерів банку. Сума в такому випадку досягає 100 000 грн., термін до 5 років, процентна ставка – 15%, сплата щомісячна, пільговий період погашення - 12 місяців, забезпечення кредиту – об'єкт кредитування.

Ще одним напрямком кредитування корпоративних клієнтів є фінансування експорту. Так, ПАТ «Інтеграл банк» пропонує спеціальну програму кредитування – надання кредиту в іноземній валюті підприємствам–експортерам, що мають діючі зовнішньоекономічні контракти та постійну валютну виручку. Банк спонукає цим до збільшення експорту за рахунок збільшення оборотних коштів. Кредит надається на середньостроковий термін під 15% річних, комісія сплачується одноразово і складає 1% від суми кредиту. Подібні кредити пропонують і ПАТ «ІНГ Банк Україна», який відкрив кредитну лінію крупним аграрним компаніям: ViOil та НІБУЛОН у розмірі 100 млн. дол. та 80 млн. дол. відповідно. БАНК «ПІВДЕННИЙ» надає кредити, що мають перевищувати 100 тис. грн., під 15-18% річних, термін погашення до 1 року. Однак, зважаючи на вимоги НБУ, банки йдуть на кредитування експортних контрактів тільки, якщо підприємство має досить значні обсяги валютних надходжень.

Окремим видом фінансування корпоративного сектору є надання факторингу. Такий вид кредитування приміром пропонує АТ «Райффайзен Банк Аваль». За здійснення факторингового фінансування клієнт сплачує банку процентну ставку за фінансування, яка залежить від строку відстрочення платежу за контрактом, укладеним між клієнтом та його покупцем (дебітором) та одноразову комісію.

Окремим напрямком фінансування підприємств є інвестиційні кредити. Приміром таке кредитування здійснює ПАТ «Альфа Банк». Фінансування інвестиційних проектів здійснюється за всіма напрямками, як-то: злиття і поглинання (придбання компаній, цілісних комплексів та бізнесу); виробництво, модернізація виробничих ліній (технологічні проекти); будівництво та реконструкція (комерційна і житлова нерухомість). Перевагами такого кредитування є: можливість залучення значних обсягів ресурсів, довгостроковий характер фінансування, індивідуальна схема фінансування та графік обслуговування боргу для кожного проекту, можливість отримання пільгового періоду зі сплати основної суми заборгованості.

Підсумовуючи, слід зазначити, що банки намагаються покращити свої кредитні програми, знайти іноземних партнерів для їх фінансування. Спостерігається не тільки сліпе заробляння грошей на своєму клієнті, а й знаходження компромісів, у вигляді відстрочок, не нарахуванні пені за прострочення, компенсації процентних ставок за рахунок інших держав.

Список літератури:

1. Грошово-кредитна статистика Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1;
2. Офіційні сайти банків: aval.ua, alfabank.ua, bank.com.ua, ingbankukraine.com, integral.com.ua, pumb.ua, eximb.com, otpbank.com.ua, ukrgasbank.com

ЛИТВИНЕНКО Ю.В., студентка, НАУ ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

Нестабільність умов функціонування на тлі глобалізації кризових явищ вимагає від українських підприємців ефективного стратегічного управління процесом формування та використання фінансових ресурсів. Ефективна стратегія управління фінансовими ресурсами є однією з найважливіших передумов адаптації підприємств до трансформацій ринкового середовища.

Система управління фінансовими ресурсами підприємств передбачає виявлення проблем і формулювання відповідних їм завдань щодо оптимізації структури й руху фінансових ресурсів, які повинні бути вирішені на базі використання минулого досвіду та наявних

даних, прийняття управлінських рішень щодо використання фінансових ресурсів та їх реалізації, аналізу результатів прийнятих рішень з погляду можливих способів їх модифікацій чи змін, а також врахування результатів в процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний в майбутньому. На рівні підприємства управління фінансовими ресурсами має розглядатися як адаптивний механізм, за допомогою якого воно постійно перебудовується в процесі пошуку найбільш ефективних зв'язків з навколишнім економічним середовищем. В умовах обмеженості фінансових ресурсів, зростання вартості запозичених коштів, інфляційних процесів, нестабільності цін на сировину, головним завданням, що постає перед вітчизняними підприємствами, є підвищення ефективності діяльності шляхом нарощування власних фінансових ресурсів та залученням додаткових ресурсів із зовнішніх джерел фінансування. За таких умов, для сталого функціонування підприємства необхідно забезпечити раціональне управління наявними фінансовими ресурсами як у поточному періоді, так і в перспективі.

Пріоритетом управління на стратегічному рівні є забезпечення необхідним обсягом фінансових ресурсів найбільш вагомих (відповідно до встановлених довготермінових цілей) проектів, заходів та операцій, результатом яких можуть бути значні зміни фінансового стану підприємства, різка зміна структури та величини усіх господарських засобів та джерел їх утворення.

Основна мета стратегічного управління – розпорядження фінансовими ресурсами підприємства найвигіднішим способом серед альтернативних варіантів, із дотриманням умов забезпечення здатності задоволення будь-яких потреб підприємства та забезпечення стійкості розвитку в довгостроковій перспективі.

Для реалізації головної мети в процесі управління встановлюють наступні завдання:

- забезпечення формування достатньої кількості фінансових ресурсів відповідно до потреб у поточному й майбутньому періодах;
- дослідження еластичності та виявлення фінансово виробничих резервів;
- оптимізація структури джерел формування фінансових ресурсів підприємства з одночасним забезпечуючи мінімізацію вартості залученого капіталу;
- оптимізація розподілу сформованих ресурсів у розрізі основних напрямів господарської діяльності підприємства з одночасним забезпеченням максимального приросту його ринкової

вартості;

- забезпечення найбільш ефективного використання фінансових ресурсів підприємства за кожним напрямом його господарської діяльності;

- забезпечення мінімізації рівня ризику пов'язаного з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємства.

Ефективне стратегічне управління розвитком фінансових ресурсів повинно включати наступні етапи:

- визначення стратегічних цілей управління фінансовими ресурсами підприємства, які не повинні конфронтувати із загальними цілями його функціонування та розвитку;

- формування фінансових стратегій у відповідності до стратегічного набору альтернатив поведінки суб'єкта господарювання, впровадження якого дозволить реалізувати обрані цілі;

- постановку задач та вибір методів їх реалізації;

- трансформацію організаційної структури підприємства згідно з обраними стратегіями, що забезпечує його перетворення в здатну до саморозвитку структуру;

- впровадження обраних стратегічних альтернатив.

Вирішення складних питань управління фінансовими ресурсами пов'язано зі створенням нових підходів до розв'язання завдань стратегічного управління фінансовими ресурсами та підвищення ефективності функціонування фінансово-господарської системи підприємства. Вважаємо, що такий підхід має бути заснованим на управлінні складними внутрішніми і зовнішніми взаємозв'язками із зовнішнім середовищем, виявленні закономірностей цих взаємодій, прихованих резервів та адаптивних механізмів, що у комплексі дозволить підвищити ефективність функціонування підприємства при впровадженні управлінських рішень в умовах обмеженості фінансових ресурсів.

ЯКОВЛЄВ А.І., д.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

ПАТЛАНЬ К.В., студент, НТУ «ХПІ»

ПРИЛУЦЬКА Ю.С., студент, НТУ «ХПІ»

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Глобалізація економіки виступає об'єктивним процесом, що

відображає сучасний етап розвитку країн. Все більш розвиваються міжнародні економічні зв'язки (МЕЗ), в тому числі розширюється діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК), які потребують визначення методів оцінки їхньої діяльності. Проаналізувавши літературу, [1] та ін., на сьогоднішній день таких засобів розрахунку розроблено недостатньо, що потребує подальшого розвитку для деталізації картини, що відбувається на світовому ринку.

В загальному випадку ефект який складають транснаціональні інноваційні розробки можна визначити на основі широко розповсюджених показників. Ними виступають: внутрішня норма доходності, чиста поточна вартість, її коефіцієнт, термін окупності інновацій. Однак для кращого результату необхідно врахувати певні особливості при виконанні цих розрахунків.

Одна із них полягає у тому, що при розрахунках за кінцевий продукт існує дві формами їх проведення:

- 1) в загальноприйнятій міжнародній валюті в умовних одиницях (у.о.), на сьогодні це долари США;
- 2) в національній валюті з конвертацією її у валюту прийнятому на міжнародному обігу.

Тому сумарний ефект у валюті Е, за реалізацію власної продукції в інших країнах, становить подвійну суму, де враховується кількість використаних валют та валютний курс в різних країнах. Також необхідно враховувати витрати на пристосування продукції до умов місцевого ринку (серед них можуть бути капітальні та поточні витрати). Вважаємо, що додаткові витрати у величині ефекту - E_{ij} . Відповідно:

$$E = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m (E_{ij} - Z_{\partial}) \quad (1)$$

де: E_{ij} – ефект від продажу товару в i -й країні при розрахунках у валюті даної країни з переводом її в найбільш поширену валюту; j – умовних одиниць (у.о.); n – кількість використовуваних валют, одиниць (од.); m – курси національних валют по відношенню до міжнародної валюти од.; Z_{∂} – додаткові витрати, пов'язані з пристосуванням імпортного товару до місцевих умов (тис. у.о.).

Іншою особливістю можна виділити, що на міжнародний ринок частіше, ніж на внутрішній, надходять нові, більш конкурентоспроможні товари і ефект від реалізації товарів конкретної фірми, що надійшов на ринок раніше, зменшується за період життєвого циклу товару.

Таким чином, можна також визначити ефект впливу ТНК та МЕЗ,

в цілому, на економіку країни. Глобалізація економіки виступає об'єктивним процесом, що відображає сучасний етап розвитку країн. Ступінь впливу глобалізаційних процесів на економіку окремих країн залежить від місця, яке вони займають в світовій економіці, фактично основну частину переваг отримують багаті країни або індивіди.

Список літератури:

1. Яковлев А.І. Комерціалізація інтелектуальної власності : проблеми визначення та правого забезпечення / А.І. Яковлев, О.П. Косенко, М.М. Ткачов // в книзі «Інновації в маркетингу і менеджменті» за ред. Ілляшенко С. М. – Суми : ТОВ «Друкарський дім» «Папірус», 2013. – С. 234-243;

2. Фокс Дж. Торговельна політика США – час починати спочатку / Економіка України. – К. : Мінекономрозвитку, Мінфін, НАНУ, № 5/6, 2017. – С. 16-30;

3. Геєць В.М. Чому знову настав час починати спочатку / Економіка України. Київ : Мінекономрозвитку, Мінфін, НАНУ, № 5/6, 2017. – С. 31-38.

СЕКЦІЯ 6 - СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА КОМУНІКАЦІЇ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ І ПІДПРИЄМСТВА

КОТЛЯР Д.С., студент, НТУ «ХПІ»

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., НТУ «ХПІ»

НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Широке розповсюдження тіньової економіки в країні приводить до нестабільності господарської діяльності, істотно знижує результативність національної економіки.

У різних експертів різні думки з приводу викорінювання тіньової економіки, а саме, існують пропозиції підсилити діяльність правоохоронних органів або ж істотно змінити лібералізацію законодавства. Оскільки економічна політика по відношенню до тіньового сектора буде ефективною тільки тоді, коли спостерігатиметься баланс між економічними і адміністративними заходами [1].

Тіньова економіка завжди носить негативні соціально-економічні наслідки, оскільки: є живильним середовищем для виникнення і розвитку організованої злочинності; перешкоджає розвитку відкритої ринкової економіки; формує корупцію у всіх сферах держави; не забезпечує правовим захистом виконавчі ділянки тіньового сектора економіки, а також не дає їм соціальних гарантій і допомоги [2].

Проблема тіннізації економіки характерна для майже всіх країн світу, але різниться обсягом впливу на економіку. Тому необхідно розробити чітку систему заходів, яка б сприяла зменшенню частки тіньової діяльності у ВВП країни.

По-перше, необхідно здійснити реформи, направлені на подолання бюрократизації та покращення законодавчої бази, що значно спростить ведення бізнесу. За даними рейтингу Всесвітнього банку, Україна посідає 80 місце за легкістю ведення бізнесу у світі.

По-друге, необхідно проводити заходи, спрямовані на подолання корупції. Для цього необхідно створити ефективне законодавче забезпечення системи спеціалізованих заходів профілактики корупції, а також покарання за корупційні дії.

Для комплексного вирішення вищезгаданих чинників важливо активно впроваджувати ІТ технології в державний апарат. Таким

чином, буде частково вирішено дві проблеми: і надмірну бюрократизацію, і корупцію.

Важливою складовою реформування має бути податкова реформа. Мають бути встановлені гнучкі податки, тобто зменшене податкове навантаження. Цього можна досягти скоротивши кількість обов'язкових платежів податкових пільг, що забезпечить рівні умови для всіх платників податків і скоротить стимули до ухиляння від податків шляхом тінізації.

Також необхідно провести реформування ринку праці. Передусім, передумовою детінізації ринку праці є реформа пенсійної системи. Адже наявна система пенсійного забезпечення не створює стимулів для детінізації ринку — відрахування до пенсійного фонду є надто високими на тлі незадовільної системи пенсійного забезпечення.

Судову реформу слід направити на забезпечення гарантій справедливого суду та виконання судових рішень, захист прав власності, боротьбу з рейдерством. Здійснення судової реформи повинно бути направлено на зменшення корупції, підвищення професіоналізму судових та правоохоронних органів, посилення незалежності від політичних процесів.

Підбиваючи підсумки, необхідно зазначити, що основною метою детінізації української економіки є зменшення частки тіньової діяльності у ВВП країни. Цього можна досягти виконуючи ряд реформ, які здатні забезпечити економічний розвиток, який неможливий за високих показників рівня тіньової економіки.

Список літератури:

1. Глинкина С.П. Теневая экономика: мифы и реальность // Безопасность Евразии. – 2012. – №2. – С. 232-252.
2. Швецов Ю.Г. Бюджет как отражение общественных потребностей // Финансовый бизнес. – 2014. – № 3. – С. 9-15.

ЄСЬКОВ К.О., студент, ЗНТУ

ГУДЗЬ П.В., д.е.н., проф., ЗНТУ (ORCID: 0000-0002-3652-1153)

АДМІНІСТРУВАННЯ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМАМ РОЗВИТКУ ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НА ПРИКЛАДІ КП «МІЖНАРОДНИЙ АЕРОПОРТ ЗАПОРІЖЖЯ»

Актуальність роботи полягає у визначенні важливості адміністрування цільових програм на розвиток регіону у період кризи. Такі програми є важливою складовою покращення умов життя та

поліпшення бізнес активності у регіоні. Значення дослідження полягає у висвітленні важливості таких програм на прикладі КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя», надана оцінка результатам програми, також означені можливі наслідки впливу на регіон.

Об'єкт дослідження – адміністрування цільових програмам розвитку міста Запоріжжя; предмет дослідження – це прийоми адміністрування міських цільових програм розвитку на прикладі КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя».

Мета роботи – дослідити та проаналізувати прийоми адміністрування цільових програм розвитку Запорізької міської ради на прикладі КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя».

Методи дослідження: аналіз, вимірювання, порівняння, синтез інформації, опис результатів дослідження.

Цільова програма розвитку – це сукупність взаємопов'язаних завдань і заходів, узгоджених за строками виконання та ресурсним забезпеченням з усіма задіяними виконавцями, спрямованих на розв'язання найактуальніших проблем розвитку міста або окремої галузі економіки чи соціально-культурної сфери міста, реалізація яких здійснюється з використанням коштів місцевого бюджету, обласних бюджетів, Державного бюджету та інших залучених коштів [1].

Передумовами до їх впровадження є: існування значних проблем на рівні міста, наявність ресурсів у місті для вирішення проблем, можливість координувати ресурси і існування проблеми, яка може бути вирішена лише таким шляхом.

Загалом цільові програми розвитку є однією із складових публічного управління і адміністрування.

Публічне управління – це галузь практики та теорії, яка є ключовою для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності державних установ, зокрема на вирішенні таких управлінських питань, як контроль, керівництво, планування, організаційне забезпечення, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом, та оцінка ефективності [2].

Так, Запорізька міська рада у 2015 р. ухвалила черговий список цільових програм розвитку міста Запоріжжя. Відповідний документ містить близько 50 програм, серед яких є Міська цільова програма «Забезпечення належної та безперебійної роботи комунального підприємства «Міжнародний аеропорт Запоріжжя» і Міська цільова програма «Про вирішення невідкладних проблемних КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя» [3].

На основі цих програм було розпочато масштабну реконструкцію

аеропорту міста Запоріжжя.

Існуючий термінал аеропорту міста Запоріжжя був побудований в 1965 р. У 1990 р. аеропорт обслуговував 500 тис. чол. на рік, проте складні економічні та соціальні явища дев'яностих призвели до того, що у 1997 р. пасажиропотік впав у 10 разів, а вантажообіг, який був незначним, взагалі зупинився. З початком нової хвилі економічної нестабільності 2014 р. аеропорт опинився на межі свого існування.

За словами директора запорізького аеропорту В. Г. Біскупського близько третини рейсів аеропорту м. Дніпро – це впущені можливості аеропорту міста Запоріжжя. Відтак, керівництво літовища та міська влада Запоріжжя ставить перед собою завдання пришвидшити розвиток КП шляхом відкриття нового терміналу, який зможе обслуговувати щорічно щонайменше 500 тис. чол. на рік [4].

Нові дослідження місткості регіонального ринку авіаперевезень показують, що у радіусі до 300 км від аеропорту міста Запоріжжя мешкає майже 4,5 млн чол. із них у 2017 році близько 950 тис. різними транспортними засобами виїздило до країн Європи, а ще 70 тис. – до Північної Америки [4].

Відтак, у 2015 місцева влада міста Запоріжжя долучає КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя» до переліку цільових програм розвитку. Додатково міська влада спромоглася внести місцевий аеропорт до Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року [5].

Таке рішення дозволило: по-перше, розпочати ведення переговорів із вітчизняними та зарубіжними авіаперевізниками щодо необхідності відкриття нових рейсів (через неможливість із 2014 р. експлуатації аеропорту м. Донецьк та занепад аеропорту м. Дніпра), а по-друге, розпочалась розробка плану будівництва нового розширеного аеровокзального комплексу, який би гіпотетично зможе обслуговувати мешканців трьох прилеглих областей: Дніпропетровської, Донецької, Херсонської та власне Запорізької області [5].

Незважаючи на глибоку кризу з 2015 року збільшується пасажиропотік. Так, у 2014 р. КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя» обслужив 75,4 тис. осіб, а вже у 2017 р. – 348,5 тис. осіб. (приріст складає 362%) [6].

У 2018 р. за 11 місяців вдалося обслужити 369,5 тис. чол. (що на 16% більше аналогічного показника минулого року), зокрема зросли показники числа пасажирів міжнародних напрямків +19,5%, внутрішні +6% [6].

Натепер КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя» - це найбільш

прибуткове КП міста. Так, у 2017 р. чистий прибуток підприємства склав 101 млн грн, а це у 10 разів більше, ніж у попередні періоди. Частину з цих коштів КП направляє до місцевого бюджету у вигляді податків, виплату кредиту, частину коштів направляє на будівництво нового пасажирського терміналу та реконструкцію взлітно-посадкової смуги [6].

Усього за міської цільової програмою Запорізької міської ради фінансування на 2018 р. склало 566,5 млн грн. головна мета міської влади полягає у тому, щоб покращити інвестиційний імідж і клімат міста Запоріжжя.

Вважається, що новий термінал допоможе налагодити бізнес-активність у регіоні, збільшити кількість туристів, зокрема із Європи, а ще налагодити зв'язок із такими містами України як Львів, Одеса тощо [7].

Так, шляхом співфінансування (Міська цільова програма розвитку аеропорту, Державна цільова програма розвитку аеропортів, власний прибуток КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя» та кредити видані КП) планується відкриття нового пасажирського терміналу у 2019 р. Загальна площа терміналу становитиме 12 тис. кв. м., існуватиме 8 вікон реєстрації, пасажиропотік до 400 чол. на годину: 250 пасажирів міжнародних рейсів та 150 внутрішніх. Також можливе блочне розширення терміналу [7].

У планах роботи міської влади та керівництва літовища також є будівництво нової сучасної взлітно-посадкової смуги та зведення новітнього вантажного терміналу на території КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя» [7].

Майбутнє будівництво нової взлітно-посадкової смуги попередньо коштуватиме 1,5 млрд грн, що вже може стати поштовхом до активізації інвестиційної активності, покращення стану вигляду міста, розширення переліку існуючих послуг, популяризації Запорізького краю серед туристів із різних країн; реалізація проекту будівництва пасажирського терміналу розширить ринок збуту продукції промислових підприємств Запоріжжя, що у свою чергу матиме позитивні наслідки на стан економіки регіону та країни у цілому.

Досвід таких міст як Київ, Львів та Харків показує, що зведення сучасних терміналів та взлітно-посадкових смуг значною мірою підвищують інвестиційну активність у регіоні, що допомагає створювати нові робочі місця, встановлювати нові ділові зв'язки, відкривати міжнародні рейси, підвищувати репутацію регіону, збільшувати прибуток аеропорту, а як наслідок виплат до міської казни,

що поліпшує життя місцевих мешканців.

Зокрема співпраця із такими міжнародними Low-cost компаніями, такими як Wizz air та Ryanair створила кількасот нових робочих місць, також це реклама міста на офіційних сайтах цих компаній та змога для українців швидко та відносно недорого дістатися Європи [8].

Разом із зростаючою кількістю туристів, у цих регіонах, з'являються нові бізнес ідеї, зокрема відкриваються незвичайні готелі та готелі, ремонтуються дороги та головні туристичні вулиці, наводиться лад у парках міста тощо. Тому важливою умовою розвитку міста та регіону є розвиток місцевого аеропорту.

Проаналізовані прийоми адміністрування цільових програм розвитку, зокрема розробка плану робіт і проектування, співфінансування, залучення підтримки із боку держави і розробка стратегічного плану розвитку КП. Зазначені прийоми дозволяють значно підвищити ефективність управління КП при використанні цільових програм розвитку міста. Зазначено, що ці програми міста Запоріжжя мають потужний позитивний ефект на розвиток регіону, зокрема підвищується бізнес-активність, з'являються нові робочі місця, нові можливості для містян та гостей міста, також значно зростає туристичний потенціал.

Список літератури:

1. Ольховська М.А. «Управління соціально-економічним розвитком мегаполісу шляхом застосування програмноцільового методу» с. 128 // Збірник IV Міжнародно-наукової Інтернет-конференції «Місто. Культура. Цивілізація.» Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/36325/1/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80.%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.%D0%93.%D0%9A.%D0%A6.%2014%20-1.pdf>
2. Глосарій Програми розвитку ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary/>
3. Офіційний сайт Запорізької міської ради. Розділ Документи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zp.gov.ua/upload/content/o_1bqfnutr71u6f1di114qgsdfjdm.doc
4. Офіційна інтернет-сторінка регіонального агенства новин Region News (RNA). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.regionnews.net.ua/2018/06/16/5038/>
5. Урядовий портал. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248865959>
6. Офіційний сайт КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя». Розділ «Новини»: показники виробничої діяльності аеропорту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ozh.aero/news/>
7. Офіційна інтернет-сторінка запорізького агенства новин FORPOST. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forpost.media/novosti/strong-zaporozhskij-ajeroport-planiruet-vzjat-kredit-na-10-millionov-dollarov-strong.html>
8. Офіційна інтернет-сторінка телеканалу новин ZIK. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zik.ua/news/2018/11/20/aviakompaniya_ryanair_zapustyt_u_2019_rotsi_z_ky_jeva_pyat_novyh_napryamkiv_1452121

КРАВЧЕНКО К.Г., студент, ЗНТУ

ВЛАДА І КЕРІВНИЦТВО: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ НА РІВНІ ЛЮБИМІВСЬКОЇ ОТГ

На етапі соціально - економічної трансформації важливими є питання підвищення ефективності забезпечення та функціонування місцевих бюджетів. Адже саме вони є фінансовою основою для існування місцевого рівня, яке в свою чергу є однією зі складових частин влади і покликане забезпечити розвиток економіки на території Любимівської ОТГ, створення умов для життєдіяльності населення та підвищення добробуту громадян на місцевому рівні, і завдяки цьому виконують особливу роль в економіці кожної незалежної країни. Сучасний стан місцевих бюджетів характеризується дефіцитом фінансових ресурсів на місцевому рівні, який на сьогодні неможливо усунути без чітких стратегічних дій державної та місцевої влади. Криза та зменшення бюджетного фінансування ведуть до поглиблення існуючих проблем на місцевому рівні. Необхідно здійснювати пошук альтернативних джерел наповнення місцевих бюджетів.

Отже, на сьогоднішній день питання поповнення місцевих бюджетів джерелами фінансування, які є актуальними і потребують подальшого вирішення низки існуючих проблем.

Об'єкт дослідження – теоретичні прикладні аспекти влади і керівництва ОТГ в системі публічного адміністрування.

Предмет дослідження – форми і способи взаємозв'язку влади і керівництва на прикладі окремої ОТГ.

Мета дослідження – визначити особливості взаємодії влади і керівництва на прикладі Любимівської ОТГ.

Методи дослідження, які використані під час виконання наукових тез. Можна рекомендувати користування як загальнонауковими методами (дедукція, індукція, аналіз, синтез, моделювання, абстрагування), так і спеціальними: методом структурно-функціонального аналізу, контекстологічного аналізу, зіставного, трансформаційного, дескриптивного, методу компонентного аналізу, типологічного аналізу, суцільної вибірки, які обираються залежно від напряму та об'єкта дослідження.

Розвиток нових методів організації управління, посилення приватної діяльності неможливе без ефективної управлінської діяльності. Це все досягається завдяки основним категоріям менеджменту – владі і керівництву. Уміння керівника створити

гармонію в колективі, зацікавити роботою працівників, вміння вислухати, спілкуватися та вирішувати конфліктні ситуації – все це дія і знання певного стилю керівництва. На сьогодні проблема лідерства і керівництва посідає помітне місце серед актуальних проблем нашої держави.

Почнемо з того, що собою представляє поняття влада та керівництво в цілому. Влада — це здатність і можливість того, хто нею володіє, з допомогою авторитету, і заохочення, і примусу впливати на дії інших. Влада є одним із функціональних засад людського суспільства. Вона існує скрізь, де тільки є стійке об'єднання людей: в виробничому колективі, в установах, в державі, в сім'ї. Керівництво – це процес неперервного обміну інформацією між його суб'єктом та об'єктом із метою впливу один на одного, тобто це «робота з людьми».

Влада та керівництво також існує в нещодавно створеній Любимівській ОТГ. Любимівська Об'єднана Територіальна Громада утворилась 29 жовтня 2017 року. До Любимівської ОТГ увійшли населені пункти з двох районів – Каховського та Горностаївського. Каховський район: Любимівська селищна рада (Любимівка, селище Завітне), Василівська сільська рада (села Василівка, Комишанка, Лук'янівка, Софіївка); Горностаївський район: Каїрська сільрада (село Каїри).

Повноваження керівництва Любимівської ОТГ або будь-якої установи, являють собою обмежене право використовувати ресурси організації і спрямовувати зусилля деяких її співробітників на виконання певних завдань. Повноваження делегуються посаді, а не індивіду, який займає її в даний момент. Однак, оскільки делегування неможливо, поки на посаді немає людини, зазвичай говорять про делегування повноважень індивіду. Староста в селі несе відповідальність за своїх жителів і виконує ряд функцій, які йому належать по праву

Місьцеве самоврядування – це дієвий соціальний механізм, що здатний відповідати інтересам громади і дає можливість безпосередньо впливати на владу. Крім того, влада місцевого самоврядування характеризується деякими особливостями:

- її джерелом є народ, а первинним носієм;
- вона розповсюджується лише на територію адміністративно-територіальних одиниць.
- її органи діють від імені територіальної громади, а не народу чи держави;
- матеріально-фінансову базу її органів складають комунальна

власність і місцевий бюджет;

- у системі її органів відсутня жорстка ієрархія.

Ефективність реалізації функцій державної виконавчої влади на територіальному рівні не може бути забезпечено без відповідних змін загальної організаційної моделі публічної влади та політики органів місцевого самоврядування, пріоритетом якої має бути чітке розмежування їхніх функцій і компетенції, закріплення на законодавчому рівні механізмів розв'язання виниклих конфліктів, забезпечення взаємодії цих органів з державними органами.

Основними видами керівництва згідно традиційних наукових підходів є: авторитарний, демократичний і ліберальний.

На території Любимівської ОТГ панує демократичний вид керівництва, це проявляється, наприклад в тому, що кожен житель ОТГ може прийти до голови і запропонувати власні ідеї щодо покращення життя та благоустрою в громаді.

Однією із головних функцій керівництва в громаді є контроль. На основі даного контролю здійснюється адаптація системи, тобто прийняття оптимальних управлінських рішень, щодо покращення життя на території ОТГ.

Із дослідження було встановлено особливості взаємодії влади і керівництва на рівні Любимівської ОТГ. Виявили владу та керівництво на території ОТГ та повноваження самого керівництва. Дослідили основні види керівництва і дійшли до висновку, що на території ОТГ панує демократична форма влади.

Список літератури:

1. Любимівська ОТГ [Електронний ресурс] // Каховська району державна адміністрація. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://kakhovka-rda.gov.ua/lyubimivska-selishhna-rada/>;
2. Керівництво, влада [Електронний ресурс] // Менеджмент. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/14386/>;
3. Панченко Ю.В. Формування місцевих бюджетів: проблеми та шляхи вирішення [Електронний ресурс] / Ю.В. Панченко // Наукові конференції – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/panchenko-yuv-formuvannya-mistsevih-byudzhetiv-problemi-ta-shlyahi-virishennya/>;
4. Столяр Л. Лідерство і керівництво як основні категорії менеджменту: тотожність чи відмінність [Електронний ресурс] / Л. Столяр // Буковинська державна фінансова академія. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68323.doc.htm
5. Повноваження та обов'язки [Електронний ресурс] // Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» – Режим доступу до ресурсу: <http://pisochin-rada.gov.ua/povnovazhennya-ta-obovyazki/>.

КРИВИЦЬКИЙ В.Б., здобувач, ТНЕУ

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Необхідність здійснення митного контролю обумовлюється потребою захисту економічних інтересів суб'єктів господарювання та забезпеченням економічної безпеки держави.

Інституційне забезпечення здійснення митного контролю в Україні формується з системи державних органів влади, які наділені функціями митного контролю. Еволюція контролюючих органів в системі державного фінансового контролю постійно зазнавала трансформаційних змін. Ці зміни часто характеризувались злиттям та роз'єднанням з іншими державними органами. В процесі своєї діяльності митні органи функціонували в складі Державного митного комітету України, Державної митної служби України, Міністерства доходів і зборів України, Державної фіскальної служби України. 18 грудня 2018 року Кабінет Міністрів України схвалив постанову про реорганізацію Державної фіскальної служби шляхом поділу її на Державну податкову службу України та Державну митну службу України.

Наукового дослідження потребують питання об'єднання податкових та митних органів у 2014 році в складі Міністерства доходів і зборів України та їх роз'єднання через чотири роки, шляхом реорганізації Державної фіскальної служби України. Об'єднання цих двох органів обґрунтовувалось органами влади потребою створення єдиних інформаційних автоматизованих систем, розвитку електронних сервісів, забезпечення потреб уніфікації процедур та формальностей митного і податкового адміністрування. Таке злиття дало свої позитивні ефекти, наприклад, у забезпеченні ефективного функціонування єдиної автоматизованої інформаційної системи у митних органах, запровадженні механізму «Єдиного вікна», що прискорило процеси здійснення експортно-імпортних операцій, спростивши процедури державного контролю під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Не можна вважати позитивними змінами такого об'єднання те, що у сфері зовнішньоекономічної діяльності все ще зберігається значна частка порушень митного законодавства. Об'єднавчі процеси фактично припинили розвиток митних підрозділів ДФС як окремого органу, скоротивши кількість їх працівників. Не забезпечується належне матеріальне стимулювання у формі оплати праці звичайних

працівників тої служби, де існує висока ймовірність до корупційних зловживань через велику вартісну величину зовнішньоторговельних оборотів. При тому, що майже половину мобілізованих платежів до загального фонду державного бюджету у 2016 та 2017 роках забезпечено шляхом контролю за дотриманням митного законодавства і сплатою митних платежів (45,4 та 48% відповідно). [1]

Факт існування двох окремих других за юридичною силою правових актів – Податкового кодексу України та Митного кодексу України свідчить про необхідність окремого правового визначення великої кількості питань, що стосуються господарської діяльності як всередині нашої країни, так і зовнішньоекономічної діяльності. Враховуючи світові глобалізаційні процеси, а також процеси розширення торгового співробітництва України із країнами Європейського Союзу та іншими країнами світу важливим є реорганізації митної служби у таку яка б забезпечувала належний митний контроль під час здійснення митних формальностей. Водночас така служба має забезпечувати «сервісну» та консультаційну роботу, не створюючи жодних перепон для розвитку зовнішньоекономічних зв'язків нашої країни та для звичайного перетину митного кордону громадянами України.

Список літератури:

1. Звіт Державної фіскальної служби України за 2017 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>

ВЛАСЕНКО Я.В., студент, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

МЕЛЬНИКОВА О.В., к.п.н., доц., ХНПУ імені Г.С. Сковороди

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

У наш час, високотехнологічні галузі виробництва є основним показником світового промислового лідерства. За класифікацією Організації економічного співробітництва та розвитку для дослідження високотехнологічних галузей у промисловості України враховуються як високотехнологічні, так і середньо високотехнологічні види промислової діяльності. До них відносять: виробництво основних фармацевтичних продуктів і препаратів; виробництво хімічних речовин і хімічної продукції; виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; виробництво повітряних і космічних літальних апаратів,

супутнього устаткування; виробництво електричного і електронного устаткування; виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів; виробництво медичних і стоматологічних інструментів і матеріалів та виробництво зброї й боєприпасів. За цими видами на основі даних Держкомстату України проведено структурний аналіз реалізації промислової продукції за 2014–2016 рр. та визначено основні тенденції розвитку цих галузей.

Згідно даних, співвідношення між складовими високотехнологічного виробництва змінюються у часі: питома вага складової «виробництво основних фармацевтичних продуктів і препаратів» упродовж 3 останніх років збільшилася на 57% у загальному промисловому виробництві, така ж тенденція у повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування (29%), медичних і стоматологічних інструментів і матеріалів (36%), зброї та боєприпасів (26%). Це можна пояснити пільговим оподаткуванням підприємств даних галузей, а також із триваючим збройним конфліктом на сході країни.

У той же час питома вага складової «хімічна продукція та хімічні речовини» за цей же період зменшилася на 12%, «комп'ютери, електрона та оптична продукція» – 44%, «автотранспортні засоби, причепа та напівпричепа та інші транспортні засоби» – 53%. Частково це пов'язано з недостатнім субсидюванням виробництва хімічної продукції. Практично не змінилася питома вага «виробництво електричного і електронного устаткування» і становить 1,3% у загальному промисловому виробництві.

Загалом, за 2014-2016 рр. частка високотехнологічних галузей у промисловості України зменшилася з 10,3% до 9%, що, можливо, пояснюється втратою близько 18% промислового виробництва країни внаслідок збройного конфлікту на Сході та анексії Криму, розривом традиційних зв'язків з Росією і відповідною втратою ринків збуту, несприятливою економічною ситуацією та іншими факторами.

Ці тенденції обумовлюють також зниження обсягу експорту високотехнологічної продукції Україною. Протягом останніх років в Україні експорт високотехнологічних товарів знаходиться на рівні 5% від промислового. Тоді як Китаю за даний період вдалося підвищити даний показник від 13% до 27%. У порівнянні з Польщею, яка по факту має значно нижчу кількість експортованого високотехнологічного товару, ніж світовий рівень, Україна також не демонструє зростання даного показника. Хоча до 2006 р. держави знаходились практично в однакових умовах, наразі Польщі вдалось значно «вирватись» вперед

(7,7% у 2014 р.).

У структурі українського високотехнологічного експорту вагому частку займає аерокосмічна техніка (36,2%), а саме найбільшу сукупну вартість мають такі товари: турбореактивні та турбогвинтові двигуни, літаки та інші пристрої з механічним рухом, космічні апарати та супутники, неелектричні машини і обладнання та телекомунікації й електроніка займають. Основними експортними товарами цих груп є газові двигуни, радіоапаратура, передавальні пристрої та панелі управління. Проте, станом на 2015 р. спостерігається негативна тенденція щодо втрати позицій виробництва та реалізації турбореактивних двигунів, турбогвинтових та газових турбін у структурі українського експорту.

У результаті низької ефективності державної науково-технічної та інноваційної політики, а також непослідовності її проведення, спостерігається тенденція до подальшого відставання України у технологічному розвитку. Упродовж 2016р. наукові дослідження і розробки в Україні виконували 972 організації, 46,6% з яких відносилися до державного сектору економіки, 37,7% – підприємницького, 15,7% – вищої освіти. Найбільшу кількість НДДКР було виконано в м. Київ, Харківській, Одеській та Дніпропетровській областях.

У 2016р. загальний обсяг витрат на виконання НДР власними силами організацій становив 11530,7 млн. грн., у тому числі витрати на оплату праці –5751,0 млн. грн., інші поточні витрати – 5203,7 млн. грн., капітальні витрати –576,0 млн. грн., з них витрати на придбання устаткування – 487,6 млн. грн. Таким чином частка обсягу витрат на НДДКР в Україні становить 0,74% від ВВП, при чому в ЄС даний показник у середньому знаходиться на рівні 2,01%.

Серед основних факторів, які спричинили таке сповільнення темпів зростання і зумовили відсталість галузі від іноземних конкурентів, можна виділити такі:

- загальноекономічні – нестабільна політична ситуація; звуження внутрішнього споживчого ринку внаслідок зниження купівельної спроможності населення; девальвація гривні та підвищення рівня інфляції; контрабанда аналогів продукції вітчизняних товаровиробників за заниженою митною вартістю;
- організаційно-структурні – неефективне управління галуззю; недосконалість стратегічного планування; несистемність промислової політики держави; відсутність належного державного контролю;
- технологічні – технологічна застарілість і низький технічний

рівень основних засобів; висока ресурс-, енерго- та матеріаломісткість продукції машинобудування; відтік кваліфікованих кадрів; низький рівень інноваційної активності підприємств; висока собівартість виробництва внаслідок низької автоматизації виробництва; недостатній рівень післяпродажного сервісного обслуговування;

- фінансові – недостатній рівень платоспроможності вітчизняних товаровиробників; нестача власних фінансових коштів для розвитку виробництва; зменшення обсягів іноземного інвестування; складність використання кредитних коштів; суттєва частка збиткових підприємств галузі (більше 30 %).

Отже, при досить потужному ресурсному потенціалі сьогодні в Україні не спостерігається суттєвого вкладу наукоємних галузей у розвиток національної економіки, відсутні структурні зміни, пов'язані з випуском високотехнологічної продукції, конкурентоспроможної на світових ринках. Тому доречно активізувати державну політику щодо ефективності управління у високотехнологічних галузях та стратегічного планування їх діяльності, оновлення устаткування, підтримки наукових працівників, розвитку імпортозамінних виробництв, залучення інвестицій та підвищення конкурентоспроможності економіки.

ГУРА А.О., ст. викл., ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

БАСЮК М.М., студент, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ЗЕЛЕНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зелена економіка – це економіка, яка сприяє підвищенню добробуту людей і забезпечує соціальну стабільність і справедливість, при цьому істотно знижуючи ризики для навколишнього природного середовища. У такій економіці зростання зайнятості і доходів забезпечується не тільки державними, а й приватними інвестиціями, спрямованими на підвищення ефективності використання ресурсів та енергії. Ці інвестиції необхідно стимулювати і підтримувати за допомогою цільових державних витрат, а також завдяки змінам у регулюванні та політиці.

Стандартного визначення «зелених» інвестицій не існує. Проте в Україні загальноприйнятим є визначення зелених інвестицій як екологічно орієнтованих, до яких слід відносити усі види майнових і

інтелектуальних цінностей, що вкладаються в господарську діяльність і спрямовані на зниження і ліквідацію негативного антропогенного впливу на довкілля; збереження, поліпшення і раціональне використання природно-ресурсного потенціалу територій, забезпечення екологічної безпеки в країні, в результаті яких досягаються екологічні, соціальні, економічні і політичні результати. Зелені інвестиції можуть здійснюватися в різних формах:

- інвестиції, що необхідні для досягнення зниження цільових показників викидів CO₂;
- інвестиції в «чисту» енергетику, щоб глобальне потепління було обмежено двома градусами Цельсія;
- інвестиції в технологію використання поновлюваних джерел – сонячної, вітрової енергії, біопалива, біомаси та геотермального тепла;
- інвестиції в створення «зелених» портфелів;
- інвестиції в розробку «зелених» фінансових продуктів.

Основними факторами, що впливають на «зелені» інвестиції є:

- більш високий рівень ВВП, що стимулює інвестиції в екологічно чисті технології;
- ціни на нафту;
- стандарти поновлюваного портфеля і мандати щодо біопалива;
- збільшення попиту на чистоту навколишнього середовища та екопродукти тощо.

Ключова особливість зеленого інвестування полягає в тому, що воно створює можливості для економічного розвитку, збільшення доходів і зайнятості, зниження бідності. У цілій низці важливих секторів економіки, таких як сільське господарство, будівництво та експлуатація житла, транспорт та енергетика, таке інвестування забезпечує більш помітне підвищення зайнятості, ніж звичайний розвиток.

Зелені інвестиції можуть забезпечити розвиток нових технологій і секторів, які в майбутньому стануть основними рушіями економічного зростання і розвитку. До їх числа відносять інноваційні технології в галузі виробництва енергії з поновлюваних джерел, енерго- і ресурсоекономічні будівлі та обладнання, новітні транспортні системи з низьким рівнем викидів вуглецю тощо. Також необхідні супутні інвестиції в людський капітал, в тому числі, які покликані дозволити населенню отримати знання, технічні вміння та управлінські навички, необхідні для зеленої економіки.

ГУЦАН Т.Г., к.п.н., доц., ХНПУ ім. Г.С. Сковороди
СОТНІКОВ Д.В., студент, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ СПІЛЬНОЇ УЧАСТІ В УКРАЇНІ

Економіка спільної участі створює нові можливості для споживачів і підприємців. За умови належного до неї ставлення та заохочення її розвитку, вона може зробити істотний внесок у створення робочих місць та економічне зростання України. Світовий та європейський досвід свідчить, що нові бізнес-моделі, які базуються на інноваціях, мають значний потенціал сприяння зміцненню конкурентоспроможності та сталого розвитку економіки. Часом, успіх шерингових платформ є серйозним викликом для існуючих операторів ринку та усталених бізнесових практик, однак, створюючи умови для надання послуг, ці платформи відкривають перед громадянами нові можливості щодо зайнятості, гнучкого графіку роботи та нових джерел доходу.

Водночас, у міру розвитку економіки спільної участі, виникають питання стосовно доступу на ринок, захисту споживачів, зайнятості та оподаткування.

1. Доступ до ринку. Постачальники послуг підпадають під дію вимог доступу до ринку (надання дозволів або ліцензій) лише за умови, що ці вимоги є недискримінаційними, обґрунтованими і пропорційними для досягнення чітко визначених цілей публічної політики. Абсолютні заборони і кількісні обмеження мають використовуватись тільки як крайній захід. Така регуляторна політика повинна застосовуватись як до економіки спільної участі, так і до постачальників традиційних послуг.

Застосовуючи вимоги до онлайн-майданчиків щодо доступу на ринок, мають враховуватись специфічні риси шерингової економіки, зокрема, потрібно розрізняти:

- шерингові платформи, які забезпечують надання базових послуг, і тих, що є лише посередниками;
- приватних осіб, що пропонують послуги несистематично і постачальників послуг, які діють на професійній основі.

Деякі країни встановили граничні значення, для того, щоб розрізняти громадянина, який надає послуги на нерегулярній основі, і постачальника послуг, який діє на професійній основі. Ці граничні значення часто розробляються для кожного сектору з урахуванням

частоти надання послуги і величини доходу, який вона генерує. Наприклад, у готельному секторі деякі країни дозволяють короткострокову оренду і послуги спільного використання житла без отримання попередніх дозволів або реєстраційних вимог, у разі, якщо послуги надаються на певну кількість днів на рік (30-60 днів).

2. Захист інтересів користувачів. Платформи шерингової економіки мають прагнути до збалансованого підходу, який би, з одного боку, забезпечив високий рівень захисту користувачів від недобросовісної комерційної практики, а з іншого – дозволив уникнути нав'язування зобов'язань на приватних осіб, які не є комерсантами, але надають послуги на нерегулярній основі. Комерсанти мають гарантувати, що вони не вводять в оману користувачів своїх послуг, надаючи необхідну інформацію і поважаючи вимоги прозорості та професійної доброчесності.

3. Зайнятість. Згідно із ст. 14 Податкового кодексу України, працівник – це фізична особа, яка безпосередньо власною працею виконує трудову функцію згідно з укладеним з роботодавцем трудовим договором (контрактом) відповідно до закону. У контексті економіки спільної участі визначення працівника повинно базуватися на трьох основних критеріях встановлення наявності трудових відносин:

- чи діє він під керівництвом платформи (тобто, платформа визначає вибір діяльності, винагороду та умови праці);
- яким є характер роботи;
- чи оплачуватиметься робота.

Наявність трудових відносин має встановлюватись у кожному конкретному випадку на основі зазначених вище трьох критеріїв.

Трудове і соціальне законодавство України застосовується до людей, які перебувають у трудових відносинах. У разі наявності таких відносин, встановлюються мінімальні стандарти, які включають в себе: вимоги з охорони здоров'я і безпеки, зокрема обмеження робочого часу; право на щорічну відпустку, щоденний і щотижневий відпочинок; доплати за ненормований робочий термін і понаднормові роботи; інформація про індивідуальні умови праці; заборона дискримінації працівників нестандартних форм зайнятості (неповний робочий день, строковий договір або зайнятість на тимчасових умовах).

4. Оподаткування. Постачальники послуг шерингових платформ мають платити податки, так само як і інші учасники економічної діяльності. Відповідні податки включають в себе: податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток і податок на додану вартість. Оскільки збір податків є національною компетенцією держави, органи

державної влади мають прагнути забезпечити більш чітку інформацію про оподаткування учасників шерингової економіки.

Міністерству фінансів України необхідно налагодити тісну співпрацю між регіональними податковими органами та платформами спільної участі (для поліпшення дотримання податкового законодавства і збирання податків), оскільки вони можуть допомогти забезпечити прозорість економічної діяльності, що підлягає оподаткуванню.

МОХ МОХАМАД АЛЬ ДЖАВАД, аспірант, НТУ «ХПІ»

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Низький рівень працевлаштування є макроекономічною проблемою, яку формують такі чинники, як структурні зрушення в економіці, зниження темпів економічного розвитку, науково-технічний прогрес, співвідношення цін на фактори виробництва, сезонні коливання виробництва, недостатній сукупний попит, інфляція, недосконале трудове законодавство, низький рівень професійної підготовки та перепідготовки, недостатній рівень програм зайнятості та демографічні процеси. Високий рівень безробіття і великі масштаби бідності, мала кількість вільних робочих місць і значна кількість незайнятих, які претендують на кожну вакантну посаду, окреслюють негативні риси вітчизняного та регіональних ринків праці. Особливе місце серед цих проблем належить низькому рівню працевлаштування, яке набуло великих масштабів практично серед усіх верств населення та погіршило його добробут і умови життя та стало однією із глобальних проблем світу.

Рівень бідності в країні залишається стабільно високим. Про це йдеться у Стратегії подолання бідності, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. №161.

Одним з основних факторів загострення проблем бідності стало погіршення стану ринку праці, особливо в регіонах з великим скупченням вимушено переміщених осіб. За останніми даними Державної служби статистики України, у 2017 року чисельність безробітних становила майже 1,7 млн осіб, а рівень безробіття (за методологією МОП) - 10% економічно активного населення. Значним залишається дисбаланс між попитом та пропозицією на ринку праці: у 2017 році на 1 вільне робоче місце претендувало 4 безробітних, серед

менеджерів, держслужбовців цей показник дорівнював 10 осіб на 1 вільне робоче місце.

За оцінками науковців, існування даного економічного явища пояснюється такими причинами:

- пошуки першого робочого місця, невідповідність рівня та якості отриманої освіти професійним обов'язкам, відсутність досвіду роботи, невідповідність запитів молоді та пропозицій роботодавців посилюють напруження на ринку праці;

- структурні зрушення (міжгалузеві, внутрішньогалузеві, регіональні) в економіці, що виражаються у впровадженні нових технологій, згортанні виробництва в традиційних галузях, закритті технічно відсталих підприємств;

- проблеми безробіття серед людей старшого віку;
- скорочення сукупного попиту на робочу силу;
- недосконалість у системі оплати праці;
- скорочення купівельної спроможності населення;
- бюджет втрачає платників податків;
- сезонні зміни у рівні виробництва в окремих галузях;
- зміни в демографічній структурі населення тощо.

Одним з негативних аспектів є також тривале безробіття, яке спричиняє професійну деградацію працівника, послаблення мотивації до праці, руйнування професійних навиків та втрату трудової дисципліни, що має негативний ефект на якість робочої сили. Набагато легше повернути до продуктивної зайнятості тих людей, котрі перебували у стані безробіття короткий проміжок часу, оскільки відносно невеликий період незайнятості не призводить до цілковитої декваліфікації. Натомість процес переходу особи із статусу довготривалого безробітного у статус працевлаштованого дуже проблемний, а інколи — взагалі нездійснений.

Задля покращення ситуації з працевлаштування та подолання бідності уряд своїм розпорядженням затвердив План заходів на 2016-2017 роки з реалізації Стратегії подолання бідності. Традиційно ключова проблема бідності – питання працевлаштування для України, тому одним із пріоритетних напрямів діяльності уряд вважає вирішення саме цієї проблеми.

Аналіз тематики звернень стосовно зайнятості, що надходять на урядову «гарячу лінію», свідчить, що громадян, в основному, хвилюють питання сприяння у пошуку роботи, у тому числі працевлаштування учасників бойових дій, а також реєстрації у центрах зайнятості.

Основні шляхи вирішення проблем низького рівня

працевлаштування мають включати цілу низку заходів, зокрема: приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів; запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці; реалізацію Державної та регіональних програм зайнятості; сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств; зниження податків для підприємств за умови збереження робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників); забезпечення збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових; створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних – надання державою пільгових кредитів для виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві, які за розміром будуть дорівнювати зарплаті; легалізацію тіньової зайнятості.

Сьогодні рівень працевлаштування населення в країні має незадовільний стан в усіх верствах населення, це, в свою чергу потребує зміни і приведення у відповідність до європейських стандартів як чинної законодавчої бази в сфері регулювання трудових відносин та і використання європейської моделі поведінки на ринку праці. Зокрема в Україні значно знизився попит на робочу силу. У зв'язку з цим важливо забезпечити реальні стимули для роботодавців щодо створення робочих місць, особливо у сьогоднішніх умовах військової агресії, та активізацію безробітних до пошуків роботи. Є також досвід європейських країн, де створено стимули для роботодавців, котрі відкривають нові робочі місця, дають молоді першу роботу тощо. І цим досвідом нам варто скористатися.

МАХМУД ЯГІ, аспірант

ОБГРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

В науковій літературі предметом оцінювання економічної безпеки можуть виступати: безпосередньо об'єкт дослідження, тобто економіка регіону; чинники впливу на об'єкт дослідження – зовнішні та внутрішні загрози; процес забезпечення економічної безпеки: заходи, які забезпечують умови для стабільного функціонування усіх складових досліджуваного об'єкту. Аналіз робіт вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів показав, що для оцінювання економічної безпеки регіону можуть бути використані наступні підходи: системний;

функціональний; казуальний; елементний; процесний.

Найбільш поширеним при оцінюванні економічної безпеки є системний підхід. Особливістю оцінювання за системним підходом є побудова інтегрального показника стану економічної безпеки, який відобразить співвідношення між показниками поточного та критичного стану досліджуваного об'єкту. Найбільш застосовуваним даний метод є при розрахунку економічної безпеки держави. Методику розрахунку рівня економічної безпеки України за системним підходом рекомендовано Міністерством економіки і торгівлі України [1]. Дану методику було адаптовано для оцінки економічної безпеки регіону українськими вченими А.І. Сухоруковим, Ю.М. Харазішвілі [2].

Ще одним досить поширеним підходом, який може використовуватись для оцінювання економічної безпеки регіону є функціональний підхід. Він базується на принципі цілісності функціональних характеристик об'єкта дослідження та виконуваних ними функцій. За даним підходом визначається взаємодія поміж об'єктом і середовищем за ознакою спрямованості дії, що поділяється на дві групи: у першу – потрапляють чинники, які впливають на об'єкт зі сторони зовнішнього середовища, вони є вхідними, до іншої групи відносяться чинники впливу, які об'єкт спрямовує у зовнішнє середовище.

До числа найважливіших зовнішніх факторів, що оказують вплив на розвиток регіонів, як зазначили Л.І. Гладка, А.П. Тюццо [3] можна віднести: політичні, правові, господарські, соціальні, технологічні та інші сили впливу зовнішніх систем; законодавчу базу; якість компонентів природного середовища даної території; умови середовища (клімат, рельєф) та забезпеченість території природними ресурсами; форми соціально-економічного устрою; історично сформовані системи розміщення продуктивних сил та ін. Серед чинників впливу, які об'єкт спрямовує у зовнішнє середовище можна виокремити: позитивні – ріст ВВП, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості країни; покращення структурних показників розвитку тощо; та негативні: диспропорції розвитку регіонів, зниження якості життя населення, зростання соціальної напруженості в регіоні. Перевагою функціонального підходу є виявлення залежностей впливу вхідних чинників на такі, що об'єкт спрямовує у зовнішнє середовище, а недоліком – неможливість оцінювання загального впливу зі сторони зовнішнього середовища (дослідник вибирає лише ті його елементи і впливи, які його цікавлять з позиції поставленого наукового завдання).

Казуальний підхід, або підхід, який дозволяє дослідити вплив зовнішніх дестабілізуючих чинників на регіони України, і спрямований на оцінювання їх впливу на економічну безпеку та аналіз причин їх виникнення. Тобто, оцінювання економічної безпеки обмежується вивченням впливу існуючих та потенційних небезпек на розвиток регіону. Вплив зовнішніх чинників на економічну безпеку виявлятиметься у зміні показників діяльності підсистем регіону, що дозволить проаналізувати причини порушення умов забезпечення економічної безпеки.

За елементним підходом регіон – є системою, що складається з окремих підсистем та елементів з численними внутрішніми і зовнішніми зв'язками. Завданням дослідників є оцінювання елементів внутрішнього середовища її підсистем та їх вплив на позиції регіону у зовнішньому середовищі. У якості інструмента оцінювання сильних та слабких сторін досліджуваного об'єкта може бути використаний метод експертних оцінок.

Процесний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки регіону передбачає оцінку ефективності заходів спрямованих на забезпечення економічної безпеки усіх бізнес-процесів, що провадяться досліджуванним об'єктом. Даний підхід до оцінювання економічної безпеки може бути описаний за допомогою етапів, які використовуються у стратегічному менеджменті [4]: усвідомлення необхідності у забезпеченні певного рівня економічної безпеки харчової промисловості та її підсистем; діагностика та структуризація складників економічної безпеки досліджуваного об'єкта; формування плану подальших дій стосовно забезпечення певного рівня економічної безпеки для досліджуваного об'єкта; прийняття одного або декількох варіантів для реалізації плану; реалізація рішення; контроль за виконанням і оцінку результатів.

Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що для оцінки економічної безпеки регіону необхідним є поєднання системного та функціонального підходів. Оскільки, системна постановка завдань для забезпечення економічної безпеки регіону може оцінюватися через призму індивідуальних характеристик функціонування елементів системи.

Список літератури:

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://me.gov.ua>;
2. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України: монографія / А.І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі. – К.: НІСД, 2012. – 368 с.

3. Гладка Л.І., Тіуццо А.П. Фактори впливу на соціально-економічний розвиток регіонів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45714/08-Gladka.pdf?sequence=1>;

4. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств: стратегічний підхід: монографія / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 294 с.

UGUR TURAN, Ph.D. Candidate, NTU “Kharkiv Polytechnic Institute”

THE GENERAL CONCEPTS OF THE GREEN ECONOMY

Indeed, the concept of green economy is a deep subject, briefly an economy that outcomes in enhanced human prosperity and social value, while altogether decreasing environmental risks and ecological shortages. Mainly, green economy has concepts such as low carbon emission, effective use of resources and social responsibility. It is very well may be viewed as a way to accomplish a strong economy that gives a better quality of life for all inside the environmental limits reaches of the planet. It can be also seen as a means to connection the economic, environmental and social reflections of sustainable development in such a way that long-term economic growth is achieved by investing in environmentally friendly and socially equitable results (UNECE, 2018). Over the previous decade, the idea of the green economy has risen as a vital need for a variety of governments. By changing their economies into drivers of sustainability, these nations will be prepared to go up against the significant difficulties of the 21st century – from urbanization and resource shortage to climate change and financial unpredictability (EEA, 2011). The 1973 oil crisis has drawn attention to countries' own energy policies in some areas. For example, renewable energy has gained importance in those years. In 1992, the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) drew attention to global warming, along with sustainability issues and awareness of climate change, moreover the Kyoto Protocol and the Paris Conference have laid the foundations for a green and sustainable economy as well as focusing on environmental issues.

References:

1. UNECE, 2018. The United Nations Economic Commission for Europe, viewed 25.Nov.2018, <https://www.unece.org/sustainable-development/green-economy/what-does-green-economy-mean.html>

2. EEA, 2011. 3rd Green Economy. European Environment Agency, 2011.

СЕКЦІЯ 7 - ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

МАКСИМЕНКО Я.А., к.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

БАЗАРОВА Е.Д., студент, НТУ «ХПІ»

СОЦІАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Соціальна диференціація населення – неодмінна характеристика сучасного суспільства. Вона присутня абсолютно у кожній країні світу, але гострою проблемою, що потребує вирішення є високий ступінь нерівномірності соціального стану та велика диспропорція серед доходів населення у ряді країн.

Важливим показником оцінки ступеня розшарування населення по одержуваних доходах є коефіцієнт Джині. За даними ОЕСР у 2015 р. до п'ятірки країн з найменшим коефіцієнтом Джині входили Словенія (0,25), Словацька республіка (0,25), Чеська республіка (0,26), Фінляндія (0,26), Бельгія (0,27). До країн з високим ступенем нерівності доходів належать: Південна Африка (0,62), Коста Ріка (0,48), Чілі (0,45), Турція (0,40), Сполучені Штати (0,39) [6]. В Україні коефіцієнт Джині в 2015 р. становив 0,227; в 2016 р. – 0,220; 2017 р. – 0,232 [5], тобто нерівність доходів знаходиться на рівні країн з найменшою диференціацією доходів.

Головною ознакою розвинених країн світу є чисельне переважання населення з середнім рівнем доходу. Коли середній клас є найчисельнішим та найвпливовішим у межах даної держави, тоді він виступає гарантом стабільності та захисту інтересів більшості громадян, формує державний та місцевий бюджети, оскільки є головним платником податків. В Україні до «середнього класу» належить група населення за такими ознаками: середні доходи та наявність власності (перш за все нерухомої), високий рівень професійно-освітньої підготовки та високий соціальний статус, ідентифікація себе як представника середнього класу. До факторів соціальної диференціації суспільства належать такі: різноманітність індивідуальних здібностей; диференціація в оплаті праці; початкові фінансові та інвестиційні можливості домогосподарств; попит на робочі ресурси; розвиненість системи соціального захисту; діяльність у тіньовій економіці; поширення бідності [4].

В Україні в 1 кварталі 2017 р. спостерігається найнижчий рівень мінімальної заробітної плати у порівнянні з країнами ЄС (мінімальна заробітна плата в Україні удвічі нижча у порівнянні з Болгарією (235 євро), мінімальна заробітна плата якої є найнижчою між країнами ЄС; у 4 рази – у порівнянні із Польщею (453 євро) та Чехією (407 євро), у 18 разів у порівнянні із Люксембургом (1999 євро) [2]. Крім того, значна частина населення України має доходи, нижчі за прожитковий мінімум (табл. 1) [1].

Таблиця 1 – Диференціація життєвого рівня населення

Роки	2014	2015	2016	2017
Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму:				
млн.осіб	3,2	2,5	1,5	0,9
у відсотках до загальної чисельності населення	8,6	6,4	3,8	2,4
Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму:				
млн.осіб	6,3	20,2	19,8	13,5
у відсотках до загальної чисельності населення	16,7	51,9	51,1	34,9

За даними Державної служби статистики України у 2015-2016 рр. спостерігалась ситуація різкого зростання чисельності населення (більше 50%) з доходами, нижчими за фактичний прожитковий мінімум, хоча чисельність населення з доходами, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму зменшувалась. Слід враховувати, що вагома частина населення України працює неофіційно, або офіційно отримує мінімальну заробітну плату, а решту – “у конверті”.

За офіційними даними органів виконавчої влади України наявний дохід у розрахунку на одну особу за перший квартал 2018 р. становив 11370,2 грн [3]. Разом з тим, коефіцієнт співвідношення між найвищим та найнижчим рівнями зарплати за видами економічної діяльності у червні 2018 р. становив 6,6, в яких мінімальну зарплату отримали працівники пошти та кур'єрських послуг у розмірі 5180 грн або 56,7 % до середнього рівня по економіці, а найвища зарплата у працівника авіаційного транспорту – 34334 грн або 375,6 % до середнього рівня по економіці [3].

В Україні має місце досить високий рівень диференціації доходів населення, значна загострюваність суперечностей різних верств населення, непорозуміння, конфлікти, спричинені нерівнозначністю потреб та можливостей. Задля подолання такого розшарування та

розвитку значного за чисельністю «середнього класу» необхідно проводити активні заходи, спрямовані на зменшення розриву між доходами населення. До таких заходів належать: підвищення мінімальної заробітної плати, диференціювання в оподаткуванні, виважена політика надання соціальної допомоги малозабезпеченим групам населення, створення сприятливих умов розвитку підприємництва. Впровадження даних заходів сприятиме зменшенню диференціації доходів населення та формуванню середнього класу.

Список літератури:

1. Диференціація життєвого рівня населення [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – 2017. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>;
2. *Ляш О.І.* Системні заходи з протидії соціальній напруженості в умовах обмеженості ресурсів [Електронний ресурс] / О. І. Ляш // Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. – 2017. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/zahody_protydii-fbb6d.pdf;
3. Основні показники рівня життя населення у січні-червні 2018 року [Електронний ресурс] / Урядовий портал органів виконавчої влади України. – 2018. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/osnovni-pokazniki-rivnya-zhittya-naselennya-u-sichni-chervni-2018-roku>;
4. *Семенченко А.В.* Дослідження впливу факторів диференціації на розподіл доходів населення [Електронний ресурс] / А.В. Семенченко // Бізнес Інформ. – 2018. – №4. – С. 209–214. – Режим доступу до журн.: <http://www.business-inform.net>
5. Соціальні індикатори рівня життя населення України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – 2018. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_sirn2017pdf.pdf;
6. Income inequality [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ОЕСР. – 2015. – Режим доступу: <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>

СЕКЦІЯ 8 - АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ЮР М.В., студент, НТУ «ХПІ»

ТНК ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні ТНК виступають головною рушійною силою прогресу людства, тому дослідження проблем їх діяльності на світовій арені є вкрай актуальним.

Метою даної роботи є окреслення сутності ТНК, їх особливостей та визначення впливу на функціонування світового господарства.

Транснаціональна корпорація — це комплекс, який використовує в своїй діяльності міжнародний підхід і передбачає формування транснаціонального виробничого, торгового і фінансового комплексу з єдиним центром прийняття рішень в країні базування та з філіалами в інших країнах [1].

На сьогоднішній день у світі налічується безліч ТНК. За даними статистики їх приблизно 78 тис. і 777 тис. зарубіжних підрозділів. За останні 30 років кількість ТНК виросла у 9 разів і кількість задіяних працівників коливається між 74-80 млн. осіб [2]. Найбільші ТНК мають у власному розпорядженні суми активів, які нерідко перевищують розмір державного бюджету деяких держав.

Найбільші ТНК у світовій економіці: Apple (США); Exxon Mobile (нафтовий бізнес, США); Microsoft (США); IMB (США); Wall-Mart Store (найбільша в світі мережа роздрібної торгівлі, США); Chevron (енергетика, США); General Electric (виробництво локомотивів, енергетичного устаткування, медичного устаткування, освітлювальної техніки, США); Google (США); BerkshireHathaway (інвестиції і страхування, США); AT&T Inc (телекомунікації, AT&Inc).

Що стосується України, то існує безліч проблем щодо розширення діяльності ТНК: нестабільність політичного та правового середовища країни, курсу національної валюти, обмежена зовнішня орієнтація бізнесу, інформаційна відсталість країни. Входження західних ТНК у вітчизняну економіку буде супроводжуватися вливанням нових технологій, підвищенням якості менеджменту, зростанням продуктивності праці, якими характеризуються західноєвропейські

компанії. Тому слід виділити такі напрямки подальшого розвитку діяльності ТНК в Україні: законодавчо-правове забезпечення діяльності, зокрема розширення сфери дії державного регулювання інвестиційної діяльності, використання досвіду ТНК на основі залучення до активної інвестиційної діяльності суб'єктів різноманітних форм власності та господарювання для розширення національного товаровиробництва і ринкової інфраструктури, створення потужних національних структур, які б мали можливість конкурувати з ТНК, адекватність організації обліку та звітності ТНК та українських підприємств, системна інтеграція України до міжнародних економічних і політичних відносин [3, 4].

Аналізуючи вищесказане, можна зробити висновки щодо значного впливу ТНК на світ. Цей вплив проявляється у науково-технічній, інноваційній, економічній, політичній та соціальній сферах. ТНК неоднозначно та неоднаково впливають на країни базування й приймаючі країни [5, 6]. І все це дає змогу ТНК маніпулювати (лобіювати власні інтереси за рахунок державних посадовців) не лише звичайними людьми, а й цілими державами. З іншого боку, ТНК володіють значними активами, які дозволяють в рази пришвидшувати науково-технічний прогрес суспільства, задіювати мільйони безробітних на новостворених робочих місцях. Однак незважаючи на чималі переваги, сьогодні ТНК перетворюються на справжні монополії, конкурувати з якими майже неможливо. Всі ТНК проводять широку та жорстку зовнішньоекономічну політику експансіонізму. Звідси виникають різного роду переваги та втрати країн приймаючих та експортуючих капітал. Для країн експортерів капіталу іноземні інвестиції більш вигідні, ніж аналогічні внутрішні. При цьому виникає ряд проблем, пов'язаних з заборонами та особливими умовами інвестування певних галузей. Також для приймаючих країн характерним є маніпуляція ТНК цінами з метою ухилення від сплати податків. У той же час приймаюча країна має широкі можливості для отримання та впровадження додаткових ресурсів (капіталу, технологій, кваліфікованих кадрів). Відбувається значними темпами прискорення економічного росту і розвитку, отримання додаткового доходу у державний бюджет за рахунок сплати ТНК податків.

Підсумовуючи, можна стверджувати про значний внесок ТНК у розвиток світової економіки, однак здійснюючи свій вплив на світову арену ТНК мають надто широкі повноваження і можливості. Необхідною складовою боротьби з негативними сторонами діяльності ТНК є встановлення чітких меж, більш жорсткого регулювання і

контролю їх діяльності (шляхом внесення відповідних проектів до чинного законодавства країн), утворення і стимулювання конкуренції між найбільшими ТНК і недопущення у подальшому їх змови.

Список літератури:

1. Шагурин С.В. Экономика транснационального предприятия : учеб. пособ. / С.В. Шагурин, П.Д. Шимко. – Санкт-Петербург : СПбГПУ, 2008. – 335 с.
2. Карпенко В.Г. Фінансові механізми транснаціональних корпорацій у системі сучасної світової економіки / В.Г. Карпенко // Наукові праці НДФІ. – 2009. – №1(46). – С. 42 –105;
3. Болгарова Н.К. Транснаціональні корпорації в аспекті розвитку глобалізаційних процесів [Електронний ресурс] / Н.К. Болгарова, Т.М. Паневник // Ефективна економіка. – 2011. – № 1. – С.33 –38. – Режим доступу до журн.: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=445>;
4. Сорока І.Б. Транснаціональні корпорації та їхня роль у процесі активізації у процесі міжнародної інтеграції / І.Б. Сорока //Актуальні проблеми економіки. –2009. – № 9(99). – С.35 – 41;
5. Максименко Я.А. Глобализация как общемировой процесс и место в нем Украины / Я.А. Максименко, Н.О. Сорокина // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ», 2012.– № 25 (931). – С. 98 – 106;
6. Максименко Я.А. ТНК и перспективы их развития в Украине / Я. А. Максименко // Вестник Национального технического университета «ХПИ». Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2006. – № 2 (1). – С. 129 – 133.

KISS KRISTINA, head of the language teaching centre, University of Miskolc

PERERVA PETRO, doctor of economics, prof., Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy (WSZOP), Katowice, Poland

STRATEGIC PROBLEMS OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

For a long time, the development of the Ukrainian state, the formation of openness of the economy and ensuring its competitiveness, was largely carried out without taking into account the requirements of national security and economic in particular. Thus, the main factors that directly affect the provision of stable progressive development and the corresponding protection of the interests of the individual and the state as a whole by economic methods were leveled out. Insufficient state control over national resources, inefficient use of national competitive advantages, failure to independently implement and protect national economic interests, pursue an effective investment and innovation policy, develop the country's intellectual potential, inability to provide guarantees for effective business and restrain destabilizing factors hindered the process of building economic independence resist stability and stability of the national economy and its ability for self-development and progress.

The economic security strategy involves determining the goals and

objectives of the system of ensuring economic security, the directions of their solution, as well as the forms and methods of applying the corresponding forces and means, the possibility of regrouping them, creating reserves for neutralizing and localizing possible threats.

Economic security tactics is a more dynamic part of the economic security policy, which varies depending on the actions of internal and external threats, changes in the priority of national economic interiors, etc. The complexity and variability of the economic and social situation requires the use of various tactical measures to ensure economic security .

Studies have shown that there are currently three strategic defects in the Ukrainian economy:

- inability to function without external financial injections;
- almost complete energy dependence (especially on gas and oil) from the Russian Federation;
- almost complete shadowing of economic activity.

The numerical expressions of each of these factors are well known, they are noted by the authors of many economic studies. In this regard, we only note that the estimates of the scale of the illegal economy on the part of various state and public structures vary widely and vary in the range of 40-60% of gross domestic product. The truth, in our opinion, is, as usual, in the middle - between the share of the money supply, which on January 1, 2017 is outside of banks (43.2%) and among the population, i.e. taking into account bank deposits (53.9%). It is almost impossible to imagine a shadow turnover dealing with long-term warehouse stocks or barter, which ultimately does not occur according to the classical formula “money-commodity-money”.

Without denying the criticality of these factors for the vital activity of the economic complex of Ukraine, we believe that the factor of de-industrialization is gradually coming to the fore because of the long-term impact of its consequences on the future of the country's economy. The practical expression of this process is the leading recession of such investment-intensive industries, such as the construction and manufacturing industries. At the same time, “super-advanced” rates are turning down high-tech productions and the scientific institutions serving them - the actual pass of our country to the post-industrial and then to the information society.

The report noted that today in Ukraine there are no objective prerequisites for the effective functioning of the sphere of critical technologies - both materially and legally and informational. During the years of independence, not a single technopark or techno polis has been

created, venture capital firms are working on the verge of bankruptcy, their efficiency is very low. And could it be otherwise, since the reduction in the cost of science is on average twice as fast as the reduction in gross domestic product? Even out of more than a modest number of government targets planned for 2016 for the creation of scientific and technical products in the area of priority development areas, less than half were fulfilled. As a result, according to Western experts, among the former socialist and union republics, the coefficient of Ukraine's integration into the world economy is 4.3, with a minimum of 1.7 for Turkmenistan and a maximum of 9.2 for the Czech Republic, Slovenia, Poland and Hungary.

It should be noted that the described situation in the production of high-technology products has catastrophic consequences for the domestic military-industrial complex, which in the former USSR covered 60% of Ukraine's industry and employed 40% of its working-age population. Due to the unsystematic conversion, the lack of the minimum necessary financial and legal support, the decline in military production in Ukraine has no analogues in world practice. If the conversion rates in the USA and Germany are 3-5%, in Ukraine - more than 50, and in many industries - all 100%. Is it surprising that companies with unique equipment, modern technologies, significant intellectual potential turned out to be bankrupt? Their cadres either go to primitive commercial structures, or leave the country, or are simply thrown into the street, where the fate of shuttles or beggars awaits them, to choose from.

The collapse of the military-industrial complex occurs at a time when, according to the same Western experts, 80% of the rocket artillery, 50% of the air force fleet, 70% of electronic warfare, 50% of Ukraine's anti-tank weapons are outdated. If we add to this the well-known social and economic problems of the army, the miserable military budget, the current ability of the Ukrainian armed forces to fulfill its main task — to ensure the country's military security — raises great doubts. Given that in Ukraine for several years in a row hostilities have taken place.

Given the local realities, it is quite natural that experts pay much attention to the problems of Ukraine's energy security. The country has an extremely high energy intensity of domestic production. Thus, in comparison with developed countries, Ukraine consumes 4-6 times more standard fuel per unit of gross domestic product, and there is a tendency to worsen this ultra-expensive indicator.

The main focus of this strategy, in our opinion, at the current stage of global instability should be foreign economic security, which consists in preventing threats against the economic interests of Ukraine. And the first

step towards ensuring foreign economic security should be energy security. The reduction of excessive dependence on imports of Russian energy is possible due to the increase in their own production, the introduction of energy-saving technologies, and the diversification of external sources of energy resources. Moreover, the diversified energy supply model of Ukraine should consist not only in joining alternative sources, but also to play the role of a transit corridor for the realization of its national interests, otherwise other countries may take this niche.

References:

1. Романчик Т.В. Наукові засади дефініції "економічна безпека" / Т.В. Романчик // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі : зб. тез наук. робіт 1-ї Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., 21-23 березня 2017 р. – Кременчук : КрНУ, 2017. – С. 206-209;
2. Kocziszky György, Veres Somosi M., Pererva P.G. Anti-corruption compliance in the enterprise's program // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167;
3. Перерва П.Г., Романчик Т.В. Інноваційна діяльність як фактор економічної безпеки промислового підприємства // Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія / за ред. д.е.н., проф. Ілляшенка С.М., к.е.н., доц. Біловодської О.А. – Суми : Триторія, 2018. – С.56-74;
4. Sikorska M., Kocziszky György, Pererva P.G. Compliance service at guest services enterprises / M. Sikorska // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 19 жовтня 2017 р. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391;
5. Kocziszky György, Veres Somosi M., Kobielieva T.O. Reputational compliance // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум-2017" : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О. В. Маноїленко, Є. М. Строков. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 140-143;
6. Перерва П.Г., Hazi C., Nagy Szabolcs, Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 89-94;
7. Nagy Szabolcs, Sikorska M., Pererva P. Estimation of economic efficiency of power engineering // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 3-6;
8. Pererva P.G. Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
9. Kocziszky György Veres Somosi M., Kobielieva T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017" : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: П.Г.Перерва, Є.М.Строков, О.М.Гуцан.– Харків : НТУ "ХПІ", 2017.– С. 54-57;
10. Перерва П.Г., Романчик Т.В. Механізм управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємства. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 4. С. 230–235;
11. Nagy Szabolcs Sikorska M., Pererva P. Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22;
12. Nagy Szabolcs, Pererva P. Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89;
13. Nagy Szabolcs Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний

інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179;

14. Романчик Т.В. Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / Т.В. Романчик // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 138-142;

15. Potrashkova L., Raiko D., Tseitlin L., Savchenko O., Nagy S. (2018) Methodological provisions for conducting empirical research of the availability and implementation of the consumers' socially responsible intentions // Маркетинг і менеджмент інновацій / Marketing and management of innovations.- № 3.- pp.133-141;

16. Романчик Т.В. Оцінка сучасного стану інноваційної діяльності підприємств України / Т.В. Романчик // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2008. – № 55 (1). – С. 52-61;

17. Pererva P., Nagy S., Maslak M. (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // MIND JOURNAL // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- №5.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf;

18. Nagy S., Piskóti I., Molnár L., Marien, A. (2012). The relationship between values and general environmental behaviour. Economics and Management, No.17(1), pp.272-278;

19. Романчик Т.В. Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / Т.В. Романчик // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, 30-31 березня 2017 р. : [в 2 т.]. Т. 2 / ред. В. М. Зайцева. – Запоріжжя : "Просвіта", 2017. – С. 372-374;

20. Перерва П.Г. Комплексний підхід до управління конкурентоспроможністю промислової продукції / П.Г. Перерва, Т.В. Романчик // Перспективи і пріоритети розвитку економіки України та її регіонів : зб. наук. праць. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Вип. 9 (34). – Ч. 2.– С. 19-29;

21. Nagy S. (2017) The Impact Of Country Of Origin In Mobile Phone Choice Of Generation Y And Z // JOURNAL OF MANAGEMENT AND TRAINING FOR INDUSTRIES.- №4.- pp.16-29;

22. Piskoti I., Nagy S. (2009) A new customer satisfaction management model (methodology and practice). Economics and managements, No. 14, pp. 483-490.

ЛУЦИК Ю.А., Тернопільський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення одним із головних елементів розвитку економічного прогресу держави є не накопичення матеріальних благ, а інтелектуальний потенціал суспільства. Найбільш цінним капіталом якого є інтелектуальна власність, її значення, а особливо результат, який досить часто стає об'єктом неправомірних зловживань. За останні роки досить актуальним є захист прав інтелектуальної власності в Україні, оскільки масштаби порушень стрімко зростають, саме тому і потребують посиленого правового захисту.

Функціонування інтелектуальної власності в глобальному контексті регулює центральний орган - Всесвітня організація інтелектуальної власності. Як наводить у своїй праці І. Дахно Всесвітня організація інтелектуальної власності виконує ряд основних функцій: сприяє

укладенню нових міжнародних договорів та удосконаленню національного законодавства, надає технічну допомогу країнам, що розвиваються, збирає й поширює інформацію, забезпечує роботу служб, що спрощують одержання охорони винаходів, знаків і промислових зразків, коли відповідна охорона отримується у кількох країнах, сприяє розвитку інших видів адміністративного співробітництва між державами-членами [1].

В Україні система правового захисту інтелектуальної власності регулюється окремими положеннями Конституції України, нормами Цивільного, Кримінального, Господарського, Митного кодексів, Кодексу України про адміністративні порушення, процесуальними кодексами, нормами окремих законів, підзаконними правовими актами, яких зараз нараховується близько ста. Також прийнято низку нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини в цій сфері: Закони України “Про авторське право та суміжні права”, “Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних”, “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності стосовно виконання вимог, пов’язаних із вступом України до СОТ”, “Про охорону прав на знаки для товарів та послуг”, “Про інноваційну діяльність”, Указ Президента України “Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності” тощо.

Джерелом найвищого юридичного права є Конституція України, яка визначає основоположний базис існуючих в цій сфері правовідносин. Відповідно до Конституції України кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності та ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Згідно статті 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. А в статті 54 Конституції України йдеться що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [2].

В контексті забезпечення економічної безпеки та розвитку економіки потрібно на практиці забезпечувати дієвість існуючих правових норм захисту інтелектуальної власності людини, що, безумовно, мотивувало б до створення та впровадження чогось нового та на щоб вона мала повне право і це приносило певний дохід.

Список літератури:

1. *Дахно І.І.* Право інтелектуальної власності [Текст] : навч. посіб. / *І.І. Дахно*; вид. 2-ге, перероб. і доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 278 с.
2. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

СЕКЦІЯ 9 - ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕДІАКОММУНІКАЦІЇ, ЯК ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ

КАСЯН І.Ю., студентка, КНТЕУ

ШКУРКО В.І., студентка, КНТЕУ

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ В БАНКАХ

Сучасний розвиток технологій дозволяє поєднати всі фінансові продукти, послуги та сервіси в рамках єдиної фінансової екосистеми. Окрім того, будь-яке фінансове питання можна вирішити онлайн, не покидаючи свого місця перебування. Тому банкам важливо оперативно реагувати на очікування споживачів: інтегрувати свої ІТ-системи і пропонувати відповідного рівня сервіс. Все це обумовлює актуальність даного напрямку досліджень.

Майбутнє банківської екосистеми буде виглядати значно інакше, ніж сьогодні, і буде поширюватися далеко за межі фінансових послуг. Тому фінансова екосистема - це логічне продовження застосування розвитку інформаційних технологій для вирішення всіх питань - страхових, банківських, інвестиційних та навіть нефінансових - в режимі онлайн. Це явище у фінансовій сфері почалося з найпростіших мобільних транзакційних сервісів, особистих кабінетів, інтернет-банкінгів [1]. Сьогодні ж перехід в «цифру» став глобальним трендом для всіх учасників ринку. За прогнозами KPMG, до 2030 року всі банки стануть для клієнтів «невидимками» і сховаються в електронному вигляді під виглядом сервісів, особистих помічників і всіляких додатків. З урахуванням того, що фінансові послуги вже поставляють не тільки кредитні організації, а й страхові, інвестиційні компанії і соціальні мережі, з'явиться єдиний онлайн-простір - фінансова екосистема [2].

Теоретично майже будь-який банк може вибудувати власну екосистему. Але для її створення банку потрібно вирішити деякі проблеми.

По-перше, екосистема є складним адаптивним технологічним рішенням. І тут постає проблема, яка полягає у відсутності на ринку України готових ІТ-рішень, які можна було б придбати і почати використовувати як готову платформу для впровадження екосистеми. Сьогодні це ІТ-рішення конкретного банку.

По-друге, постає питання економічної доцільності створення

екосистеми на базі конкретного банку. Адже економічно доцільним впровадження екосистеми може бути тільки банкам з багатомільйонною клієнтською базою. Це пов'язано з тим, що витрати на екосистему є досить великими та можуть не окупитися, якщо вона буде обслуговувати порівняно невелику кількість клієнтів.

По-третє, це проблема взаємодії з партнерами, адже без такої складової банк не зможе надавати наскільки широкий асортимент фінансових та нефінансових послуг для споживачів. Банк повинен мати домовленість з партнерами по наповненню екосистеми продуктами і послугами. Невеликому банку також буде складно залучити партнерів в екосистему саме через відсутність обсягів. Але, наприклад, нішевий регіональний банк може створити будь-який сервіс, який буде спрощувати продаж того чи іншого продукту з конкретним партнером. Тому невеликі банки-монолайнери теж можуть стати частиною екосистеми.

По-четверте, входження на нові ринки тягне за собою появу нових проблем, які характерні для небанківських сфер. Тому, банки, функціонуючи в ролі екосистеми і пропонуючи небанківські послуги своїх партнерів, мають орієнтуватися на тенденції нових ринків. Наприклад, банк продавши товар чи надавши послугу свого партнера, повинен бути впевненим, що партнер вчасно надасть її, бо це може вплинути на імідж банку як організатора екосистеми. Також, важливо аби серед партнерів банку були надійні компанії, які б надавали різноманітні послуги (особливо цінними стануть партнери, що є торговцями, постачальниками, телекомпаніями та іншими цифровими компаніями, щоб постачати нові продукти та розширювати взаємодію зі споживачами).

Підсумовуючи, слід зазначити, що в банківській екосистемі відсутнє поняття конкуренції між банком та іншими фінансовими і нефінансовими установами, а навпаки виникає співпраця з цими партнерами, а відтак, банк зможе стати центром повсякденного життя клієнта, стати тією установою, куди при виникненні потреб різного роду звернеться клієнт в першу чергу. При реорганізації класичного банку у екосистему, він зможе стати оптимальним вирішенням для своїх клієнтів, що дозволить зробити їх життя комфортнішим. Екосистема надасть клієнтам змогу заощадити час, отримати пільги та бути впевненими в запропонованому продукті, оскільки вони довірятимуть посереднику – банку, а банк, в свою чергу, зможе отримати більший прибуток за рахунок комісійних і розширити сфери впливу, отримати вихід за кордон. А що стосується компаній-

партнерів, то вони знайдуть підтримку великих фінансових інститутів, а також знизять конкурентну боротьбу на ринку, але підвищать рівень пропонованих ними послуг всередині екосистеми.

Список літератури:

1. Черников В. Финансовая экосистема: больше чем финансовый супермаркет? [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.finversia.ru/publication/experts/finansovaya-ekosistema-bolshe-chem-finansovyi-supermarket-22459>

2. Дяченко О. Финансовая экосистема: все в одном / О. Дяченко // Национальный банковский журнал [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nbj.ru/publs/upgrade-modernizatsija-i-razvitie/2018/05/07/finansovaja-ekosistema-vse-v-odnom/index.html>

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 - ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ПЕРСОНАЛОМ	
Побережна Н.М., Александрова В.О., Хаустова І.Є. Проблеми та перспективи управління готельним бізнесом	3
Артеменко М.Б., Лимаренко О.А. Методики проведення аналізу стратегічного розвитку підприємства	4
Novik I.O., Kolotiuk O.I. Leadership as an effective management tool	6
Грабовенко О.В. Рівні управління диверсифікацією підприємств: проблематика взаємоузгодженості та шляхи її вирішення	8
Домніна І.І., Міщенко В.А. Обґрунтування вибору вартісних показників для оцінки антикризового стратегічного управління	9
Кучинський В.А. Напрямки підвищення ефективності управління персоналом в сучасних умовах функціонування підприємства	12
Угрімова І.В., Лапта Д.І. Визначення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості	14
Мирошник Т.О., Кармінська-Белоброва М.В. Лідерство в організації	15
Онисько К.В. Кадровий дефіцит в Україні	17
Сахацька Е.І., Кармінська-Белоброва М.В. Проблеми підвищення ефективності управління персоналом	18
Ткаченко М.О., Дубина Є.О. Розробка заходів з удосконалення методики комплексного аналізу фінансової звітності підприємства малого бізнесу	20
Фальченко О.О., Юр'єва І.А. Мотивація працівників закладів готельно-ресторанного господарства	22
Замула О.В., Циба В.І. Проблеми управління прибутком підприємства в сучасних умовах	23
Яцив Е. Дослідження теорій мотивації	26
Дюжев В.Г., Бойченко О.І. Підвищення інноваційної сприйнятливості персоналу в інноваційній діяльності промислових підприємств	28
Мехович С.А., Сиром'ятникова О.В., Гриценко Н.А. Управління витратами на оплату праці будівельних підприємств	30
Гуцан О.М. Розвиток персоналу: тенденції та можливості застосування в мотиваційному аспекті	31
Гуцан О.М. Аудит оплати праці - мотиваційний аспект	35
Sikorska Małgorzata, Romanchuk T.V. Determination of the independence and objectivity of internal audit in the compliance system	37
СЕКЦІЯ 2 - МАРКЕТИНГ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ	
Булах І.І., Субота Т.А., Шиманська О.В. Інтернет-маркетинг як інструмент підвищення конкурентноспроможності підприємства	42
Гудзь П.В., Божко К.К. Маркетингові технології виходу українських підприємств на європейський ринок	43

СЕКЦІЯ 3 - АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	
Ленко І.В., Александрова В.О. Відповідність звітності державної установи України МСФЗ	47
Ткаченко М.О., Борейко Л.Я. Шляхи удосконалення фінансової стратегії з метою підвищення ефективності діяльності підприємства	48
Максименко Н.С., Ложечник С.М., Побережна Н.М. Нормативно-правове регулювання обліку та використання трудових ресурсів	50
Земляна І.М., Альошин С.Ю., Побережна Н.М. Нормативно-правове регулювання обліку заробітної плати	52
Сиром'ятникова О.В., Голікова О.О. Напрями удосконалення обліку доходів і витрат малого підприємства	53
Смоловик Р.Ф., Сиром'ятникова О.В., Головченко І.І. Аудит ефективності як засіб покращення державного фінансового контролю в органах місцевого самоврядування	55
Єрємін В.В., Мурадiшвілі Г., Стрoков Є.М. Сутність та обліково-аналітичне забезпечення фінансових результатів діяльності підприємства	57
СЕКЦІЯ 4 - ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ	
Белошкуренко Н.Г. Проблема иностранного инвестирования в Украине	59
Крамської Д.Ю., Доржиев О.В., Іванов А.О. Фактори впливу на успішну реалізацію інноваційних проєктів	61
Передрій А.Е.Ю. Інноваційний напрямок управління організаціями	63
Nagy Szabolcs, Pererva P.G. Innovative perspectives for development of Ukrainian machine building	65
Reichling Peter, Pererva P.G. Choice of the criteria of efficiency of innovative solutions	69
Kocziszký György, Veres Somosi Mariann, Kobieliéva T.O. Methodical approaches to assess innovation projects	73
СЕКЦІЯ 5 - УПРАВЛІНСЬКІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: ПРОДУКЦІЯ, ПІДПРИЄМСТВО, ДЕРЖАВА	
Гончарук А.Р. Банківські кредити як джерело фінансування корпоративного сектору економіки	78
Литвиненко Ю.В. Концептуальні основи стратегічного управління фінансовими ресурсами	80
Яковлев А.І., Патлань К.В., Прилуцька Ю.С. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності в умовах глобалізації економіки	82

СЕКЦІЯ 6 - СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА КОМУНІКАЦІЇ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ І ПІДПРИЄМСТВА	
<i>Котляр Д.С., Александрова В.О.</i> Напрями подолання тінізації економіки	85
<i>Єськов К.О., Гудзь П.В.</i> Адміністрування цільових програм розвитку запорізької міської ради на прикладі КП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя»	86
<i>Кравченко К.Г.</i> Влада і керівництво: особливості взаємодії на рівні Любимівської ОТГ	91
<i>Кривіцький В.Б.</i> Інституційне забезпечення здійснення митного контролю в Україні	94
<i>Власенко Я.В., Мельникова О.В.</i> Тенденції розвитку високотехнологічних галузей виробництва в Україні	95
<i>Гура А.О., Басюк М.М.</i> Особливості зеленого інвестування в сучасних умовах	98
<i>Гуцан Т.Г., Сотніков Д.В.</i> Проблеми забезпечення розвитку економіки спільної участі в Україні	100
<i>Мох Мохамад Аль Джавад</i> Деякі проблемні аспекти працевлаштування в Україні	102
<i>Махмуд Ягі</i> Обґрунтування вибору підходу до оцінки економічної безпеки регіону	104
<i>Ugur Turan</i> The general concepts of the green economy	107
СЕКЦІЯ 7 - ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ	
<i>Максименко Я.А., Базарова Е.Д.</i> Соціальна диференціація в світі та Україні	108
СЕКЦІЯ 8 - АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
<i>Юр М.В.</i> ТНК та їх вплив на функціонування світової економіки	111
<i>Kiss Kristina, Pererva Petro</i> Strategic problems of economic security of Ukraine	113
<i>Луцик Ю.А.</i> Захист прав інтелектуальної власності в Україні	117
СЕКЦІЯ 9 - ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ, ЯК ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ	
<i>Касян І.Ю., Шкурко В.І.</i> Проблеми впровадження екосистем в банках	120

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Наукове видання

ТРУДИ

IX - ої Міжнародної науково-практичної Internet – конференції
студентів та молодих вчених

**«Стратегії інноваційного розвитку економіки України:
проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2018»**

27 грудня 2018 року
м.Харків

Редактори:

**Строков Євген Михайлович
Гуцан Олександр Миколайович**

Верстка та оригінал-макет:

**Строков Є.М.
Гуцан О.М.**

Обкладинка: Строков Є.М.

Підписано до друку: 30.12.2018 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Друк різнографія.
Ум. друк. арк. 7.27
Тираж 300 екз

Друк ФОП Томенко Ю.І.
м. Харків, вул. Плеханівська, 16